

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра кримінального права та кримінології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
та соціальних питань і розвитку
Львівського національного університету
імені Івана Франка
проф. Лозинський М.В.

«___» _____ 2012 року

**ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
УКРАЇНИ**

галузь знань **0304 «Право»**
напрямок підготовки **6.030401 «Правознавство»**
юридичний факультет

Львів – 2012 рік

Плани практичних занять з курсу «Кримінальне право України. Особлива частина» для студентів за галуззю знань 0304 «Право», напрямом підготовки 6.030401 «Правознавство», 2012 р. – 162 с.

Розробники:

Антонюк Наталія Олегівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології

Брич Лариса Павлівна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач Навчально-наукової лабораторії Навчально-наукового інституту права, психології та економіки Львівського державного університету внутрішніх справ

Навроцький Вячеслав Олександрович, доктор юридичних наук, професор, декан юридичного факультету Львівського державного університету внутрішніх справ

Хилюк Світлана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології

*Плани практичних занять для студентів затверджені на засіданні кафедри кримінального права та кримінології юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол від «__» _____ 2012 року № __)*

Завідувач кафедри кримінального права та кримінології
А.М.Бойко

_____

«__» _____ 2012 року

Схвалено Вченою Радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка (галузь знань 0304 «Право», напрям підготовки 6.030401 «Правознавство»)

Протокол від «__» _____ 2012 року № __

«__» _____ 2012 року   Голова _____ д.ю.н. А.М. Бойко

ЗМІСТ

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА СИСТЕМА ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.....	10
ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ.....	21
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	27
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ.....	32
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ.....	38
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ.....	42
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА.....	45
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ.....	50
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	57
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ.....	94
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ.....	106
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	111
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ.....	115
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ.....	119
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ.....	123
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	126
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН.....	131
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ.....	139
ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ.....	142
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ.....	149

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ).....	155
ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ	158
ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ.....	160

ВСТУП

Практичні заняття є важливою складовою вивчення курсу Особливої частини кримінального права України. Вони проводяться з усіх основних тем і **мають на меті:**

- поглиблення і розширення знань з цієї навчальної дисципліни;
- оволодіння уміннями користуватися текстом Кримінального кодексу України (далі - КК України), нормативно-правовими актами інших галузей права, постановами Пленуму Верховного Суду України з питань застосування законодавства;
- вироблення навиків застосування кримінально-правових норм до конкретних життєвих ситуацій.

Для досягнення вказаних цілей під час підготовки до практичних занять студенти повинні виконати запропоновані завдання, а на аудиторних заняттях в ході дискусії з колегами-студентами та з участю викладача з'ясувати правильні рішення, вияснити аргументи на їх користь.

Для практичних занять пропонуються завдання кількох типів:

- 1) спрямовані на детальне вивчення тексту КК;
- 2) які полягають у відшуванні нормативно-правових актів, до яких слід звертатися при застосуванні бланкетних диспозицій статей КК та в порядку субсидіарного застосування правових норм;
- 3) змістом яких є ознайомлення з позицією слідчо-прокурорської та судової практики з певних питань, її критичний аналіз;
- 4) що служать з'ясуванню теоретичних підходів до вирішення певних дискусійних положень, аналізу спірних позицій, викладених в літературі;
- 5) які становлять собою конкретні життєві ситуації (задачі, казуси - описання конкретних суспільно небезпечних посягань), які належить оцінити з позицій КК. Такі задачі, як правило, взяті з матеріалів кримінальних справ, переважна частина з них відноситься до опублікованої практики Верховного Суду України, інших судів.

Завдання, запропоновані на практичні заняття, слід виконувати письмово. Що саме має бути виконане усно вказується в окремих завданнях. Відсутність письмових рішень оцінюється як неготовність студента до заняття.

Зокрема, при вирішенні кожної задачі студент повинен записати:

- імена осіб, які вказані в умові задачі;
- окремо щодо кожного із них - формулу кримінально-правової кваліфікації (з дотриманням вимог до неї, які були викладені в лекційному курсі) та формулювання звинувачення;

- ознаки складу злочину, за якими встановлена відповідна стаття Особливої частини КК або ознаки, які свідчать про те, що описане діяння не є злочином;

- посилання на нормативно-правові акти інших галузей права (назва, яким органом прийнято і коли, стаття, пункт, параграф, джерело опублікування), постанови пленуму Верховного Суду України (дата та назва, пункт), при необхідності - теоретичні положення, які обґрунтовують прийняте рішення щодо кваліфікації, діянь, описаних в задачі.

Крім того, щодо однієї із задач (на вибір студента чи за вказівкою викладача) повинне бути дане розгорнуте письмове рішення.

На останньому практичному занятті з кожної теми (наприкінці єдиного заняття) **студенти виконують письмові контрольні роботи**. Переважно, це тестування, результати якого враховуються в ході заліку та під час іспиту з Особливої частини кримінального права України. Зокрема, студенти, які за результатами практичних занять показали достатні знання та не пропускали їх, отримують залік з цього предмету без додаткового опитування. Студенти, які не мають пропусків лекційних та практичних занять, були активними на заняттях та підготовка яких оцінювалися викладачами на “відмінно” можуть бути рекомендовані викладачем керівнику курсу на звільнення від курсового іспиту з виставленням оцінки “відмінно”.

Практичні заняття, до яких студент був неготовий, відсутній чи на якому отримав незадовільну оцінку підлягають “відпрацюванню”. При цьому студент повинен подати викладачу розгорнуті письмові рішення всіх задач та інші завдання, які були запропоновані до даного заняття; виконати інші завдання, запропоновані викладачем для нього персонально (конспектування теоретичних джерел, узагальнення матеріалів практики тощо). Ліквідація заборгованостей з практичних занять проводиться один раз на тиждень в день і години, визначені викладачем на початку семестру за погодженням з академічною групою. За один раз дозволяється “відпрацювання” лише одного практичного заняття.

Практичні заняття з Особливої частини кримінального права України проводяться зі студентами стаціонару в III та IV семестрах. Всього на них відводиться 88 годин аудиторних занять. **Планується такий розподіл часу на практичні заняття з окремих тем** (з врахуванням розкладу занять - святкових днів, які припадають на визначені дні занять- можливе незначне скорочення часу на окремі теми):

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	Поняття, значення та система Особливої частини кримінального права України	2	
2	Основи кримінально-правової кваліфікації	4	

3	Злочини проти основ національної безпеки України	2	2
4	Злочини проти життя і здоров'я особи	14	2
5	Злочини проти волі, честі та гідності особи	4	
6	Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи	4	2
7	Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих права і свобод людини і громадянина	6	
8	Злочини проти власності	12	2
9	Злочини у сфері господарської діяльності	17	2
10	Злочини проти довкілля	2	
11	Злочини проти громадської безпеки	4	2
12	Злочини проти безпеки виробництва	2	
13	Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту	2	2
14	Злочини проти громадського порядку та моральності	2	2
15	Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	4	
16	Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	2	
17	Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян	2	2
18	Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку	2	
19	Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	10	2
20	Злочини проти правосуддя	2	
21	Військові злочини	2	
22	Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	-	-
23	Особлива частина кримінального права зарубіжних держав	2	
24	Особлива частина міжнародного кримінального права	2	
	Разом	105	20

Для підготовки до практичних занять з усіх тем рекомендується використовувати:

I. Конституцію України та Кримінальний кодекс України (спеціально у завданнях до конкретних практичних занять вони не вказуються, оскільки використання цих джерел само собою розуміється).

II. Тексти інших нормативно-правових актів та постанов Пленуму Верховного Суду України, як офіційно опубліковані, так і ті, які поміщені в електронних базах даних правової інформації.

III. Матеріали правозастосовної практики, які викладені у Віснику Верховного Суду України та спеціальних збірках, зокрема:

Практика судів України в кримінальних справах // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1993. - №4. - 352 с.

Убийства, изнасилования и другие преступления против личности: Сборник судебных решений по уголовным делам. - К.: Знання, 1993. - 240 с.

Судебные приговоры. Практика Верховного Суда Украины. - К.: Юринком, 1995.-224 с.

Практика судів України в кримінальних справах. К.: Юрінком Інтер, 1996. - 330 с.

Коментар судової практики з кримінальних справ. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1996. - №6. - К.: Юрінком Інтер. - 1997; - 176 с.

Коментар судової практики в кримінальних та адміністративних справах. Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995-1997). - К.: Юрінком Інтер. - 1998. - 288 с.

IV. Відповідні розділи підручників, навчальних посібників та коментарів КК:

Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / Ред. М. І. Мельник, В. А. Клименко. - К. : Юридична думка, 2004. - 656 с.

Кримінальне право України: Особлива частина: Підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.

Кримінальне право України. Особлива частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і факультетів / За ред. П.С. Матишевського, С.С. Яценка, П.П. Андрушка.- К.: Юрінком Інтер, 1999.- 892 с.

Навроцький В.О. Кримінальне право України. Особлива частина. Курс лекцій. – Київ: Знання. – 2000. –771 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006-2007) / Укладачі: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін; За заг. ред.. В.В. Сташиса. – К.: Хрінком Інтер, 2008. – 880 с.

Уголовный кодекс Украины: Научно-практический комментарий / [Е. Н. Алиева, А. П. Бабий, Л. К. Гаврильченко и др.]; отв. ред. Е. Л. Стрельцов.— [Издание четвертое, перераб. и дополн]. — Х.: ООО «Одиссей», 2007. — 872 с.

Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. — К.: Істина, 2004. — 504 с.

Література, рекомендована для підготовки до практичних занять з окремих тем, вказана в відповідних розділах цього посібника.

ПОНЯТТЯ, ЗНАЧЕННЯ ТА СИСТЕМА ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Поняття, ознаки та значення Особливої частини кримінального права України.
2. Система Особливої частини кримінального права України.
3. Співвідношення Загальної та Особливої частини кримінального права.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. В яких значеннях вживається словосполучення “Особлива частина кримінального права України”?
2. До якої системи права (англосаксонської чи романо-германської) належить кримінальне право України? Які характерні риси Особливої частини кримінального права у зв’язку із такою належністю?
3. Назвіть джерела Особливої частини кримінального права України.
4. Дайте визначення терміну “криміналізація”. Наведіть приклади криміналізації з посиланням на чинний КК України.
5. Вкажіть можливі способи криміналізації і наведіть приклади криміналізації за виділеними Вами способами.
6. Дайте визначення терміну “декриміналізація”. Наведіть приклади декриміналізації з посиланням на чинний КК України.
7. Вкажіть можливі способи декриміналізації і наведіть приклади декриміналізації за виділеними Вами способами.
8. Що таке диференціація відповідальності? Наведіть приклади диференціації відповідальності.
9. За якими критеріями може здійснюватися диференціація кримінальної відповідальності?
10. Що таке індивідуалізація кримінальної відповідальності? Наведіть приклади індивідуалізації кримінальної відповідальності.
11. Назвіть чинники, які об’єднують Загальну і Особливу частини кримінального права України.
12. Охарактеризуйте систему Особливої частини КК України.

13. З врахуванням якого критерію Особлива частина КК України поділена на розділи? Чи слід у КК поряд із розділами виділяти глави чи параграфи? Відповідь аргументуйте.
14. Проаналізуйте Кримінальний кодекс Російської Федерації і визначіть спільні і відмінні риси, що характеризують структуру КК України і КК РФ.
15. На основі яких критеріїв повинна будуватися Особлива частина КК України? Чи відповідає побудова чинного КК України цим критеріям?
16. Чи вносилися зміни в чинний КК України? Яким чином можна визначити чи вносилися зміни у ту чи іншу статтю КК України?
17. Як визначити чи стаття КК України була змінена, чи викладена в новій редакції?
18. Назвіть елементи Особливої частини КК України.
19. Чи містяться норми Особливої частини КК України у постановах Пленуму Верховного Суду України?
20. Які види норм Особливої частини КК України Ви знаєте? (назвати поділ за конкретними критеріями).
21. Дайте визначення основного, кваліфікованого, особливо кваліфікованого та привілейованого складів злочинів.
22. Дайте визначення забороняючої, роз'яснюючої (дефінітивної), заохочувальної та виключної норм Особливої частини КК України.
23. Дайте визначення називної, описової, відсильної та бланкетної норм Особливої частини КК України.
24. Чи може назва конкретної статті бути вужчою (ширшою) за диспозицію цієї статті? Проілюструйте на прикладах.
25. Чи всі статті Особливої частини КК України містять санкцію?

ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

1. Внесіть зміни у Ваш КК України (у кодексах студентів повинні бути внесені всі зміни, які мали місце на момент проведення практичного заняття із цієї теми).

2. Наведіть приклади криміналізації і вкажіть на використаний законодавцем спосіб криміналізації (по 10 прикладів, при чому половина групи аналізує перші 10 розділів Особливої частини КК України, а друга половина групи – решту розділів).
3. Наведіть приклади декриміналізації і вкажіть на використаний законодавцем спосіб декриміналізації (перша половина групи аналізує 11-20 розділи Особливої частини КК України, а друга половина групи – перші 10 розділів).
4. Наведіть приклади криміналізації діянь, виходячи із порівняння КК України 1960 року і КК України 2001 року (по 3 приклади для кожного студента).
5. Наведіть приклади декриміналізації діянь, виходячи із порівняння КК України 1960 року і КК України 2001 року (по 3 приклади для кожного студента).
6. Наведіть приклади диференціації відповідальності (по 1 прикладу до кожного розділу Особливої частини КК України).
7. Назвіть ознаки, за якими диференційовано кримінальну відповідальність і проілюструйте таку диференціацію на прикладах.
8. Наведіть приклади норм Особливої частини КК України виділені:
  - за формою викладення;
  - за змістом;
  - за ступенем суспільної небезпеки.
9. Випишіть всі статті Особливої частини КК України, які містять заохочувальні норми.
10. Чи можуть норми Особливої частини КК України бути одночасно забороняючими і роз'яснюючими? Обґрунтуйте відповідь.
11. Якщо виходити із критерію розміщення розділів Особливої частини КК України від найбільш суспільно небезпечних до менш суспільно небезпечних, як би Ви розмістили розділи чинного КК України? Обґрунтуйте свою позицію.
12. На прикладі розділу VI “Злочини проти власності” спробуйте розмістити статті від найбільш суспільно небезпечних до менш суспільно небезпечних.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Вкажіть правильні відповіді, які стосуються основного складу злочину:

- 1) основний склад злочину завжди передбачений лише у частині першій відповідної статті Особливої частини КК;
- 2) основний склад злочину – це такий склад, який поряд із загальними ознаками містить одну чи кілька ознак, які обтяжують чи пом'якшують кримінальну

відповідальність;

3) основний склад злочину може міститися не лише у частині першій відповідної статті Особливої частини КК;

4) основний склад злочину може передбачати умови звільнення від кримінальної відповідальності за конкретний злочин, передбачений в Особливій частині КК України;

5) основний склад злочину – це склад злочину, який передбачає таку кількість ознак, які є достатніми для визнання вчиненого діяння злочином.

2. Вкажіть правильні відповіді, які стосуються кваліфікованого складу злочину:

1) кваліфікований склад злочину - це такий склад, який поряд із загальними ознаками містить одну чи кілька ознак, які обтяжують чи пом'якшують кримінальну відповідальність;

2) кваліфікований склад злочину ніколи не може передбачатися у частині першій відповідної статті Особливої частини КК;

3) кваліфікований склад злочину здебільшого міститься у другій частині статті Особливої частини КК;

4) кваліфікований склад злочину - це такий склад, який поряд із ознаками основного складу містить одну чи кілька ознак, які підвищують суспільну небезпеку вчиненого злочину;

5) кваліфікуючий склад злочину – це такий склад, який поряд із ознаками основного складу містить одну чи кілька кваліфікованих ознак, тобто таких ознак, які обтяжують кримінальну відповідальність.

3. Вкажіть правильні відповіді, які стосуються привілейованого складу злочину:

1) привілейований склад злочину як правило передбачається у другій частині відповідної статті особливої частини КК;

2) кваліфікований склад злочину ніколи не може передбачатися у частині першій відповідної статті Особливої частини КК;

3) кваліфікований склад злочину здебільшого міститься у другій частині статті Особливої частини КК;

4) кваліфікований склад злочину - це такий склад, який поряд із ознаками основного складу містить одну чи кілька ознак, які підвищують суспільну небезпеку вчиненого злочину;

5) кваліфікуючий склад злочину – це такий склад, який поряд із ознаками основного складу містить одну чи кілька кваліфікованих ознак, тобто таких ознак, які обтяжують кримінальну відповідальність.

4. Заохочувальна норма – це:

1) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що підвищують суспільну небезпеку цього злочину;

2) норма, в якій передбачено умови звільнення від кримінальної відповідальності за конкретний злочин, передбачений в Особливій частині КК України;

3) норма, яка міститься в Розділі XI Загальної частини КК України і передбачає підстави для звільнення від кримінальної відповідальності;

- 4) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що понижують суспільну небезпеку цього злочину;
- 5) норма, в якій міститься мінімальна кількість ознак, достатніх для того, щоб визнати діяння злочином.

5. Роз'яснююча (дефінітивна) норма – це:

- 1) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що підвищують суспільну небезпеку цього злочину;
- 2) норма, в якій передбачено умови звільнення від кримінальної відповідальності за конкретний злочин, передбачений в Особливій частині КК України;
- 3) норма, в якій закріплено деякі кримінально-правові поняття;
- 4) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що понижують суспільну небезпеку цього злочину;
- 5) норма, в якій міститься мінімальна кількість ознак, достатніх для того, щоб визнати діяння злочином.

6. Забороняюча норма – це:

- 1) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що підвищують суспільну небезпеку цього злочину;
- 2) норма, в якій передбачено умови звільнення від кримінальної відповідальності за конкретний злочин, передбачений в Особливій частині КК України;
- 3) норма, в якій закріплено деякі кримінально-правові поняття;
- 4) склад, який містить всі ознаки основного (простого) складу і одну чи кілька додаткових ознак, які законодавець вважає такими, що понижують суспільну небезпеку цього злочину;
- 5) норма, в якій сформульовані ознаки окремих злочинів і встановлені види та розміри покарання за їх вчинення.

7. За формою викладення норми Особливої частини кримінального права бувають:

- 1) кваліфіковані;
- 2) забороняючі;
- 3) заохочувальні;
- 4) описові;
- 5) привілейовані;
- 6) бланкетні;
- 7) дозволяючі;
- 8) називні;
- 9) особливо кваліфіковані;
- 10) роз'яснюючі (дефінітивні).

8. За суспільною небезпекою складів злочинів норми Особливої частини кримінального права бувають:

- 1) кваліфіковані;

- 2) забороняючі;
- 3) заохочувальні;
- 4) описові;
- 5) привілейовані;
- 6) бланкетні;
- 7) дозволяючі;
- 8) прості;
- 9) особливо кваліфіковані;
- 10) роз'яснюючі (дефінітивні).

9. За змістом норми Особливої частини кримінального права бувають:

- 1) кваліфіковані;
- 2) забороняючі;
- 3) заохочувальні;
- 4) описові;
- 5) привілейовані;
- 6) бланкетні;
- 7) дозволяючі;
- 8) називні;
- 9) особливо кваліфіковані;
- 10) роз'яснюючі (дефінітивні).

10. За формою викладення норма про умисне вбивство відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

11. За формою викладення норма про крадіжку відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

12. За формою викладення норма про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

13. За змістом норма про катування відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

14. За змістом норма, в якій передбачено умови звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

15. За змістом норма, в якій дано визначення військового злочину (ст. 401 КК України) відноситься до:

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;

10) роз'яснюючих (дефінітивних).

16. За ступенем суспільної небезпеки норма про умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання (ст. 123 КК України) відноситься до ... складів злочинів

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

17. За ступенем суспільної небезпеки норма про умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть (ч. 2 ст. 121 КК України) відноситься до ... складів злочинів

- 1) кваліфікованих;
- 2) забороняючих;
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

18. За ступенем суспільної небезпеки норма про ненасильницький грабіж (ч. 1 ст. 186 КК України) відноситься до ... складів злочинів

- 1) кваліфікованих;
- 2) простих (основних);
- 3) заохочувальних;
- 4) описових;
- 5) привілейованих;
- 6) бланкетних;
- 7) дозволяючих;
- 8) називних;
- 9) особливо кваліфікованих;
- 10) роз'яснюючих (дефінітивних).

19. Оберіть правильні відповіді:

- 1) для норм Особливої частини КК характерна абстрактність формулювання;
- 2) норми Особливої частини КК сформульовані без узагальнень (вказівки на типові моделі) з жорсткою конкретизацією суспільно небезпечних діянь;
- 3) принцип *nullum crimen sine lege* не застосовується у чинному КК;

- 4) аналогія у чинному КК не застосовується;
- 5) розділи Особливої частини КК побудовані з урахуванням хронологічного підходу.

20. Вкажіть відповіді, які на Вашу думку є правильними:

- 1) в нормах Загальної частини КК проведено диференціацію кримінальної відповідальності за конкретні суспільно небезпечні діяння;
- 2) в нормах Особливої частини КК міститься перелік обставин, які обтяжують або пом'якшують кримінальне покарання;
- 3) в нормах Особливої частини КК не передбачено жодних підстав для звільнення від кримінальної відповідальності;
- 4) положення, що стосуються добровільної відмови від доведення злочину до кінця містяться у Загальній частині КК, однак щодо деяких складів злочинів у Особливій частині КК здійснено уточнення підстав добровільної відмови;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

21. У якому із перелічених визначень вказано, що таке криміналізація?

- 1) встановлення кримінальної відповідальності за діяння, які раніше не визнавалися злочинами лише шляхом прийняття кримінально правових норм;
- 2) встановлення кримінального покарання за конкретний злочин, вчинений фізичною осудною особою, що досягла віку, з якого настає кримінальна відповідальність;
- 3) встановлення більш суворої кримінальної відповідальності за певні діяння;
- 4) встановлення кримінальної відповідальності за діяння, які раніше не визнавалися злочинами, шляхом прийняття нової кримінально-правової норми, внесення відповідних змін у існуючі кримінально-правові норми чи інші норми (розширення змісту термінів, зменшення розміру обов'язкового наслідку тощо);
- 5) встановлення кримінального покарання способами, визначеними відповідними статтями чинного КК і Постановами Пленуму Верховного Суду України.

22. Які з перелічених відповідей, що стосуються криміналізації і декриміналізації є правильними?

- 1) внесення змін у Кодекс про адміністративні правопорушення України ніколи не може призвести до криміналізації чи декриміналізації;
- 2) явища криміналізації та декриміналізації можна розглядати лише в контексті порівняння КК 1960 р. і чинного КК 2001 р.;
- 3) способи криміналізації чітко перелічені у Загальній частині КК;
- 4) способи криміналізації чітко перелічені у Особливій частині КК;
- 5) внесення змін у Кодекс про адміністративні правопорушення України не може призвести до криміналізації чи декриміналізації певних діянь.

23. У якому із перелічених визначень вказано, що таке декриміналізація?

- 1) усунення кримінальної відповідальності шляхом застосування амністії і помилування;
- 2) скасування (усунення) кримінальної відповідальності шляхом внесення змін у КК;
- 3) скасування вироку суду щодо конкретної особи, який набув законної сили у зв'язку із внесенням змін у КК;

- 4) усунення статті з Загальної чи Особливої частини КК;
- 5) усунення кримінальної відповідальності за діяння шляхом включення у КК нової норми або внесення відповідних змін у КК.

24. Вкажіть правильні відповіді, що стосуються диференціації кримінальної відповідальності:

- 1) диференціація відповідальності може проводитися лише в межах однієї статті Особливої частини КК;
- 2) диференціація відповідальності проводиться лише щодо умисних злочинів;
- 3) диференціація відповідальності проводиться лише щодо необережних злочинів;
- 4) диференціація - це встановлення відповідальності за однорідні посягання кількома статтями або частинами статей КК виходячи із врахування кваліфікуючих чи привілеюючих ознак;
- 5) диференціація відповідальності проводиться і для умисних, і для необережних злочинів.

25. Вкажіть неправильні відповіді, що стосуються диференціації кримінальної відповідальності:

- 1) диференціація відповідальності проводиться для всіх злочинів;
- 2) диференціація відповідальності проводиться лише щодо умисних злочинів;
- 3) диференціація відповідальності може проводитися лише в межах однієї статті Особливої частини КК;
- 4) диференціація - це усунення кримінальної відповідальності за діяння шляхом виключення статті або внесення відповідних змін у КК;
- 5) всі відповіді, що стосуються диференціації кримінальної відповідальності є неправильними.

26. У якій відповіді правильно вказано критерій, з врахуванням якого побудована Особлива частина КК?

- 1) суб'єкта злочину;
- 2) родового об'єкта злочину;
- 3) безпосереднього об'єкта злочину;
- 4) додаткового об'єкта злочину;
- 5) об'єктивної сторони складу злочину.

27. В якій (-их) відповіді (-ях) названі елементи системи Особливої частини КК України?

- 1) Закон України "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення";
- 2) примітка до статті 364 Особливої частини КК України, в якій роз'яснено поняття службової особи;
- 3) Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень;
- 4) Додаток до КК - Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком;
- 5) стаття КК України, в якій визначено поняття умисного вбивства та встановлено види та розміри покарання за його вчинення.

28. Вкажіть положення, які на Вашу думку є правильними:

- 1) в Особливій частині КК міститься стаття, в якій перелічено підстави

криміналізації злочинів;

2) після прийняття і набрання чинності КК України його Особлива частина доповнена статтею, в якій вказано як слід визначати розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян;

3) в Особливій частині КК немає розділу, який містить правила кваліфікації злочинів;

4) всі статті Особливої частини побудовані на принципом вказівки на модель злочину (склад злочину) і зазначення санкції;

5) жодна з відповідей не є правильною.

29. Яке (-і) положення, що стосуються системи Особливої частини КК України є правильним (-и)?

1) Особлива частина КК України побудована із врахуванням безпосереднього об'єкта злочину;

2) Особлива частина КК України складається із 20 глав;

3) Особлива частина КК України починається розділом, у якому роз'яснено деякі кримінально-правові поняття;

4) всі статті Особливої частини КК України містять частини і пункти;

5) Особлива частина КК України побудована із врахуванням родового об'єкта злочину.

30. Яке (-і) положення, що стосуються системи Особливої частини КК України є правильним (-и)?

1) лише одна стаття Особливої частини КК України, що передбачає кримінальну відповідальність за “Умисне вбивство” складається із частин і пунктів;

2) найбільшою главою Особливої частини КК України є глава “Злочини у сфері господарської діяльності”;

3) Особлива частина КК України складається із 20 розділів, які діляться на глави, а глави – на статті;

4) найменший розділ Особливої частини КК України “Злочини проти життя та здоров'я особи”;

5) Особлива частина КК України побудована із врахуванням загального об'єкта злочину.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Борисов В.І. Загальна характеристика Особливої частини нового КК України // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. [Харків.] 25 – 26 жовтня 2001 р. / Редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. – К. – Х.: “Юрінком Інтер”, 2002. – С. 99 – 104.

Грищук В.К. Поняття криміналізації // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 1994. – Вип. 31. – С.76 – 80.

Додаткова література

Баулін Ю.В. Методологічне значення поділу права на приватне і публічне для кримінально-правових досліджень // Методологічні проблеми правової науки. Міжнародної наукової конференції (Харків, 13-14 грудня 2002 року).-Х.: Право, 2003.-С. 285-287.

Навроцький В.О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960 р. та 2001 р.). - К.: Атіка. - 2001. –272 с.

Ныркова Н.А. Бланкетность и ее влияние на системные характеристики уголовного права // Системность в уголовном праве. Материалы II Российского Конгресса уголовного права, состоявшегося 31 мая – 1 июня 2007 г. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. – С. 196-199.

Пономаренко Ю.А. Способи декриміналізації злочинів // Сучасні проблеми юридичної науки і правозастосовчої діяльності: Тези доп. та наук. повідом. учасників наук конф. молодих учених (м. Харків, 20-21 грудня 2001 р.) / За ред. М.І. Панова. – Харків: Нац. юрид. акад. України, 2002. - С. 118-121.

Хавронюк М.І. Категорії злочинів і санкції Особливої частини КК: наукові дослідження та деякі висновки. / За ред. М.І.Мельника. // Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. - К.: “А.С.К.”.-2001. - С.211-276.

ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

На перше заняття: виконайте контрольні та письмові завдання.

На друге заняття: виконайте індивідуальні та тестові завдання.

1. Поняття кваліфікації, її зміст та види.
2. Формула кримінально-правової кваліфікації: поняття і вимоги до написання.
3. Підстави кваліфікації злочинів.
4. Принципи кримінально-правової кваліфікації.
5. Конкуренція кримінально-правових норм.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Порівняйте поняття «кримінально-правова кваліфікація» і «кваліфікація злочинів».
2. Порівняйте і співвіднесіть поняття «формула кваліфікації», «формулювання обвинувачення» і «виклад фактичних обставин справи».
3. Вкажіть випадки, коли у формулі кваліфікації слід посилатися на статті Загальної частини КК України.
4. Чи доцільно, на Вашу думку, у формулі кваліфікації посилатися ще на інші статті Загальної частини КК України? Позицію обґрунтуйте.

5. Які кроки, на Вашу думку, могли б забезпечити максимальне дотримання принципу повноти і точності кримінально – правової кваліфікації?
6. Які види кримінально-правових норм за змістом використовуються в процесі кримінально-правової кваліфікації? Поясніть чому.
7. Перерахуйте ознаки конкуренції.
8. Співвіднесіть поняття «конкуренція» і «колізія», «конкуренція» і «множинність».
9. Назвіть правила кваліфікації під час конкуренції загальної і спеціальної норм.
10. Назвіть правила кваліфікації під час конкуренції кількох спеціальних норм.
11. Назвіть правила кваліфікації під час конкуренції частини і цілого.
12. Поясніть доцільність використання правил подолання конкуренції, вироблених теорією кримінального права посилаючись на конкретні принципи кримінально-правової кваліфікації.

ПИСЬМОВІ ЗАВДАННЯ

1. Напишіть приклади, коли формула кваліфікації ширша, ніж формулювання обвинувачення і навпаки (по три приклади).
2. Напишіть формулу кваліфікації наступних дій:
  - виконавця крадіжки, вчиненої у особливо великих розмірах;
  - виконавця незаконного позбавлення волі малолітнього, що спричинило тяжкі наслідки;
  - пособника до підміни дитини;
  - організатора і виконавця крадіжки із проникненням у житло;
  - підбурювача до насильницького донорства, якщо виконавець вчинив замах на відповідний злочин;
  - виконавця і організатора умисного вбивства особи у зв'язку із виконанням службового обов'язку, якщо злочин припинено на стадії готування;
  - виконавця посягання на життя державного діяча, якщо виконавцем вчинено закінчений замах на вбивство;
  - виконавця складу злочину порушення недоторканості житла із застосуванням насильства, припиненого на стадії незакінченого замаху і умисного вбивства з корисливих мотивів;

посібника до грабежу, припиненого на стадії готування.

3. Проаналізуйте одну із постанов Пленуму Верховного Суду України (дослідити одну із тих постанов, що розміщена в додатках до матеріалів для практичних завдань) і вкажіть приклади порушення принципу *non bis in idem*.

4. Наведіть приклади конкуренції загальної і спеціальної норм, кількох спеціальних норм, частини і цілого (по три приклади на кожен вид конкуренції).

5. Випишіть всі склади злочинів з розділу II «Злочини проти життя та здоров'я», кваліфікуючою чи особливо кваліфікуючою ознакою яких є наслідок і вигляді смерті. З яким (-и) складом (-ами) злочину (-ів) конкуруватимуть всі ці склади злочинів і який вид конкуренції має місце?

6. Вкажіть положення, що містяться у Постановах Пленуму Верховного Суду України (використати одну із тих постанов, що розміщена в додатках до матеріалів для практичних завдань), які ілюструють використання ВСУ правил подолання конкуренції кримінально-правових норм.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

1. Дослідити зміст поняття «суміжні склади злочинів». Встановити, чи є конкуруючі склади злочинів одночасно і суміжними.

2. Дослідити поняття та види негативних ознак складу злочину.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання” і „Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця”:

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

2. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство” і „Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця”:

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;

- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

3. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство ” і „Вбивство через необережність”:

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

4. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство з особливою жорстокістю” і „Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця”:

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

5. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання” і „Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця”:

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

6. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про “Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого” і “Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне в стані сильного душевного хвилювання”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

7. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про “Умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого” і “Вбивство через необережність”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом’якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом’якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

8. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Вбивство через необережність” і „Незаконне проведення абортів, що спричинило смерть потерпілої”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом’якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом’якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

9. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Вбивство через необережність” і „Залишення в небезпеці, що спричинило смерть потерпілої особи”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом’якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом’якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

10. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Необережне тяжке тілесне ушкодження” і „Незаконне проведення абортів, що спричинило безпліддя потерпілої”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом’якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом’якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

11. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Необережне тяжке тілесне ушкодження” і „Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, якщо це спричинило настання тяжких тілесних ушкоджень у потерпілої особи”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом’якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;

5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

12. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Необережне тяжке тілесне ушкодження” і „Умисне тяжке тілесне ушкодження”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) передбачають суміжні склади злочинів;
- 5) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки.

13. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство” і „Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, якщо це спричинило смерть потерпілої особи”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

14. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне вбивство” і „Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником, що спричинило тяжкі наслідки у вигляді смерті потерпілої особи”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки;
- 5) жодна з відповідей не характеризує співвідношення між нормами.

15. У якому співвідношенні між собою перебувають норми про „Умисне тяжке тілесне ушкодження” і „Незаконне проведення абортів, що спричинило безпліддя потерпілої”?

- 1) можуть конкурувати як загальна і спеціальна;
- 2) можуть конкурувати як частина і ціле;
- 3) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, з пом'якшуючими ознаками;
- 4) можуть конкурувати як дві спеціальні норми, одна з яких містить пом'якшуючі ознаки, друга – кваліфікуючі ознаки;
- 5) жодна з відповідей не є правильною.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. М.: Юристъ.-1999. - 304 с.

Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

Додаткова література

Бурчак Ф.Г. Кваліфікація преступлений. 2-е изд., доп. - Киев: Политиздат України. - 1985.- 120 с.

Гаухман Л.Д. Кваліфікація преступлений: закон, теория, практика. - М.: АО «Центр ЮрИнфоР».-2001. – 316 с.

Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. - К.: Атіка, 2001. – 456 с.

Кругликов Л.Л., Савинов М.Н. Квалифицирующие обстоятельства: понятие, виды, влияние на квалификацию преступлений: Учебн.пособие. - Ярославль: Яросл. ун-т.-1989. - 88 с.

Куринов Б.А. Научные основы квалификации преступлений. - М.: Изд-во Москов ун-та. - 1984. – 181 с.

Наумов А.В. Применение уголовно-правовых норм. - Волгоград. : НИИРИО ВСШ МВД СССР. – 1973. – 464 с.

Рарог А.И. Кваліфікація преступлений по субъективным признакам.– СПб., 2003.- 698.

Сабитов Р.А. Теория и практика квалификации уголовно-правовых деяний: учеб. пособие. – М., 2003.- 389 с.

Тарарухин С.А. Кваліфікація преступлений в судебной и следственной практике. -К.: Юринком -1995.- 208 с.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

I. Запишіть ознаки, з використанням яких законодавцем сконструйовані прості види складів злочинів, передбачені статтями розділу I Особливої частини КК, виділіть з диспозицій ст.ст.109-114 КК терміни, які містять вказівки на такі ознаки.

Наприклад: Ст.112 КК:

- а) потерпілий - Президент України, Голова Верховної Ради України...
- б) діяння - посягання на життя;
- в) наслідок - посягання на життя;
- г) мотив - у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю

II. Наведіть приклади вчинення таких злочинів - складіть фабули (усно):

- 1) дії, вчинені з метою насильницької зміни конституційного ладу;
- 2) дії, вчинені з метою повалення конституційного ладу;
- 3) дії, вчинені з метою захоплення державної влади;
- 4) змова про вчинення дій, спрямованих на насильницьку зміну конституційного ладу;
- 5) змова про вчинення дій, спрямованих на повалення конституційного ладу;
- 6) змова про захоплення державної влади;

- 7) публічні заклики до насильницької зміни конституційного ладу;
- 8) публічні заклики до повалення конституційного ладу;
- 9) публічні заклики до захоплення державної влади;
- 10) розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни конституційного ладу;
- 11) розповсюдження матеріалів із закликами до повалення конституційного ладу;
- 12) розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення влади;
- 13) публічні заклики до насильницької зміни конституційного ладу вчинені особою, яка є представником влади;
- 14) публічні заклики до повалення конституційного ладу вчинені особою, яка є представником влади;
- 15) публічні заклики до захоплення державної влади, вчинені особою, яка є представником влади;
- 16) публічні заклики до насильницької зміни конституційного ладу, вчинені повторно;
- 17) публічні заклики до повалення конституційного ладу, вчинені повторно;
- 18) публічні заклики до захоплення державної влади, вчинені повторно;
- 19) публічні заклики до насильницької зміни конституційного ладу, вчинені організованою групою;
- 20) публічні заклики до повалення конституційного ладу, вчинені організованою групою;
- 21) публічні заклики до захоплення державної влади, вчинені організованою групою;
- 22) публічні заклики до насильницької зміни конституційного ладу, вчинені з використанням засобів масової інформації
- 23) публічні заклики до повалення конституційного ладу, вчинені з використанням засобів масової інформації
- 24) публічні заклики до захоплення державної влади, вчинені з використанням засобів масової інформації;
- 25) розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни конституційного ладу, вчинене особою, яка є представником влади;
- 26) розповсюдження матеріалів із закликами до повалення конституційного ладу, вчинене особою, яка є представником влади;
- 27) розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення державної влади, вчинене особою, яка є представником влади;
- 28) розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни конституційного ладу, вчинене повторно;
- 29) розповсюдження матеріалів із закликами до повалення конституційного ладу, вчинене повторно;

30) розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення державної влади, вчинене повторно;

31) розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни конституційного ладу, вчинене організованою групою;

31) розповсюдження матеріалів із закликами до повалення конституційного ладу, вчинене організованою групою;

33) розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення державної влади, вчинене організованою групою;

34) розповсюдження матеріалів із закликами до насильницької зміни конституційного ладу, вчинене з використанням засобів масової інформації

35) розповсюдження матеріалів із закликами до повалення конституційного ладу, вчинене з використанням засобів масової інформації

36) розповсюдження матеріалів із закликами до захоплення державної влади, вчинене з використанням засобів масової інформації.

Аналогічно (за кожною альтернативною ознакою окремо) студент повинен вміти сформулювати приклади вчинення кожного із інших видів злочинів, передбачених розділом I Особливої частини КК України.

III. Вирішіть задачі:

1. Жителі одного з українських міст, відставні військові Микола, Петро та Іван заснували організацію “Спілка захисників Вітчизни”. Вона мала на меті відновити в Україні “справедливість і порядок”. Для цього члени “Спілки захисників Вітчизни” мали на меті заарештувати Президента та членів Кабінету Міністрів України, розпустити Верховну Раду та утворити тимчасовий орган влади – “Верховний комітет”, до складу якого мали увійти вони самі та їх найближчі прибічники. З метою реалізації поставленої мети Микола, Петро та Іван розробили детальний план своїх дій та почали вербувати прибічників. Встановлено, що ініціатором створення “Спілки захисників Вітчизни” та найбільш активним її учасником був Микола, який діяв за завданням розвідувальних органів однієї із іноземних держав, про що інші учасники організації не знали.

Варіант: Петро та Іван знали, що Микола є агентом іноземної розвідки, проте допомагали йому в діяльності організації за гроші.

2. Військовослужбовець Гаврило, будучи незадоволеним своїм матеріальним становищем та відсутністю просування по службі вступив у зв'язок з працівником посольства однієї з іноземних держав Віктором, неодноразово приймав його запрошення на вечірки. Під час однієї із зустрічей Віктор запропонував Гаврилу надавати за винагороду інформацію про експорт з України бронетанкової техніки, доступ до якої той мав по службі. 7 вересня Гаврило передав Віктору дискету, на якій був записаний текст контракту державної організації “Укрспецекспорт” з

однією з зарубіжних держав про поставку танків, який включав відомості про кількість озброєння, його ціну, строки поставки тощо. Однак, дискета виявилася зіпсованою (про що Гаврило не знав), інформацію прочитати не вдалося.

Варіант: Віктор передав дискету своєму урядові. Внаслідок оприлюднення інформації контракт на суму в кілька сот мільйонів доларів було розірвано.

3. Степан, будучи головою обласної ради, ініціював внесення до порядку денного сесії цієї ради та поставив на голосування питання “Про вихід області зі складу України” де передбачалося її приєднання до однієї із сусідніх держав. У своєму виступі на засіданні ради він обґрунтовував “вигідність” такого кроку для мешканців області. Однак необхідної більшості голосів не було набрано і це рішення не було прийняте.

Варіант: Степан такі дії вчинив на виконання завдання, отриманого від керівництва цієї сусідньої держави і відпрацьовуючи отриману за це грошову винагороду. Рада більшістю у 2/3 голосів прийняла запропоноване рішення, однак його виконанню перешкодили центральні органи виконавчої влади.

4. З метою перешкодити проведенню передвиборної кампанії кандидатом у народні депутати України Жанною під час її зустрічі з виборцями Панас кинув осколочну гранату в напрямку трибуни, з якої виступала кандидат в депутати. Граната не вибухнула, однак влучила в Жанну і заподіяла їй тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Варіант: Жанна була народним депутатом України, яка добивалася свого переобрання на повторний термін. Вибухом гранати була заподіяна смерть трьом учасникам зустрічі, однак сама Жанна не постраждала.

5. Будучи незадоволеним звільненням з роботи та прагнучи перешкодити процесам приватизації, які відбуваються в Україні, один із колишніх міністрів Олександр в кількох областях поширив серед великої рогатої худоби, так званий “коров’ячий сказ” - смертельно небезпечну хворобу. Це призвело до захворювання на цю хворобу 25 людей, всі з них протягом 12 місяців померли.

Варіант: Олександр поширив збудника цієї хвороби з метою дискредитувати свого наступника на посаді, показати, що лише під його керівництвом галузь успішно працювала.

6. Сергій - громадянин України, студент, який навчався в одній із іноземних держав почав збирати інформацію про військовий потенціал іноземної держави, стан розробок одного із нових видів зброї. Ці дії він вчинив з власної ініціативи, отримані дані планував передати до СБУ, думаючи, що так він зможе сприяти зміцненню оборони своєї держави.

Варіант: Ці дії в Україні вчинив Серж - громадянин іноземної держави, який навчався у нас. Отримані дані про військовий потенціал України та креслення нового зразка зенітної ракети він дійсно передав уряду своєї держави і вони були використані на шкоду інтересам України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

Основна література

Андрусів Г.В., Бантишев О.Ф., Віденко Б.М. Відповідальність за особливо небезпечні злочини проти держави : Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. К.: ВПЦ «Київський університет», 1994. – 60 с.

Климчук О. Нове у кримінальній відповідальності за диверсію // Підприємництво , господарство і право.-2002.-№3.- С. 84-86.

Додаткова література

Андрусів Г.В., Бантишев О.Ф. Відповідальність за злочини проти держави: Навч. посібник для студентів юрид. фак. / К.. ун-т ім. Т. Шевченка.- К.: РВЦ “ Київ. ун-т”, 1997.-165 с.

Грищук В.К. Соціальна зумовленість відповідальності за злочини проти держави в умовах відновлення незалежності України// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 30. – 1993. – С. 76-80.

Дьяков С.В. Государственные преступления (против основ конституционного строя и безопасности государства) и государственная преступность. – М.: Издательство НОРМА, 1999. – 320 с.

Навроцький В. Реформа кримінального законодавства як складова державотворення в Україні// Науковий збірник Українського вільного університету, том 17. - Мюнхен - Львів. - 1995. - С.266-270.

Навроцький В.О. Законодавство про відповідальність за злочини проти держави в умовах відновлення незалежності України// Вісник Львівського університету. Серія юридична. Випуск 30. – 1993. – С. 81-85.

Пудовочкин Ю.Е. Преступления против безопасности государства. – М.: Издательство «Юрлитинформ», 2009. – 336 с.

Рябчук В.Н. Государственная измена и шпионаж: уголовно-правовое и криминологическое исследование. – СПб.: Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. – 1102 с.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

На перше заняття: виконайте завдання № I; II; VII (задачі 1-3).

На друге заняття: виконайте завдання № III; VII (задачі 4-6).

На третє заняття: виконайте завдання № IV; VII (задачі 7-9).

На четверте заняття виконайте VII (задачі 10-11).

На п'яте заняття виконайте завдання V, завдання VII (задачі 12).

На шосте заняття виконайте VII (задачі 13-14).

На сьому заняття виконайте завдання VI, VII (задачі 15).

I. Випишіть, принаймні 5 статей, що містяться у розділах I, III-XX Особливої частини КК, які охоплюють умисне заподіяння смерті іншій особі і щонайменше 5, які охоплюють заподіяння смерті через необережність.

II. Наведіть приклади (складіть і запишіть фабули) вчинення умисного вбивства, передбаченого пп. 1-7 ч.2 ст.115 КК.

III. Випишіть, принаймні, 5 статей, що містяться у розділах I, III-XX Особливої частини КК, які охоплюють умисне заподіяння тяжкого тілесного ушкодження іншій особі і, щонайменше, 5, які охоплюють заподіяння тяжкого тілесного ушкодження через необережність.

IV. Наведіть приклади (складіть і запишіть фабули) вчинення умисного вбивства, передбаченого пп. 8-13 ч.2 ст.115 КК.

V. Випишіть, принаймні, 5 статей, що містяться у розділах I, III-XX Особливої частини КК, які передбачають відповідальність за погрозу вбивством, та ознаки потерпілого, мотиви вчинення таких злочинів.

VI. Наведіть приклади (складіть і запишіть фабули) вчинення злочинів, передбачених ст.ст.117, 123, 124 КК.

VII. Вирішіть задачі:

1. Вулицею їхала вантажівка, навантажена негашеним вапном. Троє підлітків: Євген, Ростислав та Дем'ян, які каталися на ковзанах, причепилися до машини, щоб покататися. Вантажник Гнат, який їхав в кузові, взяв лопатою вапно і кинув його в підлітків. Внаслідок цього Євген отримав опік обличчя та втратив зір на одне око; Ростислав - ушкодження шкіри на шиї та на руках, від чого лікувався 23 дні, а Дем'ян від аналогічних опіків лікувався 6 днів.

2. Подружжя Євгена та Ірини пиячили у себе вдома із подружжям Петра та Зіновії. Для того, щоб Петро не перешкодив Євгену здійснити статевий акт із Зіновією, Євген навмисно споїв Петра, який швидко заснув. Скориставшись цією обставиною, а також тим, що дружина 15-річна пішла на кухню, Євген накинувся на Зіновію, намагаючись зірвати з неї одяг і затагти в спальню. Зіновія почала відбиватись і підняла крик. На цей крик із кухні прибігла Ірина і вирвала Зіновію із рук свого чоловіка. Після чого подружжя Євген та Ірина пішли в спальню вияснити між собою відносини. Між ними виникла сварка. Євген кинувся на дружину, став бити її кулаками в живіт, душити, погрожувати вбивством. Ірина схопила кортик, який трапився їй під руку і вдарила ним чоловіка в живіт. При цьому вона, за власними словами, була у напівсвідомому стані і опам'яталася лише тоді, коли поранений чоловік почав осідати на підлогу. Вона негайно викликала швидку допомогу.

Лікар бригади швидкої допомоги, яка прибула на виклик, Омелько, побачивши, що йому власними силами потерпілого до машини не донести, незважаючи на те, що в машині швидкої допомоги був шофер, який міг йому допомогти, дав розпорядження чекати приходу міліції. В результаті Євген, стікаючи кров'ю, годину пролежав на підлозі власної квартири. Коли він був доставлений в лікарню, то черговий хірург Данило лише поверхово оглянув потерпілого, навіть не поставивши діагноз. Операцію, якої негайно потребував потерпілий, він розпочав через чотири години після доставки останнього в лікарню. Операція була проведена неякісно і невдовзі іншим хірургом була зроблена повторна операція. Та вона вже не врятувала Євгена. Через 20 годин після отримання поранення через несвоєчасну і неякісну медичну допомогу він помер у лікарні.

3. На шосе поблизу концерну “Хлорвініл” працівники ДАІ побачили автомобіль “Москвич – 2140”, який мав дуже низьку посадку і їхав без номерних знаків. Підозрюючи крадіжку майна з концерну, інспектор Леонід спробував зупинити автомобіль, але шофер не зупинився, а спрямував машину на міліціонера, ледь не збивши його. Тоді інспектор ДАІ Кирило, який знаходився поруч з Леонідом, застосував табельну вогнепальну зброю, поранивши шофера в живіт та пошкодивши нирку. Рикошетом другої кулі був поранений у плечовий суглоб громадянин Михайло, який сидів на задньому сидінні “Москвича”. Шофер лікувався в стаціонарному відділенні 30 днів, а Михайло 40 днів.

4. Василь протягом кількох років ухилявся від сплати аліментів на свою малолітню дочку: неодноразово міняв місце проживання, надіслав своїй колишній дружині листа від імені сторонньої особи про те, що ніби-то він трагічно загинув. Коли в черговий раз місце перебування його було встановлене і з нього знову

почали стягувати аліменти та заборгованість по них, Василь вирішив позбутися колишньої дружини та дочки. З цією метою він підпиляв тяги рульового управління та важелів підвіски легкового автомобіля, що належав його колишній дружині, розраховуючи, що на великій швидкості або ж на крутому повороті деталі поламаються, станеться автокатастрофа, й дружина та дочка загинуть. Однак, аварія сталася на невеликій швидкості, машина з'їхала в кювет і зупинилася. Дружина поламала руку і лікувалася 23 дні, а в дочки стався субарахноїдальний крововилив, який був підтверджений люмбальною пункцією, без відповідної клінічної симптоматики, в лікарні вона перебувала 47 днів.

5. Подружжя Іван та Оксана окремо один від одного розпивали спиртні напої, внаслідок чого він перебував у стані сп'яніння середнього, а вона - тяжкого ступеня.

Увечері між ними виникла сварка з побутових причин, яка переросла в бійку. При цьому Іван заподіяв Оксані синці м'яких тканин обличчя, крововиливи у склеру обох очей, забиті рани слизової оболонки губ, перелом кісток носа, синці обох плечей і передпліччя. Крім того, щоб потерпіла не втекла, він зірвав з неї одяг.

Оксана, рятуючись від побоїв, вибігла на балкон і намагаючись перелізти на сусідній балкон, зірвалася, впала на землю з висоти п'ятого поверху й в результаті падіння одержала відкриту черепно-мозкову травму, забиття мозку з крововиливами в його шлуночки й під оболонки. Від одержаних травм померла на місці події.

6. Неповнолітні Галина, Ірина, Тарас і Микола пізно увечері повертались до себе додому із танців з сусіднього села. По дорозі вони зупинили вантажну машину і сіли в закритий її кузов. В кабіні машини знаходилися раніше судимі за умисне вбивство Богдан і Кирило. Останні почали казати, що зараз вони всю компанію завезуть в ліс, де хлопців зв'яжуть, а з дівчатами «позабавляться». На неодноразові вимоги машину вони не зупинили. На великій швидкості проїхали село, в якому мала вийти компанія підлітків. З траси звернули на ґрунтову дорогу, яка вела до лісу. Тоді Тарас і Микола відкрили двері кузова і разом з дівчатами почали вискакувати із машини, яка мчала на великій швидкості. В результаті Галина потрапила під задні колеса вантажного автомобіля і померла одразу ж. Тарас падаючи вдарився головою об землю і одержав відкритий перелом основи черепа, забій головного мозку третього ступеня із здавленням головного мозку. Пролежавши тиждень у комі, він помер у лікарні. У Ірини від падіння зламалися друге і третє праві ребра, одне з яких проникло у плевральну порожнину. В результаті вона лікувалася 34 дні.

Микола при падінні одержав відкритий перелом правої руки у передпліччі, який пізніше лікував 23 дні.

7. В день свята Івана Купала робітники тресту “Хімметалургбуд” Григорій і Василь кожен на своєму робочому місці в робочий час розпивали принесений з дому самогон. Під-час обідньої перерви Василь разом із своїми товаришами стояв у черзі до буфету. Григорій, який прийшов пізніше, намагався пройти без черги. Василь обурився і зробив Григорію зауваження. У відповідь на це, Григорій, який був у стані сильного сп’яніння, ударив кілька раз в лице Василя та його товариша, що стояв поряд. В буфеті зчинилася бійка, під-час якої Григорій перевернув кілька столів та розбив вітрину. Врешті його заспокоїли і вивели з буфету.

Після обідньої перерви, коли Василь повернувся на своє робоче місце, Григорій прийшов до нього з метою помсти і став його бити кулаками в груди, в живіт. Тоді Василь, обороняючись схопив молоток і вдарив ним по голові Григорія. В результаті удару Григорію був заподіяний відкритий перелом склепіння черепа.

8. Олексій працюючи тренером з плавання у спортивній школі, на порушення правил техніки безпеки, не відгородив глибоку частину басейну від мілкої. Крім того, під час занять групи початківців він не дивився за дітьми, а читав газету. Внаслідок цього малолітній Олександр, допущений до занять у групі початківців без медичного огляду, потонув у глибокій частині басейну.

9. Перебуваючи у стані сп’яніння Дмитро з ревнощів став бити свою дружину, погрожуючи скинути з балкона другого поверху, вимагав, щоб вона сама стрибнула звідти. Коли Дмитро заявив, що візьме ніж, потерпіла, не витримавши напруження, стрибнула з балкона. В результаті падіння у неї стався розрив селезінки і сильна кровотеча. Наданням своєчасної медичної допомоги потерпіла була врятована.

10. Михайло, перебуваючи в стані алкогольного сп’яніння, став чіплятися до Шури, яка знаходилася на фермі і доїла корів. Хапав за груди, тягнув за волосся, а потім повалив на землю. Коли його відтягли від неї, вона була дуже збуджена діями Михайла, її трясло. Тут же вона схопила сапу і вдарила нею Михайла по голові, полишила доїти корів і пішла додому. Михайлові було заподіяно перелом склепіння черепа з проникненням у черепну порожнину з пошкодженням головного мозку, від яких він невдовзі помер.

11. Під час спільного відпочинку Іван непристойно висловлювався на адресу дружини Назара, в присутності Назара обіймав її, пропонував залишити його наодинці з нею, щоб він міг вступити з нею в статевий зв’язок, відмовлявся на вимогу Назара покинути будинок. Назар, перебуваючи в стані сильного нервового збудження з мисливської рушниць застрелив Івана. Потім кинув рушницю, був блідий, у нього тремтіли руки, плакав, кричав, що покінчить життя самогубством. Потім Назар поклав труп до багажника автомобіля, що належав потерпілому і став

на великій швидкості їздити вулицями міста, в результаті чого автомобіль перекинувся.

12. Вантажний автомобіль під управлінням Любомира вночі, у безлюдному місці занесло на слизькому мосту, й він упав у воду. Шоферу вдалося вилізти з кабіни. Хоча під час аварії він поламав ногу, але вибрався з крижаної води на берег. Любомир проповз до найближчого села кілька кілометрів. В крайній хаті постукав у двері та попросив допомоги. Господар Антип, побачивши незнайомого знесиленого чоловіка, в хату його не впустив, допомоги не надав, а порадив звернутися до дільничного інспектора міліції, який жив на сусідній вулиці. Любомир доповз до наступної хати, втратив свідомість і пролежав на морозі до ранку, поки його не побачили перші перехожі. Фельдшер Людмила, яку викликали до потерпілого, допомоги на місці не надала, хоча мала можливість і зобов'язана була це зробити, а звеліла везти Любомира в районну лікарню за 70 км. Внаслідок тривалого перебування на морозі й несвоєчасної допомоги Любомир захворів запаленням легенів, у поламаній нозі розвинулася газова гангрена, тому ногу довелося ампутувати вище коліна.

13. З метою заволодіння цінностями, які знаходилися у квартирі місцевого скоробагачка Миколи, група, яка складалася з Петра, Станіслава і Богдана, шляхом зламу дверей вдерлася у квартиру, де в цей час знаходився господар.

Для того, щоб Микола їм не заважав, вони зв'язали його і закрили у ванній кімнаті. При цьому Микола попереджав злочинців, що через несправність апаратури у ванній кімнаті відбувається сильний витік газу і він обов'язково одержить смертельне отруєння газом, якщо залишиться у тому замкнутому приміщенні. Незважаючи на попередження злочинці залишили господаря у ванній кімнаті. І після того, як “обчистили квартиру” втекли з місця злочину. Микола був врятований його сином, який передчасно повернувся з роботи.

14. Костянтин для того, щоб позбутися Марії, яка завагітніла від нього, підробивши результати їхніх аналізів на ВІЛ, вмовив її разом покінчити життя самогубством. Для цього він підготував у сараї дві петлі, і коли потерпіла повісилась, сказав: “Так вашого брата і вчать”.

15. Шкільна медсестра Ганна та дитячий лікар Оріся робили профілактичні щеплення АКДС учням другого класу. При цьому вони користувалися скляним шприцом, в якому для кожної дитини міняли лише голки. Таким чином вони зробили щеплення 70-ти учням двох паралельних других класів. Серед учнів цих класів виявилася дитина - носій ВІЛ. Через те, що щеплення усіх дітей робилося одним шприцом, а при цьому кров у мінімальній кількості завжди потрапляє у шприц, 14 дітей були заражені ВІЛ-інфекцією.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

Основна література

Борисов В.И., Куц В.Н. Преступления против жизни и здоровья: вопросы квалификации. - Харьков: КОНСУМ.- 1995.- 104 с.

Бородин С.В. Преступление против жизни. – М.: Юристь, 1999. – 356 с.

Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про злочини проти життя і здоров’я особи” від 7 лютого 2003 р. №2.

Додаткова література

Антонюк Н.О. Вдосконалення законодавчої конструкції складу “Умисного вбивства матір’ю своєї новонародженої дитини” (ст. 117 КК України) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009.– № 49. – С. 198 – 206.

Бажанов М.И. Уголовная ответственность за преступления против личности. – К.: Выща школа, 1977. – 43 с.

Борзенков Г.Н. Квалификация преступлений против жизни и здоровья: учебно-практическое пособие. – М., 2006.- 608с.

Брич Л.П. Спільні та розмежувальні ознаки складів злочинів, передбачених ст. 130 КК України “Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби”, із суміжними складами злочинів // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2003. - Вип. 38. – С. 454-467.

Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання.-Львів: ПАІС, 2006.- 200с.

Загородников Н.И. Преступления против здоровья. – М.: Юрид.лит., 1969. – 168с.

Горелик И.И. Ответственность за поставление в опасность по советскому уголовному праву. – Минск: Выш. шк., 1964. – 334с.

Грищук В. Юридичний аналіз основного складу умисного вбивства за Кримінальним кодексом України 2001 року // Вісник Львівського університету. – Серія юридична. 2002.- Вип. 37.- С. 407-416.

Грищук В.К. Вбивство через необережність за Кримінальним кодексом України 2001 року // Вісник Львівського університету. – Серія юридична. 2003. Вип. 38.- С.405-418.

Даурова Т.Г. Уголовная ответственность за легкие телесные повреждения /под ред. И.С. Ноя. – Саратов: Изд. Сарат. у-та, 1980. – 120 с.

Дідківська Н. Співвідношення різновидів умисного вбивства, передбачених пунктами 9, 10 ч. 2 ст. 115 КК України // Прокуратура, людина, держава.-2005.-№ 5.-С. 65 – 71.

Дубовец П.А. Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. – М.: Юрид. лит., 1964.-667с.

Загородников Н.И. Преступления против жизни по советскому уголовному праву. – М.: Госюриздат, 1961. - 452с.

Загородников Н.И. Преступления против здоровья. – М.: Юрид. лит., 1969. – 168 с.

Гороховська О.В. Вбивство через необережність: проблеми кримінальної відповідальності. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 180с.

Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів проти особи та власності. - К.: Юрінком. - 1996. –144 с.

Мельник М., Хавронюк М. Вбивство на замовлення: деякі аспекти кримінологічної характеристики та проблеми кваліфікації// Право України. - 1997. - № 7. - С.45 - 49.

Никифоров А.С Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. – М.: Госюриздат, 1959. – 128 с.

Орлов П.И. Уголовная ответственность за оставление в опасности при автопроисшествии: Учебное пособие. - Харьков: ХЮрИ. - 1982. – 91 с.

Попов А.Н. Преступление против личности при смягчающих обстоятельствах. – СПб., 2001. – 465 с.

Попов А.Н. Убийства при отягчающих обстоятельствах. – СПб., 2003. – 898 с.

Попов А.Н. Преступления против личности при смягчающих обстоятельствах. – СПб.: Издательство «Юридический центр Пресс», 2001. – 465 с.

Расторопов С.В. Уголовно-правовая охрана здоровья человека от преступных посягательств. – СПб., 2006.-489 с.

Сальников В.П., Стеценко С.Г. Трансплантация органов и тканей человека: проблемы правового регулирования. – СПб., 2000.-377 с.

Сташис В.В., Бажанов М.И. Личность под охраной уголовного закона (Глава III Уголовного Кодекса Украины с научно-практическим комментарием). – Симферополь: «Таврида», 1996. – 235 с.

Шаргородский М.Д. Пеступения против жизни и здоровья. – М.: Юрид. изд-во МЮ СССР, 1947. – 511с.

Ярмиш Н. Жорстоке поводження як одна з форм доведення до самогубства// Право України. - 1992. - № 7. - С.45-46.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ, ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ОСОБИ

На перше заняття: виконайте завдання №I; II;VI (задачі 1-4).

На друге заняття: виконайте завдання №III; IV; V; VI (задачі 5-8).

I. Вкажіть ознаки, з використанням яких законодавцем сконструйовані прості види злочинів, передбачених розділом III Особливої частини КК, виділіть з диспозицій ст.ст.146-151 КК слова, які містять вказівки та такі ознаки.

Усно, для кожного із студентів.

II. Порахуйте, і запишіть, скільки видів злочинів, передбачено кожною статтею розділу III Особливої частини КК України:

Ст. 146 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери А, Б, В, Г, Д, Е, Є.

Ст. 147 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери Ж, З, І, Ї, К, Л.

Ст. 149 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери М, Н, О, П, Р, С, Т.

Ст. 150 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ю, Я.

III. Запишіть такі, що повторюються, кваліфікуючі ознаки злочинів, передбачених статтями розділу III Особливої частини КК (тобто ознаки, які передбачені відповідними частинами двох чи більше статей). Усно будьте готові розкрити зміст кожної із таких ознак.

Це завдання виконують студенти, які в списку академічної групи вказані під №№ від 1 до 15, а також ті, які поки що не знають свого порядкового номера в списку.

IV. Запишіть такі, що повторюються, особливо кваліфікуючі ознаки злочинів, передбачених статтями розділу III Особливої частини КК (тобто ознаки, які передбачені відповідними частинами двох чи більше статей). Усно будьте готові розкрити зміст кожної із таких ознак.

Це завдання виконують студенти, які в списку академічної групи вказані під №№ від 16 до останнього номера.

V. Запишіть 2 приклади вчинення замаху на злочини, передбачені статтями розділу III Особливої частини КК України (складіть фабули).

Стаття, частина статті - на вибір студентів. При цьому спочатку вкажіть формулу кваліфікації скоєного, далі - стисло викладіть фактичні обставини, які свідчать, що має місце відповідний злочин.

VI. Вирішіть задачі:

1. Медсестра Кіра, яка працювала у пологовому будинку, за винагороду, отриману від Параски, поміняла бірки на новонароджених, й таким чином Парасці дали здорову дитину, матір'ю якої була Гафія, а останній - дитину Параски, яка мала вроджену хворобу.

2. Матвій позичив у Ярослава 3 тисячі грн., але гроші в домовлений строк не повернув. Після неодноразових зволікань з поверненням боргу Ярослав заманив свого боржника у гараж, там надів йому на руки наручники й зачинив гараж, запропонувавши на самоті подумати чи не час вже повертати борг. Матвій пробув у гаражі, без їжі та води, майже дві доби. Потім, намагаючись запалити цигарку, він не зміг втримати скутими руками запаленого сірника, сірник впав на промаслені ганчірки, які загорілися. Від отруєння чадним газом Матвій загинув.

3. Юрій неодноразово виступав на зборах з критикою на адресу директора заводу В'ячеслава. Останній розповів про це своїй сестрі Дануті, яка працювала лікарем психоневрологічного диспансеру. Данута викликала Юрія ніби-то для

обстеження в зв'язку з заявами сусідів про відхилення в його поведінці, і не зважаючи на те, що Юрій був цілком психічно здоровий, скерувала його для стаціонарного лікування в психіатричну лікарню, фальсифікувавши історію хвороби. Однак під-час проведення обов'язкового огляду Юрія комісією лікарів-психіатрів, проведеного після госпіталізації, фальсифікацію було виявлено. Юрія негайно виписали з лікарні.

4. Під час страйку на заводі Кузьма та Влад зачинили в підвальному приміщенні групу працівників, які не приєдналися до страйку. Представникам органів влади, які прибули для переговорів зі страйкуючими, Кузьма та Влад заявили, що не випустять штрейкбрехерів до того часу, поки не будуть задоволені всі вимоги страйку. Затримані були звільнені силою через чотири доби.

5. 9-річний син директора ювелірного магазину Миколка своєчасно не повернувся зі школи. Незабаром батьки отримали записку, в якій невідомі пропонували заплатити за звільнення сина 30 тисяч дол. США, обумовлювали строки та спосіб передачі грошей, погрожували, в разі не прийняття вимоги, вбити хлопчика. Встановлено, що захопили дитину й вимагали передачі грошей Георгій та Іван. Оскільки викуп своєчасно не було передано, то Георгій вилучив у хлопчика біля 1000 мл крові, яку планував продати, та викинув його на вулицю. Від вилучення такої кількості крові Миколка впав у стан коми, його життя було врятоване, однак на лікуванні він перебував понад три місяці.

6. Кіндрат займався постачанням безплатної робочої сили за кордон. Кожного сезону він знайомився на вулицях з безпритульними дітьми та дорослими, обіцяв їх влаштувати на високооплачувану роботу й забезпечити житлом. Після цього без оформлення будь-яких документів, у вантажному контейнері перевозив в сусідню державу, де передавав Кіму, який займався вирощуванням кавунів на орендованих площах. Кім та його охоронних Панько поміщали прибулих в курені, заставляли по 14-16 годин працювати, кормили абияк. Після завершення сільськогосподарських робіт Кім та Панько вигнали працівників, нічого їм не заплативши. Встановлено, що серед потерпілих був 13-річний Андрій, 17-річна Майя, 64-річний Гнат та ряд інших осіб, за кожного такого працівника Кіндрат отримував від Кіма по 50 доларів США.

7. Іван і Василь після звільнення з місць позбавлення волі, де вони відбували покарання за вимагання, домовилися заробляти гроші на експлуатації чужої праці. Для цього вони придбали гараж у одному з гаражних кооперативів міста, обладнали там глибокий підвал огорожею, підключеною до електричного струму. Потім під приводом святкування дня народження Василя запросили Ірину та її подругу Оксану, яких обманом завели в підвал і довели до стану глибокого алкогольного

сп'яніння. Коли потерпілі витверезили, то були вже закуті в кайдани на ногах, вихід з підвалу був підключений до дротів з електричним струмом. Василь та Іван повідомили нещасних, що тепер вони рабині і дали їм завдання шити постільну білизну, яку потім продавали на ринку міста.

Для того, щоб вільно продавати промислову продукцію на ринку, Іван зареєстрував приватне швейне підприємство "Волошка".

Оскільки обсяги продажу зростали, Іван та Василь вирішили залучити додаткову робочу силу. Так само, як і у попередньому випадку, вони обманом завели в підвал і закували у кайдани Тараса. Але пізніше, довідавшись, що Тарас є висококласним електриком, вони побоялися, що Тарас може розібратися у схемі електричного забезпечення дверей і знеструмити їх. Тоді злочинці убили Тараса. При цьому Іван закув у кайдани руки потерпілого, а Василь задушив Тараса.

Ірину та Оксану злочинці тримали у підвальному рабстві півтора року. За цей час потерпілі жодного разу не побували за межами підвалу.

8. Павло - кандидат у депутати міської Ради народних депутатів. Для того, щоб Ігор не розповсюдив про Павла ганебну достовірну інформацію, він викрав Ігоря, привівши останнього за допомогою формаліну у безпорадний стан. На прохання Павла його сестра Дарина, яка була головним лікарем психіатричної лікарні, помістила Ігоря у окрему палату в цій лікарні, де він не мав контактів із хворими, його не освідували лікарі і не призначали ніяких ліків і процедур, годували три рази на день. Утримували так Ігоря один місяць, потім випустили.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Володіна О.О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини.-Х., 2005. – 221 с.

Іващенко В.О. Торгівля жінками та дітьми (кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби).-К.: Атіка, 2004.- 112 с.

Додаткова література

Акімов М. Відмежування захоплення заручників від незаконного позбавлення волі та викрадення людини // Вісник прокуратури.-2002.-№2.-С. 33-37

Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників //Право України.-2002.-№3.-С. 150-155.

Батиргарєєва В. С., Борисов В.І., Голіна В.В. Злочини проти особистої волі людини та їх попередження (науково-практичний посібник).- Харків. Інститут вивчення проблем злочинності Академії правових наук України. – 2002 р. – 123 с.

Баулін Ю.В. Система злочинів проти особистої волі людини. // Злочини проти особистої волі людини. Збірник матеріалів міжнародного науково-практичного семінару (Х., 19-20 вересня 2000 р.) / [Редкол.: Сташис В.В. (гол.редактор) та ін.]. – Х.: ПФ „Книжкове видавництво” „Лестивця Марії”, 2002. – С.23-26.

Козак В.А. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми: проблема об'єкту злочину // Проблеми законності.- 2002.- Вип.52.- С.193-198.

Лизогуб Я.Г. Норма про відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини: можливий спосіб її удосконалення // Український часопис міжнародного права. - 2002. - №1. - С.66-68.

Лизогуб Я.Г., Яценко С.С. Протидія торгівлі людьми: аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства: Навчальний посібник / Наук. ред. д-р юрид. наук, проф. С.С.Яценко. – К.: Атіка. – 240с.

Лисенко І. Кримінально-правовий захист дітей від експлуатації // Право України.- 2002.-№4.-С.65-70.

Мачужак Я.В. Відповідальність за статеві злочини та інші сексуальні зловживання щодо малолітніх і неповнолітніх // Вісник Верховного Суду України. – 1997. – № 3(5). – С.52-60.

Хавронюк М. Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (коментар нового закону) // Вісник Львівського університету. Серія юридична. - 2009.- Випуск 49. – С. 244–249.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

На перше заняття: виконайте завдання №І; II;V (задачі 1-3).

На друге заняття: виконайте завдання №III; IV; V (задачі 4-6).

I. Вкажіть ознаки, з використанням яких законодавцем сконструйовані прості види злочинів, передбачених розділом IV Особливої частини КК, виділіть з диспозицій ст.ст.152-156 КК терміни, які містять вказівки та такі ознаки.

Усно, для кожного із студентів.

II. Порахуйте, і запишіть, скільки видів злочинів, передбачено кожною статтею розділу IV Особливої частини КК України:

Ст. 155 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери А, Б, В, Г, Д, Е,Є.

Ст. 154 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери Ж, З, І, Ї, К, Л.

Ст. 153 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери М, Н, О, П, Р, С, Т.

Ст. 152 КК - простих; кваліфікованих; особливо кваліфікованих. Це завдання виконують студенти, прізвища яких починаються на літери У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ю, Я.

III. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Норми про складі злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
Ст.152 КК України “Згвалтування” - ст. 154 КК України “Примушування до вступу в статевий зв’язок”			
Ст.152 КК України “Згвалтування” - ст.155 КК України “Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості”			

IV. Запишіть 2 приклади: один - пособництва згвалтуванню, другий - готування до розбещення неповнолітніх (складіть фабули).

При цьому спочатку вкажіть формулу кваліфікації скоєного, далі - стисло викладіть фактичні обставини, які свідчать, що має місце відповідний злочин.

V. Вирішіть задачі:

1. Остап познайомився з Горпиною у трамваї. На його пропозицію вони разом поїхали за місто, де вживали алкогольні напої. Скориставшись сильним сп'янінням Горпини, Остап вступив з нею в статевий зв'язок. Коли Горпина прийшла до тями і зрозуміла, що сталося, вона сказала Остапу, що хвора на СНІД за що останній сильно побив її, а це спричинило гормональну дисфункцію.

2. Данило, Олександр та Артур зустріли 15-ти річну Раїсу, силою завели її у підвал недобудованого будинку. У підвалі Данило зажадав, щоб Раїса вступила з ним у статевий зв'язок, погрожуючи в разі відмови жорстоко побити її, а також налякав, що насильство до неї застосують і його друзі. Раїса змушена була уступити домаганням Данила. Олександр та Артур в цей час знаходилися поруч, підтвердили слова Данила.

Варіант: Олександр та Артур лише стояли поряд, і Раїса бачила їх.

3. Перебуваючи у ворожих стосунках зі своєю невісткою, Явдоха підмовила Гліба згвалтувати її, щоб таким чином звинуватити в подружній зраді та спровокувати розлучення з сином. Явдоха сама дала невістці снотворне, розчинивши його у молоці, щоб невістка нічого не запідозрила. Коли Гліб, скориставшись станом потерпілої, здійснював з нею статевий акт, покликала свого сина.

Варіант: Невістка, страждаючи від безсоння, сама попросила Явдоху дати їй снотворне, звісно ж не підозрюючи про злі наміри свекрухи.

4. Олег проживав з дружиною та її 13-річною дочкою від першого шлюбу. Встановлено, що він неодноразово давав для падчериці літературу порнографічного змісту, демонстрував еротичні відеофільми, пропонував вступити в статевий зв'язок.

5. Виконроб Пилип запропонував маляру Зої вступити з ним в статевий зв'язок, обіцяючи у випадку згоди сприяти в переведенні її на посаду бригадира.

6. Олекса, хворіючи на СНІД і знаючи про наявність у нього цього захворювання, вступив у статевий зв'язок з 14-ти річною Тамарою. Встановлено, що Тамара не досягла статевої зрілості, у зв'язок з Олексою вступила добровільно, носієм ВІЛ не стала.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Борисов В.І., Дорош Л.В. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (коментар до законодавства) // Форум права. – 2006. - №1. – С. 4-15.

Игнатов А.Н. Квалификация половых преступлений. - М.: Юрид. лит., 1974. – 255 с.

Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи” від 30 травня 2008 р. № 5.

Додаткова література

Александров Ю.В. Уголовная ответственность за изнасилование. Учебное пособие. – К., 1968. – 84с.

Игнатов А.Н. Ответственность за преступления против нравственности (половые преступления). – М.: Юридическая литература, 1966. – 152с.

Паневін О. Усунути помилки в справах про статеві злочини // Право України. - 1992. - № 10. – С.28-31.

Рахметов С.М. Некоторые вопросы разграничения развращения малолетних от смежных составов преступлений// Вопросы охраны правопорядка и борьбы с правонарушениями в деятельности органов внутренних дел. – Караганда. – 1983. – С. 27 –34.

Сафранов В.Н., Свидлов Н.М. Вопросы квалификации половых преступлений. – Волгоград: ВСШ МВД СССР. – 1984. – С.39.

Свиридов Б. Кримінальна відповідальність за злочини проти статевої недоторканості особи// Право України. - 1999. - № 5. - С.74-75.

Яковлев Я.М. Половые преступления. – Душанбе: Ирфон, 1969. – 453с.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

На перше заняття: виконайте завдання №I; II; Va); VI (задачі 1-3).

На друге заняття: виконайте завдання №III; IV; Vб);VI (задачі 4-6).

На третє заняття: виконайте VI (задачі 7-10).

I. Вкажіть ознаки, з використанням яких законодавцем сконструйовані прості види злочинів, передбачених розділом У Особливої частини КК, виділіть з диспозицій ст.ст.157-184 КК терміни, які містять вказівки на такі ознаки.

Усно, для кожного із студентів.

II. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Норми про складі злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ч.1 ст.157 КК України “Перешкоджання здійсненню виборчого права” - ч.1 ст.160 КК України “Порушення законодавства про референдум”			
б) ст.172 КК України “Грубе порушення законодавства про працю” - ст.173 КК України “Грубе порушення угоди про працю”.			

III. Визначіть, які злочини, передбачені статтями розділу У Особливої частини КК, вчиняються спеціальним суб’єктом (заповніть таблицю)

Стаття, частина статті	Назва злочину	Слова з диспозиції статті, які вказують на спеціального суб’єкта злочину	Статті, частини статей, в яких передбачена відпо-відальність такого ж спеціального суб’єкта злочину

IV. Вкажіть статті (частини статей) розділу У Особливої частини КК, які передбачають злочини, способом вчинення яких є:

- зловживання владою або службовим становищем;
- перевищення влади або службових повноважень;
- службове підроблення,

тобто, вчинення діянь, які передбачені ст.ст.364, 365, 366 КК.

V. Запишіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабулу):

а) порушення рівноправності громадян, залежно від їх ставлення до релігії, поєднані з обманом;

б) незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння), якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

При цьому спочатку вкажіть формулу кваліфікації скоєного, далі - стисло викладіть фактичні обставини, які свідчать, що має місце відповідний злочин.

VI. Вирішіть задачі:

1. Виборча комісія не зареєструвала як народного депутата Георгія, який набрав більшість голосів виборців, однак при цьому були допущені порушення (агітація за Георгія в день виборів, протиправний вплив на членів дільничних виборчих комісій) та призначила повторні вибори. Прихильники Георгія вирішили перешкодити проведенню повторних виборів та добитися визнання дійсними результатів попереднього голосування. З цією метою вони закликали до бойкоту виборів, зокрема Микола на мітингах неодноразово закликав не йти у встановлений день на виборчі дільниці або отримані виборчі бюлетені не опускати до урни, а привозити на постійне місце, де проводили мітинги. Піддавшись на заклики Миколи, Павло та Остап свої виборчі бюлетені при повторних виборах не опустили до урни і передали їх Миколі. Василь, Петро та Олег - члени так званого ініціативного комітету з бойкоту повторних виборів - напередодні дня голосування обходили квартири виборців й закликали до бойкоту виборів.

2. Верховна рада України призначила референдум з питання про доцільність проведення адміністративної реформи. З метою перешкодження проведенню референдуму міський голова Роман організував в день референдуму проведення народних гулянь, кожному з присутніх видавали 1 кг цукру за умови, що він не підтримає проведення адміністративної реформи.

3. В період підготовки до проведення місцевого референдуму міський голова Йосип дав вказівку головам районних адміністрацій виявити тих, хто голосує за несприятливе для нього рішення. Голова однієї з районних адміністрацій Тиміш особисто опитував кожного з голосуючих про те, як він голосував і на підставі

отриманих даних подав список Йосипу. Голова іншої районної адміністрації - Богдан не виявляв результатів голосування, а сам склав список осіб, з якими знаходився у неприязних стосунках і подав цей список Йосипу.

4. Ігор в перший же день свого проживання в готелі зауважив, що хтось оглядав його речі та недбало їх покладав. Він звернувся до чергового адміністратора Валентини, яка заявила, що це вона перевіряла речі постояльца з метою виявити, чи не користується той електронагрівальними приладами (це заборонено правилами пожежної безпеки готелю). Валентина сказала також, що якщо Ігор надумає скаржитися, то негайно буде виселений з готелю.

5. Оксана подала до суду позов про визнання шлюбу недійсним. Вона стверджувала, що Тарас зареєстрував з нею шлюб не з метою створення сім'ї, а лише щоб отримати право на прописку та її житло. Як доказ Оксана подала листи матері Тараса, в яких та, ще до одруження сина, радила звертати увагу при виборі дружини не на зовнішність, риси характеру і т.п., а на впливовість батьків нареченої, наявність житла, писала, що після реєстрації шлюбу та прописки можна буде без особливих труднощів розлучитися. Ці листи були оголошені у відкритому засіданні суду.

6. Робітники заводу обрали страйковий комітет для організації проведення страйку з вимогою до адміністрації про перегляд умов колективного договору. До страйкового комітету не увійшов жоден з членів профспілкового комітету заводу, оскільки останній лише слухняно проводив лінію адміністрації. З метою перешкодити роботі страйкового комітету, директор заводу Михайло заборонив виділяти приміщення для проведення його засідань, наклав дисциплінарні стягнення на тих членів страйкового комітету, які брали участь в його засіданнях у робочий час.

7. Директор проектного інституту Олександр у розмові з науковим співробітником Миколою, який розробив нову і промислово придатну корисну модель безболтового з'єднання деталей, запропонував останньому включити в число співавторів сина заступника директора, який незабаром мав захищати дисертацію. За це Олександр пообіцяв Миколі сприяння в оформленні заявки і пільгову грошову позику на житло.

8. Священнослужитель Григорій неодноразово здійснював обряди хрещення та вінчання осіб, які не зареєстрували факт народження та укладення шлюбу в органах ЗАГСу. Гроші, отримані за такі обряди, він не вносив до церковної каси. Встановлено, що всього таким чином він отримав 800 гривень. Крім того Григорій

виявивши в підсобному приміщенні церкви Тору - священну книгу однієї з світових релігій, яку передали до церкви для зберігання прибічники цієї релігії ще в роки Другої світової війни, продав цю книгу букіністу, а гроші в сумі 5000 доларів США привласнив. Про те, що Тора знаходилася в підсобному приміщенні церкви ніхто не знав, оскільки особи, які передавали книгу на зберігання, були знищені в фашистському концтаборі.

9. Тетяна та Григорій знаходились в квартирі останнього на третьому поверсі панельного будинку. Вони почули, як сусід Федір, який проживає поверхом нижче, голосно лаяв директора фінансового коледжу, де він працював, розповідав дружині про його зловживання службовим становищем, аморальні вчинки. Григорій на пропозицію Тетяни записав все на магнітофон. Цей запис вони дали прослухати викладачам коледжу, в тому числі й самому директору. Директор Андрій під впливом почутого видав наказ про звільнення Федора за мотивами втрати довіри (Федір працював завідувачем методичного кабінету), хоча законних підстав для такого звільнення не було.

10. До ректора академії Власа звернувся Тарас - керівник української національно-культурної спілки, яка діяла в одній із сусідніх держав з проханням посприяти прийняттю на навчання до академії етнічних українців - дітей керівників та активістів цієї спілки. У випадку задоволення прохання Тарас пообіцяв Власу передати в користування академії розташований на морському узбережжі табір відпочинку, що належав спілці. Влас на засіданні приймальної комісії академії переконував її членів у вигідності такого кроку для закладу освіти і кожного із присутніх (оскільки, мовляв, їм будуть надаватися путівки для відпочинку в першочерговому порядку), та поставив на голосування пропозицію про зарахування запропонованих Тарасом осіб поза конкурсом. “За” таку пропозицію проголосував сам Влас, Василь, Андрій, Петро та ряд інших членів комісії. Карпо та Гнат при голосуванні утрималися. На підставі такого рішення приймальної комісії до академії без вступних іспитів, за результатами співбесіди були зараховані 5 абітурієнтів з числа запропонованих Тарасом кандидатів, відповідно така ж кількість абітурієнтів, які успішно склали вступні іспити та були допущені до конкурсу, студентами академії не стали.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Кримінальна відповідальність за порушення виборчих і референтних прав / П.П. Андрушко, І.О. Зінченко, С.Я. Лихова та ін.; За заг. ред. В.П. Тихого. - Х.: вид-во Кроссроуд, 2008. – 344 с.

Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення статей 3, 23, 31, 47, 48 Закону України «Про інформацію» та статті 12 Закону України «Про прокуратуру» (справа К. Г. Устименка) // Офіційний вісник України. - 1997. - № 46. - С. 126-130.

Додаткова література

Алексеев А., Журавлєв М. Уголовно-правовые средства обеспечения неприкосновенности жилища// Советская юстиция.-1993.- №17.-С.19-20.

Андрушко П.П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні.-К.: Форум, 2004.- 160с.

Барабаш О.Л., Кальченко С.В. Підкуп як спосіб перешкоджання вільному здійсненню виборчого права: матеріально-правовий аспекти злочину та процесуальний порядок його встановлення // Вісник Верховного Суду України. – 2003. - № 4. – С. 51-54.

Готін О. М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: навчальний посібник; 2-е вид.; МВС України, Луганський держ. ун-т внутр. справ / О. М. Готін. - Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. - 192 с.

Дем'яненко Ю. І. Об'єкт злочину, передбаченого ст. 182 КК України «Порушення недоторканності приватного життя» /Ю. І. Дем'яненко // Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. збірник/ відповід. ред. В. Я. Тацій. — Х.: Нац. юрид. академія України, 2007. — Вип. 87. — С. 105-111.

Корабельников С. Уголовная ответственность за нарушение избирательного права// Российская юстиция. - 1996. - № 5.-23 – 33.

Лихова С. Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (розділ V Особливої частини КК України): монографія / С. Я. Лихова. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. — 573 с.

Лихова С. Актуальні питання вдосконалення кримінально-правових норм, спрямованих на захист недоторканності приватного життя (статті 162, 163, 182 Кримінального кодексу України) / С. Лихова //Підприємство, господарство і право. — 2005. — № 7. — С. 98—104.

Малярєнко В. Т. Про недоторканність житла та іншого володіння особи як засаду кримінального судочинства / В. Т. Малярєнко // Вісник Верховного Суду України. — 2004. — № 9. — С. 2—13.

Марущак А. І. Свобода слова та інформація з обмеженим доступом: співвідношення понять /А. І. Марущак // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2005. — № 6. — С.44—49.

Мельник М.І. Кримінальна відповідальність проти виборчих прав. – К.: Атіка, 2005. – 144 с.

Храмцов О. М. Про співвідношення злочину, передбаченого статтею 182 КК України, і інституту дифамації як суспільно небезпечного діяння проти честі та

гідності людини / О. М. Храмцов // Право і безпека. — 2004. — № 3'1. — С. 174—177.

Шпикін В.Н. Уголовный закон и право граждан на жилище // Советское государство и право. - 1990. - № 1. - С.141-142.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

На перше заняття: виконайте завдання №I; II а); III; VI (задачі 1-5).

На друге заняття: виконайте завдання №II б); IV; VI (задачі 6-10).

На третє заняття: виконайте завдання №II в); V а); VI (задачі 11-13).

На четверте заняття: виконайте завдання №II г); V б); VI (задачі 14-27).

На п'яте заняття: виконайте VI (задачі 18-20).

На шосте заняття: VI (задачі 21-24).

I. Вкажіть ознаки, з використанням яких законодавцем сконструйовані прості види злочинів, передбачених розділом VI Особливої частини КК, виділіть з диспозицій ст.ст. 185-198 КК терміни, які містять вказівки на такі ознаки.

Усно, для кожного із студентів.

II. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Норми про склад злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ч.2 ст.186 КК України “Грабіж” - ст.187 КК України “Розбій”; ст.187 КК України “Розбій” - ст.189 КК України “Вимагання”			
б) ст.190 КК України “Шахрайство” - ст.192 КК України “Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою”			
в) ст.189 КК України “Вимагання” - ст.147 КК України “Захоплення заручників”			
г) ст.194 КК України “Умисне знищення або пошкодження майна” - ст.196 КК України “Необережне знищення або пошкодження майна”.			

III. Визначіть, які злочини, передбачені статтями розділу VI Особливої частини КК, вчиняються спеціальним суб'єктом (заповніть таблицю) - на перше заняття

Номер статті, частина статті	Назва злочину	Слова з диспозиції статті, які вказують на спеціального суб'єкта злочину	Примітка

IV. Вкажіть момент закінчення окремих злочинів, передбачених статтями розділу VI Особливої частини КК (заповніть таблицю) - на друге заняття.

Стаття, частина статті	Назва злочину	Момент закінчення злочину	Примітка

V. Дайте характеристику кваліфікуючих, особливо кваліфікуючих ознак злочинів, передбачених ст.ст.185-187, 189-191 КК (заповніть таблицю)

- а) передбачені для усіх форм викрадення,
б) решта.

Поширеність кваліфікуючих, особливо кваліфікуючих ознак	Назва кваліфікуючої, особливо кваліфікуючої ознаки	Частина статті, яка передбачає відповідну ознаку	Примітка
Передбачені для усіх форм викрадення	Повторно	ч.2 ст.185, ч.2 ст.186, ч.2 ст.189, ч.2 ст.190, ч.3 ст.191 КК	
Передбачені для кількох форм викрадення			
Специфічні для окремих форм викрадення			

VI. Вирішіть задачі:

1. Бухгалтер Ольга знаходилася у недружніх стосунках з касиром Михайлиною. Зайшовши у службових справах до каси напередодні видачі заробітної плати, Ольга зауважила, що Михайлина перераховує готівку, отриману в банку і значна сума грошей знаходиться не в сейфі, а на робочому столі. Відвернувши увагу Михайлини, Ольга непомітно взяла зі столу пачку купюр по 100 гривень і після завершення розмови вийшла з приміщення каси. Всю суму - 10 000 гривень Ольга негайно передала в один з благодійних фондів.

2. Пенсіонер Михайло змінив місце проживання й звернувся до районного відділу соціального забезпечення з проханням переказати виплату пенсії за новою адресою. При переоформленні документів працівники райсоцзабезу допустили помилку - неправильно вказали суму пенсії, що належала Михайлу, збільшивши її на 15 гривень. Михайло нікого не повідомив про безпідставну виплату йому пенсії в більшому розмірі й отримував таку пенсію протягом чотирьох місяців.

3. Василь, перебуваючи в ресторані, зауважив, що громадянин, який сидів за сусіднім столиком, пішов танцювати, а номерок від гардеробу залишив на столі. Василь непомітно забрав цей номерок і по ньому отримав в гардеробі пальто та шапку потерпілого вартістю 2040 гривень

4. Василина їхала у поїзді Харків-Одеса і познайомилася з сусідкою по купе Оксаною. Коли поїзд зупинився на станції Лозова, Оксана попросила Василину подивитися за її валізкою, а сама вийшла дати телеграму. Скориставшись її відсутністю, Василина взяла валізку Оксани і зникла.

5. Павло попросив водія Тараса підвезти його в попутному напрямку. Коли Тарас у дорозі зупинився для усунення дрібної несправності, Павло непомітно витягнув з речового ящика в кабіні кредитну картку на отримання 500 л дизельного палива та на 25л моторного масла. Цей документ давав право на отримання паливно-мастильних матеріалів на одній з автозаправних станцій оскільки пальне й мастило були оплачені автопідприємством. При спробі отримати пальне для заправки власного легкового автомобіля Павло був викритий, оскільки оператор АЗС вирішив перевірити особисті документи одержувача.

6. Йосип, Георгій та Андрій викрали 17-річного Богдана, закрили у підвалі дачі, що належала Андрієві, і стали вимагати викуп у батьків Богдана в сумі 100 тис.дол. США. Одержавши всю суму викупу, вони випустили Богдана. Потерпілий просидів у підвалі, не бачачи сонячного світла цілий тиждень.

7. Ярослав і Георгій за попередньою домовленістю з метою вчинити крадіжку проникли на територію автозаводу, де на навантажувальній рампі під'їзних колій лежали автодеталі до автомобіля "DAEWU", і стали перекидати їх через бетонну огорожу. Предметом посягання стали двоє дверей і чотири крила загальною вартістю 7 500 гривень. Перекинувши першу автодеталь вартістю 1 010 гривень вони заховали її в кущі, а при перекиданні наступної - були затримані. Територія заводу з метою охорони матеріальних цінностей, що на ній перебували, по всьому периметру була обгороджена бетонною огорожею та металеву сіткою і обладнана охоронною сигналізацією, вона також постійно охоронялась підрозділом позавідомчої охорони.

8. Гордій, підбравши ключі, проник у житло Остапа. Коли Гордій з викраденими речами виходив з квартири, Остап якраз повертався додому і зауваживши, що з його квартири виходить незнайома людина з його речами, намагався затримати останнього.

Варіант 1: Гордій залишив викрадене, а сам втік.

Варіант 2: Гордій втік разом з викраденими речами.

9. Семен на станції в момент відправки пасажирського поїзда, через відкрите вікно з допомогою гачка в присутності пасажирів, викрав плащ, який належав Леоніду.

10. Яків умовив Павла, який мав мікроавтобус "Форд", допомогти йому та Микиті у перевезенні викраденого майна. Вночі Павло привіз Якова та Микиту на домовлене місце недалеко від телевізійного заводу. Яків та Микита проникли у склад готової продукції і викрали чотири кольорові телевізори загальною вартістю 8000 гривень, які завантажили у мікроавтобус і відвезли додому Микиті. За надані послуги Павлові заплатили 300 гривень.

11. Лев та Роман в нетверезому стані біля магазину зупинили Бориса й стали вимагати, щоб той віддав їм гроші. Борис відповів, що грошей їм не дасть, тоді Лев вдарив його кулаком у голову, а Роман - ногою в живіт. Борис намагався сховатися від них у магазині, але Лев догнав його та під погрозою ножа обшукав і забрав 210 гривень, що становило його місячну зарплату. За висновком судово-медичної експертизи Борису були заподіяні тілесні ушкодження, що були небезпечними для життя потерпілого в момент заподіяння.

12. Данило з метою заволодіння індивідуальними речами, напав на Богдана, вдарив його сокирою у голову, а потім зняв з потерпілого шапку, пальто та годинник. Від отриманих тілесних ушкоджень Богдан на місці події помер.

13. Пилип зайшов у касу селянської спілки й, скориставшись переляком жінки-касира, вихопив з відкритого сейфа пакет з грішми на суму, що складала місячну зарплату працівників спілки. Пилипа затримав бухгалтер селянської спілки, якому винний, чинячи опір при затриманні, вибив ліве око. Гроші (21 000 грн.) при цьому були у лівій руці Пилипа.

14. Віктор, після звільнення з місць позбавлення волі, де відбував покарання за крадіжку індивідуального майна громадян, роздобув макет пістолета, вночі напав на сторожа бази продуктових товарів, й продемонструвавши цей макет та погрожуючи потерпілому, що вб'є, викрав 20 пляшок горілки.

15. Програмісти Євген та Микола змовилися з оператором банку Галиною й дізналися від неї номери розрахункових рахунків та інші необхідні реквізити підприємств, які обслуговувались банком через систему електронних розрахунків. Вибравши акціонерне товариство, на рахунку якого був великий залишок грошових коштів, Євген та Микола орендували кілька квартир, встановили там комп'ютери й через факс-модеми зв'язалися з комп'ютером банку. В період найбільшого завантаження вони увійшли в систему електронних розрахунків банку розблокувавши обмеження доступу, і передали від імені цього акціонерного товариства платіжне доручення на суму 800 000 гривень про перерахунок коштів на ім'я одного з підприємств, яке вони зареєстрували на підставних осіб для здійснення розкрадання. В цей же день ці кошти були перераховані на інше підприємство, яке на них закупило валюту і по фіктивному контракту перерахувало в одну із офшорних компаній на Кіпрі. Протягом тижня акціонерне товариство виявило нестачу коштів на своєму розрахунковому рахунку.

16. Сергій зайшов за незнайомою йому Наталею в під'їзд будинку, а пізніше в ліфт, зупинив його між поверхами, розкрив складний ніж і став вимагати у потерпілої гроші. Наталя відповіла, що грошей з собою у неї не має. Після повторної вимоги Сергій отримав таку ж відповідь і відпустивши ліфт, вийшов з нього.

17. Гнат за два місяці виготовив з латуні десять фальшивих монет дореволюційного карбування номіналом десять карбованців і збув їх Гаврилу під виглядом золотих за ціною 350 гривень за кожен монету.

18. Микита, визнаний особливо небезпечним рецидивістом, повертався з місць позбавлення волі й їхав в пасажирському поїзді. Вночі в тамбурі, погрожуючи ножем, відібрав у Олексія сумку з речами, а коли потерпілий намагався покликати на допомогу, Микита скинув його з поїзда. Олексій загинув.

19. Іван, Максим і Зиновія розпивали у останньої вдома спиртні напої. Зиновія за чаркою розказала їм про свої сварки з колишнім коханцем Орестом. Максим запропонував “заступитись” за неї і всі троє пішли в квартиру, де проживав Орест, щоб його побити і полякати. Коли двері відчинила дружина Ореста, Іван відштовхнув її і попрямував у вітальню. Побачивши Ореста почав наносити йому удари ногою та металевим ланцюгом, заподіявши тілесні ушкодження, внаслідок яких потерпілий перебував на лікуванні 21 день. Дружині Ореста Максим погрожував ножем, щоб не здіймала галасу. Перед відходом, Максим побачивши, що квартира у Ореста добре обставлена. Запропонував Зиновії пройти по кімнатах і прихопити, що є найцінніше, і вони, скориставшись переляком господарів, винесли з квартири речей на суму 25 000 гривень. Іван в цей час вже перебував на вулиці.

20. Георгій та Володимир написали анонімну записку директору спільного підприємства “Полсак” Яцeku, щоб він 15 квітня в обумовленому місці поклав 10 тисяч доларів США, інакше один з магазинів підприємства буде спалений, а сам він - вбитий. Яцек виконав вимогу, а винні заволоділи грошима.

Варіант: замість грошей Яцек віддав злочинцям муляж.

21. Гафія, знаючи що Северин збирається одружитись на Соломії і не сказав останній, що був раніше засуджений за згвалтування, прийшла до Северина й заявила, що розкаже про все його нареченій та її батькам, якщо він не погодиться заплатити їй 3 000 гривень. Северин відмовився заплатити Гафії вказану суму і заподіяв їй побої.

22. Ганна, працюючи білетером у кінотеатрі, систематично пропускала в зал громадян без квитків, а гроші, отримані від них, привласнювала. Встановлено, що таким чином вона привласнила 861 гривню.

23. Макар, скориставшись відсутністю охорони, проник на територію нафтобази, збив молотком замок на цистерні з бензином і набрав у бочку 200 л бензину А95. Оскільки Макар не зумів щільно закрити кран на цистерні, весь бензин, що був в цистерні /10 тонн/ витік на землю.

24. Олександр вночі проник на територію маслозаводу, а через хвіртку - в склад готової продукції і викрав звідти 2 коробки масла. Масло він сховав в кущах

на території маслозаводу, маючи на меті винести його з території заводу в більш сприятливий час. Однак зробити цього не зміг, так як сховане масло було знайдене працівником заводу й повернуте на склад.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

Антонюк Н.О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник / Н.О. Антонюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 514 с.

Бойцов А.И. Преступления против собственности.– СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. – 775 с.

Матышевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. – К.: Юринком, 1996.– 240 с.

Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 листопада 2009 р. № 10.

Додаткова література

Антонюк Н.О. Кримінальна відповідальність за заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: Монографія. – Львів: ПАІС, 2008. – 216 с.

Антонюк Н.О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво // Вісник прокуратури. – 2008. – № 1. – С. 77 – 87.

Борзенков Г.Н. Ответственность за мошенничество (вопросы квалификации). – М.: Юридическая литература, 1971.– 168 с.

Владимиров В.А., Ляпунов Ю.И. Ответственность за корыстные посягательства на социалистическую собственность. – М.: Юридическая литература, 1986.– 222 с.

Клепицкий И.А. Недвижимость как предмет хищения и вымогательства // Государство и право.– 2000.– №12. – С. 11–19.

Кочои С.М. Ответственность за корыстные преступления против собственности.– 2–е изд., дополненное и переработанное. – М.: 2000.– 288 с.

Кригер Г.А. Квалификация хищений социалистического имущества, изд.2–е, испр. и допол. – М.: Юрид. лит., 1974. – 336 с.

Кримінально-правова охорона власності за законодавством України. Посібник для вивчення спеціального курсу для студентів юридичного факультету / Б.О.Кириць. - Львів: Юрид.ф-т ЛДУ ім.І.Франка. - 1997. – 160 с.

Лопашенко Н.А. Преступления против собственности: теоретико–прикладное исследование. – М.: ЛексЭст, 2005.– 408 с.

Мельник М. Відмежування вимагательства від розбою і насильственного грабежу // Радянське право. – 1991. – №10. – С.30-33.

Навроцький В. Визначення вартості викраденого державного або колективного майна при кваліфікації розкрадання// Предпринимательство, хозяйство и право. – 1999. - №6. – С.18-22.

Навроцький В. Чи можна вкрасти електроенергію?// Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. - №8. – С.45-47.

Панов Н.И. Уголовная ответственность за причинение имущественного ущерба путем обмана или злоупотребления доверием.– Харьков: Выща школа, 1977.– 127 с.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теоретичні питання:

1. Поняття злочинів у сфері господарської діяльності та система відповідних кримінально-правових норм.
2. Злочини, які перешкоджають правомірній господарській діяльності.
3. Злочин, які посягають на інтереси держави по регламентації господарської діяльності.
4. Особливості призначення покарання за злочини у сфері господарської діяльності.

Завдання:

1. Визначіть співвідношення норм та розмежуйте передбачені ними склади злочинів, вказавши спільні та розмежувальні ознаки складів злочинів, передбачених такими статтями Особливої частини КК України:

- ст. 201 «Контрабанда» та ст. 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»;

- ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності» та ст. 189 «Вимагання»;

- ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності» та ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», ст.122 «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження», 125 «Умисне легке тілесне ушкодження», ст. 129 «Погроза вбивством», ст. 194 «Умисне знищення або пошкодження майна»;

- ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» та ст.306 «Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»;

- ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» та ст. 198 «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом»;

-ст. 212«Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» і 192 «Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою»

-ст. 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами» та ст.190 «Шахрайство»

-ст. 223-1 «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів» та ст. 358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів»;

-ст. 224 «Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів» та ст.358 «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів».

2. Визначіть співвідношення окремих норм про злочини у сфері господарської діяльності та передбачених ними складів злочинів між собою, вказавши спільні та розмежувальні ознаки складів злочинів, передбачених такими статтями Особливої частини КК України:

-ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» та ст. 212-1 «Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

-ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» та ст. 222 «Шахрайство з фінансовими ресурсами».

3. Напишіть скаргу на подану нижче постанову про порушення кримінальної справи в порядку, передбаченому ст. 236-7 КПК України. Скарга по обсягу не повинна перевищувати обсяг постанови про порушення кримінальної справи. (Виконання цього завдання оформляти письмово на окремому аруші та здати на перевірку викладачам, які ведуть практичні заняття. «Роботи-блинюки» оцінюватимуться оцінкою «незадовільно».)

ПОСТАНОВА

про порушення кримінальної справи

м. Рені

01 січня 2011 року

Слідчий СВ ПМ ДПА у Одеській області полковник податкової міліції Іванов, розглянувши матеріали дослідчої перевірки по факту ухилення службовими особами ВАТ «Відпочинок» від сплати податків, зареєстрованих в ЖОЗП № 6 від 15.05.08,

ВСТАНОВИВ:

У слідчий відділ податкової міліції ДПА у Одеській області з ВПМ м Рені Одеської області постушили матеріали дослідчої перевірки по факту ухилення службовими особами ВАТ«Відпочинок» від сплати податку на прибуток в загальній сумі 2 565 707 грн.

Зібраними матеріалами встановлено, що головний бухгалтер ВАТ«Відпочинок» ЄДРПОУ 748957372), будучи відповідальними, згідно ст. 67 Конституції України, ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 - XIV від 16.07.1999 р. (із змінами та доповненнями), ст. ст. 9, 11 Закону України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р. (із змінами та доповненнями), ст. 10 Закону України «Про підприємство» від 19.09.1991 р. (із доповненнями), організацію та ведення бухгалтерського та податкового обліку на

підприємстві, за повноту та своєчасність нарахування і сплати податків, в період 2005, 2007 років умисно ухилились від сплати до бюджету податку на прибуток в загальній сумі 2 565 707 грн.

Так, 20.01.01 між ВАТ«Відпочинок» та Райдержадміністрацією і Адміністрацією спеціальної економічної зони «Рені» (далі АСЕЗ «Рені») згідно з Законом України «Про спеціальну економічну зону «Рені» укладено договір № 45 на реалізацію інвестиційного проекту в спеціальній (вільній) економічній зоні «Рені» (далі Договір) в термін до 01.01.2015 року.

Відповідно до п. 1.1 Договору «інвестор бере на себе зобов'язання на власний ризик і за власні кошти відповідно до затвердженого інвестиційного проекту та умов цього договору забезпечити реалізацію проекту, а Райдержадміністрація та АСЕЗ «Рені», - забезпечити необхідні умови для його реалізації».

Крім того, згідно п. 1.2 Договору «під час реалізації інвестиційного проекту «Інвестору» надаються пільги відповідно до Закону України «Про спеціальну економічну зону «Рені».

Серед пільг, що були передбачені ч. 2 ст. 1, ст. 2, 9 Закону України «Про спеціальну економічну зону «Рені» і надані ВАТ«Відпочинок» - звільнення на п'ять років від оподаткування прибутку, отриманого на території СЕЗ «Рені» від реалізації інвестиційних проектів, затверджених районною державною адміністрацією, оподаткування прибутку отриманого у наступні роки від реалізації інвестиційних проектів за ставкою 50 відсотків діючої ставки оподаткування.

Однак, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів» № 2505 від 25.03.05, скасовано ч. 2 ст. 1, ст. 2, 9 Закону України «Про спеціальну економічну зону «Рені», якими встановлювався спеціальний правовий режим підприємницької діяльності та пільгове оподаткування на території «СЕЗ «Рені».

Головний бухгалтер ВАТ«Відпочинок», достовірно знаючи про скасування пільги при нарахуванні та сплаті податку на прибуток, з метою ухилення від сплати податків, застосував її, оформивши уточнюючий розрахунок податкових зобов'язань у зв'язку з виправленням самостійно виявлених помилок за 2005 рік і подав до ДПІ м. Рені Одеської області, де задекларував в рядку 7 «Сума недоплати (+) або переплати (-), нарахованої в зв'язку з виправленням помилки» суму 938,8 тис. грн. із знаком (-) - переплата. У рядку 6 «Сума помилки, допущеної при зменшенні податкових зобов'язань, у тому числі за кодами рядків декларації, у якій було допущено помилки» скоригував рядок 10 «прибуток», звільнений від оподаткування в сумі 3 755 тис. грн. із знаком (+), а рядок 11 «прибуток, що підлягає оподаткуванню» в сумі 3 755,3 тис. грн.

Проведеною ДПІ позаплановою документальною перевіркою ВАТ «XXX» з питань правомірності заявлених пільг по податку на прибуток підприємства за 2005 рік встановлено, що підприємством, в порушення п. 3.1. ст. 3 Закону України «Про

оподаткування прибутку підприємств» № 283/97-ВР від 22.05.97 (із змінами та доповненнями) безпідставно подав уточнюючу декларацію за 2005 рік, що призвело до не нарахування та не сплати в бюджет податку на прибуток в сумі 938 825 грн.

По результатах перевірки складено акт № 78-0363/452 від 30.06.06 та винесено податкове повідомлення - рішення від 30.06.06 № 0000434570 про донарахування податку на прибуток в сумі 938 825 грн.

У той же час, 08.02.08 головний бухгалтер, достовірно знаючи про скасування пільги при нарахуванні та сплаті податку на прибуток, застосував її, оформивши декларацію з податку на прибуток підприємства за 2007 рік та подавши до ДПІ м. Рені Одеської області, де задекларував в рядку 8 «Об'єкт оподаткування» суму 6 906 тис. грн. У рядку 10 «прибуток, звільнений від оподаткування» заявив пільговий прибуток в сумі 6 507,5 тис. грн.

Проведеною ДПІ позаплановою документальною перевіркою ВАТ«Відпочинок» з питань правомірності заявлених пільг по податку на прибуток підприємства за 2007 рік встановлено, що підприємство в порушення п. 3.1. ст. 3 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 283/97-ВР від 22.05.97 (із змінами та доповненнями) не нарахувало та не сплатило податок на прибуток в сумі 1 626 882 грн.

По результатах перевірки складено акт 33-258 від 24.09.08 та винесено податкове повідомлення - рішення № 00002456/0 від 24.09.08 про донарахування податку на прибуток в сумі 1 626 882 грн.

З донарахуваннями податку на прибуток і з прийнятими податковою інспекцією податковими повідомленнями - рішеннями від № 78-0363/452 від 30.06.06, 00002456/0 від 24.09.08 службові особи ВАТ«Відпочинок» не погодились і оскаржили в адміністративному і судовому порядку.

13.07.09 постановою окружного адміністративного суду відмовлено представнику ВАТ«Відпочинок» в задоволенні позову і залишено в силі податкове повідомлення - рішення від № 78-0363/452 від 30.06.06.

У той же час, постановою окружного адміністративного суду від 14.08.09 також відмовлено представнику ВАТ«Відпочинок» в задоволенні позову і залишено в силі податкове повідомлення - рішення № 00002456/0 від 24.09.08.

Таким чином, головний бухгалтер ВАТ«Відпочинок» в порушення вимог п. 3.1. ст. 3 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» № 283/97-ВР від 22.05.97 (із змінами та доповненнями) умисно ухилився в період 2005, 2007 років від сплати податку на прибуток в загальній сумі 2 565 707 грн., що становить особливо великий розмір і є кваліфікуючою ознакою ч. 3 ст. 212 КК України.

Приводом до порушення кримінальної справи є безпосереднє виявлення органом дізнання ознак складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України в діях головного бухгалтера ВАТ«Відпочинок», а саме, умисного ухилення від сплати податків в особливо великих розмірах, шляхом заниження об'єкта оподаткування.

Підставами для порушення кримінальної справи є достатні дані, які містяться в матеріалах дослідчої перевірки, зокрема: акти перевірок ВАТ«Відпочинок», податкові повідомлення рішення, рішення окружного адміністративного суду, та інші документи, що вказують на наявність в діях службових осіб ВАТ«Відпочинок» ознак складу злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України.

Приймаючи до уваги наявність зазначених приводів та підстав до порушення кримінальної справи, керуючись ст. ст. 4, п. 5 ст. 94, ч. 2 ст. 97, 98, 111-112, 130 КПК України, -

ПОСТАНОВИВ:

1. Порушити кримінальну справу стосовно головного бухгалтера, 15.07.1977 р.н., за ознаками складу злочину, передбаченого ч. 3 ст.212 КК України.
2. Кримінальну справу прийняти до свого провадження та приступити до розслідування.
3. Копію постанови направити прокурору Одеської області.

4. Проаналізуйте положення п. 3 Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 року та визначіть які з них поліпшують становище особи, які навпаки його погіршують.

Задачі

1. ТзОВ «Зеніт» займалося виготовленням одягу. Всі працівники, цього підприємства отримували частину заробітної плати готівкою «в конвертах» крім того, всі вони були оформлені на 0,25 ставки, хоча працювали на повну ставку. Жодних відрахувань до Державного чи місцевого бюджету, а також до державних цільових фондів з сум, які виплачувалися працівникам готівкою «в конвертах» ТзОВ «Зеніт» не здійснювало. Готівку для виплати коштів керівництво здобувало таким чином. Юристи Іван, Петро та Данило, які здійснювали юридичне обслуговування підприємства, працювали не за трудовими договорами, а на підставі цивільно-правових угод. Відтак щомісячно на їхні рахунки ТзОВ «Зеніт» перераховувало певну суму. Частину цих коштів хлопці залишали собі в якості оплати за надані юридичні послуги та за переведення коштів у готівку, а решту передавали керівнику Данилу та бухгалтеру Дмитру. Аналогічно працювали всі працівники бухгалтерії (5 чоловік) . Схему розробили керівник ТзОВ «Зеніт» Данило та бухгалтеру Дмитро. Дмитро хоча й вів бухгалтерський облік, проте в штат підприємства не входив, а плату отримував на підставі цивільно-правового договору. Всі працівники про існуючу схему нарахування і виплати заробітної плати знали, і при прийомі на роботу погоджувалися частину заробітної плати

отримувати неофіційно. Така схема успішно функціонувала цілий рік, внаслідок чого до Пенсійного фонду та інших соціальних фондів було недоотримано 500 000 гривень у 2011 році, а до державного та місцевих бюджетів – 275 000 гривень. Описану схему керівництво ТзОВ «Зеніт» планувало використовувати і в майбутньому, проте їні протиправні дії були рипинені врезультті позапланової податкової перевірки. Дайте кримінально-правову оцінку діям керівництва та працівників ТзОВ «Зеніт».

2. Підприємці Михайло та Ярослав здійснювали поставки продуктів харчування італійського виробництва в магазини Львова та Львівської області і вже не один рік конкурували між собою. Коли брат Михайла, Денис зайняв високу посаду в обласному управлінні внутрішніх справ, Михайло вирішив, що вже може позбутися конкурента за допомогою більш радикальних заходів. Михайло зі своїм водієм Володимиром прийшов у помешкання Ярослава та повідомив, що з наступного дня постачання продуктів харчування італійського виробництва в магазини Львова буде здійснювати лише ТзОВ «Меркурій», одним з засновників якого є Михайло, а тому Ярослав повинен розірвати договори з усіма суб'єктами господарської діяльності, які працюють у Львові. У випадку не виконання цих вимог Михайло погрожував, що спалить склад, на якому зберігається товар Ярослава, а також що його брат Денис відрядить бійців спецпідрозділу для розправи над Ярославом та членами його сім'ї. Для підтвердження серйозності намірів свого шефа Володимир ударом кулака вибив Ярославу два зуби, а також розбив телевізор та ноутбук. Денис про «подвиги» свого брата не знав та брати участь у вирішенні конфлікту між конкуруючими підприємцями не збирався. Дайте кримінально-правову оцінку діям Михайла та Володимира.

Варіант 1. Для того, щоб усунути конкурента Михайло вимагав, щоб Ярослав уклав з ним договір купівлі-продажу, за яким Ярослав повинен був продати Михайлу всі наяві у нього складські приміщення та транспортні засоби за ціною, що в 20 разів була нижчою від ринкової. У випадку відмови укласти таку угоду погрожував вбити дружину Ярослава. Продавши транспортні засоби та складські приміщення за запропонованою ціною Ярослав втратив би можливість продовжувати свою підприємницьку діяльність. Для підтвердження серйозності намірів свого шефа, водій Михайла, Володимир, спалив автомобіль Ярослава, вартістю 250 000 гривень.

Варіант 2. Для того, щоб усунути конкурента Михайло вимагав, щоб Ярослав уклав з ним договір купівлі-продажу, за яким Ярослав повинен був продати Михайлу всі наяві у нього складські приміщення та транспортні засоби за ціною, що в 20 разів була нижчою від ринкової. У випадку відмови укласти таку

угоду погрожував вбити дружину Ярослава. Продавши транспортні засоби та складські приміщення за запропонованою ціною Ярослав втратив би можливість продовжувати свою діяльність. Для підтвердження серйозності намірів свого шефа, водій Михайла, Володимир, спалив автомобіль Ярослава, вартістю 250 000 гривень. Ярослав здійснював свою діяльність незаконно, оскільки не був зареєстрований як суб'єкт підприємницької діяльності.

3. Громадянин іноземної держави А. в'їхав на територію України з території Республіки Польща при детальному огляді на митному посту «Мостиська -2» співробітниками митниці було виявлено, що під виглядом вітамінів він перевозив наркотичні засоби, крім того мав при собі 1000 підроблених доларів США, які розраховував збути на території України. Дайте кримінально-правову оцінку діям А.

4. Омелян – директор ПП «Фрукти-Овочі» подав на розгляд кредитної ради Всеукраїнського банку «Прогрес» документи для отримання кредиту на закупівлю сільськогосподарської техніки у розмірі 75 000 доларів США. Для забезпечення виконання зобов'язань по кредитному договору Омелян передавав банку в заставу земельну ділянку, проте як з'ясувалося пізніше Омелян не володів цією ділянкою на праві власності, а поданий акт про право власності був підроблений. Згідно з внутрішніми правилами банку сума, що перевищує 50 000 доларів США надається в кредит лише за умови, що боржник (кредитоодержувач) надасть банкові в заставу ліквідне нерухоме майно на відповідну суму. Омелян вчасно погашав тіло кредиту та сплатив всі належні за договором відсотки за користування кредитом.

Варіант 1: Омелян кредиту не повернув, а кошти перераховані на рахунок ПП «Фрукти-Овочі» в той же день зняв з рахунку і виїхав з дружиною закордон.

Дайте кримінально-правову оцінку діям Омеляна.

5. Іван поза пунктом пропуску перемістив через митний кордон України на територію Республіки Польща унікальну зоологічну колекцію, яка мала велику наукову цінність. Цю колекцію Іван придбав директора Київського Зоопарку за 10 000 доларів США. Суд кваліфікував дії Івана як адміністративне правопорушення, передбачене ст. 88 КпАП України «Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу». Чи правильно виїсвив справу суд? Відповідь обґрунтуйте.

6. Мирослава зняла через банкомат банку «Прибуток» на вул. Івана Франка 500 гривень (5 купюр по 100 гривень). Перейшовши вулицю, у відділенні «Ощадбанку» спробувала оплатити щойно, знятими купюрами комунальні послуги. Проте була затримана, так як гроші виявились фальшивими. За результатами перевірки

з'ясувалося: начальник охорони банку «Прибуток» Михайло, маючи доступ у банкосховище міняв справжні гроші на якісні підробки. Під час обшуку квартири Михайла було виявлено 1000 підроблених 100-гривневих купюр, а також 200 000 непідроблених гривень. Слідство встановило, що підроблені гроші Михайло одержував від Тараса, за надані послуги Михайлові платили 20 % від суми операції. Виготовленням підроблених грошей займалися Тарас та його дружина Зінаїда. Дайте кримінально-правову оцінку діям Мирослави, Михайла, Тараса та Зінаїди.

7. ТЗОВ «Юріс» здійснювало розробку програмного забезпечення для іноземних замовників. Керував роботою програмістів висококваліфікований фахівець у цій галузі Тарас. Для того щоб втримати цінного працівника у себе на роботі та врятувати його в задрості колег, відповідно до наказу директора відомості про розмір заробітної плати Тараса були визнані комерційною таємницею. Проте працівниця бухгалтерії Наталя у приватній бесіді розказала своїй подрузі Ользі з конкуруючої фірми «Вірус», скільки зароблять хні програмісти, в тому числі Тарас. Як наслідок фірма «Вірус» запропонувала Тарасу в тричі вищу заробітну плату, й він перейшов працювати до них. ТЗОВ «Юріс» без Тараса не змогло виконати ряд замовлень, а тому змушене було виплати незадоволеним клієнтам штрафні санкції в розмірі 200 000 гривень, крім того репутація фірми дуже постраждала. Дайте кримінально-правову оцінку діям Наталі, Ольги, Тараса.

8. Марина в березні 2011 року, працюючи на посаді директора Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю "Харч" Поліського району Київської області, використала завідомо підроблений документ - недостовірну довідку Іванківської МДПІ від 30.01.2011 про відсутність у СТОВ "Харч" заборгованості з податків і зборів (обов'язкових платежів), яку надала до управління агропромислового розвитку Поліської районної державної адміністрації Київської області з метою отримання з державного бюджету дотації за напрямом "Посіви озимих зернових культур під урожай 2011 року". Унаслідок цього з державного бюджету виділили 100000 грн, які були перераховані з розрахункового рахунку управління державного казначейства в Київській області на розрахунковий рахунок СТОВ "Харч". Ці кошти Марина використала для проведення фінансових операцій та укладення цивільно-правових угод в процесі здійснення господарської діяльності очолюваного нею товариства. Дайте кримінально-правову оцінку діям Марини.

9. Григорій організував створення ТЗОВ «Старт» та фактично керував його діяльністю. Проте засновниками товариства офіційно стали Микола, Андрій та Іван. Іван, крім того, обійняв посаду керівника ТЗОВ «Старт». Микола, Андрій та Іван страждали на алкоголізм, про мету та форми діяльності новоствореного суб'єкта господарювання вони у Григорія, навіть, не питали, лише обумовили, що за кожен підпис він дає їм пляшку горілки та гроші на обід. ТЗОВ «Старт» уклало ряд

фіктивних договорів купілі-продажу, зв'язку з чим ТзОВ «Старт» вдалося отримати з державного бюджету відшкодування надміру «сплаченого» ПДВ (податку на додану вартість) (яке насправді не сплачувалось) у сумі 1 000 000 гривень. ТзОВ «Старт» жодної легальної діяльності не здійснювало. Дайте кримінально-правову оцінку діям Григорія, Миколи, Андрія та Івана.

Варіант 1. Григорій організував створення Громадської організації «Старт».

Варіант 2. ТзОВ «Старт» крім укладення фіктивних угод для безпідставного відшкодування з державного бюджету сум ПДВ, займалося виготовленням та продажем спортивного спорядження.

10. В період з початку січня 2010 року до 1 липня 2011 року безробітний Микола у себе на подвір'ї купував та зберігав з метою подальшого продажу металобрухту чорних та кольорових металів, а сам 430 кг брухту чорних металів та 20 кг брухту кольорових металів. Суд першої інстанції оцінив дії Миколи як адміністративне правопорушення, передбачене ст. 164-10 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення законодавства, що регулює здійснення операцій з металобрухтом». Чи правильно вирішив справу суд? Відповідь аргументуйте.

11. Микола, не будучи зареєстрованим як суб'єкт господарської діяльності, а також не маючи жодних ліцензій чи спеціальних дозволів займався збиранням та реалізацією побутового брухту чорних та кольорових металів. Як було встановлено слідством за 2011 рік він заробив у такий спосіб 20 000 гривень. Суд першої інстанції кваліфікував дії Миколи за ч. 1 ст. 213 КК України «Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом» як здійснення операцій з брухтом кольорових і чорних металів без державної реєстрації. Чи правильно вирішив справу суд? Відповідь аргументуйте.

12. Микола, директор ПП «Земля» 10 січня 2011 року отримав споживчий кредит в банку «Оріон» на суму 200 000 доларів США. На забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором передав банку в заставу наявне у нього нерухоме майно вартістю 300 000 доларів США. Підставою для отримання кредиту стала подана Миколою довідка, про розмір його заробітної плати, яка не відповідала дійсності. У цьому документі головний бухгалтер ПП «Земля» Тетяна на прохання свого керівника вказала суму заробітної плати Миколи вдесятеро більшу від реальної, проте про подальше використання довідки вона нічого не знала. Кредитні кошти Микола вніс в статунний фонд ПП «Земля». Впродовж січня-квітня 2011 року він справно платив належні по кредитному договору платежі, проте в травні ПП «Земля» опинилася у важкому фінансовому становищі, і Микола

більше не мав можливості погашати кредит. Як наслідок банк звернув стягнення на предмет застави та звернувся в правоохоронні органи. Суд першої інстанції 25 січня 2012 року кваліфікував дії Миколи як шахрайство, вчинене в особливо великому розмірі (ч.4 ст. 190 КК України) та засудив його до п'яти років позбавлення волі з конфіскацією майна, дії Тетяни суд оцінив як підроблення документа (ч. 1 ст. 358 КК України) та звільнив від кримінальної відповідальності. Чи правильно вирішив справу суд? Відповідь аргументуйте.

13. Іван через піший перехід в пункті пропуску Шегині виніс з території України ікону XII століття, яка мала значну історичну цінність. Ікона знаходилася в його ручній поклажі загорнута в прозорий поліетиленовий пакет. При перетині кордону жодних інших документів, крім паспорта Іван не подавав. Дайте кримінально-правову оцінку діям Івана.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення родового об'єкта злочинів у сфері господарської діяльності.
2. Охарактеризуйте предмет складу злочину „Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом” (ст.209 КК України).
3. Охарактеризуйте діяння в складі злочину „Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом” (ст.209 КК України).
4. Охарактеризуйте суб'єкта складу злочину „Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом” (ст.209 КК України).
5. Охарактеризуйте предикатне діяння щодо злочину, передбаченого ст.209 КК України „Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом”.
6. Які кошти чи майно не можуть бути визнані предметом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом?
7. Охарактеризуйте способи вчинення контрабанди?
8. Охарактеризуйте предмет контрабанди.
9. Охарактеризуйте предмет злочину, передбаченого ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів».
10. Як кваліфікувати виготовлення, придбання, зберігання, транспортування з метою збуту або збут самогону та міцних спиртних напоїв домашнього вироблення?
11. Назвіть діяння в складі фіктивного підприємництва.
12. Назвіть ознаки предмета у складі злочину «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів».

13. Розкрийте зміст поняття «ухилення» в складі злочину «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів».

14. Розкрийте зміст заохочувальної норми щодо ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

15. Охарактеризуйте суб'єкта та суб'єктивну сторону злочину «Ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів».

16. Вкажіть в чому полягає суперечність між положеннями викладеними в ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та положеннями Загальної частини КК України.

17. Назвіть злочини у сфері господарської діяльності, предметом яких є комерційна або банківська таємниця.

18. Назвіть ознаки комерційної таємниці.

19. Назвіть і охарактеризуйте предмет та діяння в складі злочину, передбаченого ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» КК України.

20. Реалізація яких погроз не охоплюється складом злочину, передбаченого ст. 206 «Протидія законній господарській діяльності» КК України та потребує кваліфікації за сукупністю?

21. Назвіть і охарактеризуйте предмет злочину, передбаченого ст. 200 «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення» КК України. У чому невідповідність між назвою та положенням ч. 1 ст. 200 КК України?

22. Назвіть діяння в основних складах злочинів, передбачених ст. 204 «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» КК України.

23. Назвіть злочини у сфері господарської діяльності суспільно небезпечні наслідки яких (як ознаки їхнього юридичного складу) роз'ясненні у самому тексті КК України.

24. Назвіть злочини у сфері господарської діяльності, розмір предмета (як ознаки їхнього юридичного складу) яких роз'яснено у самому тексті КК України.

25. Чи призвело виключення з тексту КК України ст. 203 «Зайняття забороненими видами господарської діяльності» до повної декриміналізації зайняття забороненими видами господарської діяльності?

Тести

1. Яке з наведених тверджень щодо суб'єкта легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом є правильним?

1) суб'єктом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом може бути **лише** особа, котра не вчиняла предикатного діяння, за умови, що вона усвідомлювала факт одержання коштів або майна іншими особами злочинним шляхом;

2) особа, яка вчинила предикатне діяння, відповідає лише за вчинення фінансової операції з коштами або іншим майном чи укладення щодо них угоди, а також за вчинення дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких коштів або іншого майна чи володіння ними, прав на них, джерела їх походження, місцезнаходження, переміщення, а за використання таких коштів або майна - лише в разі, коли воно полягало у вчиненні фінансової операції чи укладенні угоди;

3) суб'єктом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом може бути фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку, а стосовно вчинення тих чи інших правочинів, ще й набула повної дієздатності у випадках та порядку, передбачених законом, і не була обмежена у дієздатності або не позбавлена її судом;

4) суб'єктом легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом може бути лише особа, котра вчинила предикатне діяння;

5) жодна з відповідей не є правильною.

2. Яке з наведених тверджень щодо розмежування складів злочинів, передбачених ст. 209 «Легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» та ст. 198 «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом» є правильним відповідно до рекомендацій Пленуму Верховного Суду України ?

1) названі склади злочинів неможливо розмежувати за ознаками суб'єктивної сторони складу злочину, оскільки їх зміст збігається;

2) однією з розмежувальних ознак є предмет: предметом придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом є будь-яке майно, одержане злочинним шляхом, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом - лише майно, одержане внаслідок вчинення предикатного діяння, за яке положеннями КК передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років, а також майно, одержане злочинним шляхом на території інших держав;

3) суб'єктом злочину, склад якого передбачено в ст. 198 «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом» КК України, є лише особа, котра не одержувала майна злочинним шляхом, а за ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України - як особа, яка

одержала кошти чи інше майно злочинним шляхом, так і та, котра заздалегідь пообіцяла вчинити передбачені цією статтею дії для легалізації коштів чи майна, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння;

4) суб'єктами обох складів злочинів є лише особа, котра не одержувала майна злочинним шляхом, а тому за цією ознакою розмежувати названі склади злочинів неможливо;

5) суб'єктом злочину, склад якого передбачено в ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України, є лише особа, котра не одержувала майна злочинним шляхом, а за ст. 198 «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом» КК України - як особа, яка одержала кошти чи інше майно злочинним шляхом, так і та, котра заздалегідь пообіцяла вчинити передбачені цією статтею дії для легалізації коштів чи майна, одержаних внаслідок вчинення предикатного діяння.

3. Яке з наведених тверджень щодо співвідношення норм та передбачених ними складів злочинів у ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та ст. 396 «Приховування злочину» КК України є правильним?

1) вказані норми можуть конкурувати як частина і ціле, причому в ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України закріплена норма про ціле, а в ст. 396 «Приховування злочину» КК України норма про частину;

2) вказані норми передбачають склади злочинів, які є суміжними;

3) між положеннями ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та ст. 396 «Приховування злочину» КК України існує колізія, яку належить вирішувати на користь ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України;

4) вказані норми можуть конкурувати як загальна і спеціальна, причому в ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України закріплена спеціальна норма, а в ст. 396 «Приховування злочину» КК України – загальна норма;

5) жодна з запропонованих відповідей не є правильною.

4. У чому полягає невідповідність положень ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України положенням Загальної частини КК України?

1) положення ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України повністю відповідає положенням Загальної частини КК України;

2) невідповідність між положеннями ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та положеннями Загальної частини КК України полягає у наступному: за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, передбачено з-поміж інших покарання у вигляді конфіскації майна, яке згідно ст. 59 КК України може призначатися за корисливі злочини, разом з тим у ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України така ознака суб'єктивної сторони як корисливий мотив не названа;

3) невідповідність між положень ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та положеннями Загальної частини КК України полягає у наступному: окремі форми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом становлять собою заздалегідь необіцяне переховування предметів, здобутих злочинним шляхом, або придбання чи збут таких предметів, а відповідно до ч.6 ст. 27 КК України, відповідальність за такі дії настають лише у випадках, передбачених ст. 198 «Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом» КК України та ст. 396 «Приховування злочину» КК України, як бачимо ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України у цьому переліку не згадується;

4) невідповідність між положень ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК України та положенням Загальної частини КК України полягає у наступному: визачення предикатного діяння у примітці до ст. 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» КК, пов'язується з законодавством зарубіжних держав, що є неприпустимим, адже відповідно до ст. 3 КК України «законодавство про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України»

5) жодна з запропонованих відповідей не є правильною.

5. Які з названих злочинів є злочинами у сфері господарської діяльності:

1) Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма;

2) Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків;

3) Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок;

4) Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння;

5) Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів.

6. Які з названих злочинів є злочинами у сфері господарської діяльності:

- 1) Зайняття гральним бізнесом;
- 2) Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації;
- 3) Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації;
- 4) Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків
- 5) Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

7. Які з названих злочинів є злочинами у сфері господарської діяльності:

- 1) Фальшиве банкрутство;
- 2) Доведення до банкрутства;
- 3) Приховування стійкої фінансової неспроможності;
- 4) Незаконні дії у разі банкрутства;
- 5) Приховування банкрутства.

8. Які з наведених положень щодо кваліфікації контрабанди є правильними?

- 1) вчинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища потрібно кваліфікувати за ст. 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем»;
- 2) вчинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища потрібно кваліфікувати з урахуванням конкретних обставин справи як злочин у сфері службової діяльності, передбачений розділом XVII Особливої частини КК України «Злочини у сфері службової діяльності»;
- 3) вчинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища потрібно кваліфікувати за сукупністю злочинів - за ч. 1 чи ч. 2 ст. 201 «Контрабанда» і тією статтею КК України, якою передбачено відповідальність за вчинений службовий злочин;
- 4) вчинення контрабанди службовою особою з використанням свого службового становища потрібно кваліфікувати лише за ч. 1 чи ч. 2 ст. 201 КК України «Контрабанда»;
- 5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

9. Які з наведених положень щодо кваліфікації контрабанди є правильними?

- 1) якщо контрабанда була вчинена з метою ухилитися від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, необхідних при переміщенні товарів через митний кордон України, вчинене слід кваліфікувати лише за ст. 201 КК України

«Контрабанда», так як вказана норма є спеціальною стосовно норми, викладеної в ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, борів, інших обов'язкових платежів»;

2) якщо контрабанда була вчинена з метою ухилитися від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, необхідних при переміщенні товарів через митний кордон України, вчинене слід кваліфікувати за ст. 201 КК України «Контрабанда» і за наявності для того підстав - за відповідною частиною ст. 222 КК України «Шахрайство з фінансовими ресурсами»;

3) якщо контрабанда була вчинена з метою ухилитися від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, необхідних при переміщенні товарів через митний кордон України, вчинене слід кваліфікувати за відповідною частиною ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, борів, інших обов'язкових платежів», оскільки вказана норма є нормою про ціле і охоплює контрабанду;

4) якщо контрабанда була вчинена з метою ухилитися від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, необхідних при переміщенні товарів через митний кордон України, вчинене слід кваліфікувати за ст. 201 КК України «Контрабанда» і за наявності для того підстав - за відповідною частиною ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, борів, інших обов'язкових платежів»;

5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

10. Які з наведених положень щодо кваліфікації контрабанди є правильними?

1) у випадках, коли вчинення контрабанди пов'язане з підробленням документів, печаток, штампів та бланків або з використанням підроблених документів, вчинене також належить кваліфікувати за сукупністю злочинів - за ч. 1 чи ч. 2 ст. 201 КК України «Контрабанда» та відповідною частиною ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів»;

2) у випадках, коли вчинення контрабанди пов'язане з підробленням документів, печаток, штампів та бланків або з використанням підроблених документів, вчинене також належить кваліфікувати за ч. 1 ст. 201 КК України «Контрабанда»;

3) у випадках, коли вчинення контрабанди пов'язане з підробленням документів, печаток, штампів та бланків або з використанням підроблених документів, вчинене також належить кваліфікувати за ст. 358 КК України «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів»;

4) у випадках, коли вчинення контрабанди пов'язане з підробленням документів, печаток, штампів та бланків або з використанням підроблених

документів, вчинене також належить кваліфікувати як кваліфікований склад контрабанди за ч. 2 ст. 201 КК України «Контрабанда»;

5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

11. Чи призвело виключення з тексту КК України ст. 203 «Зайняття забороненими видами господарської діяльності» до повної декриміналізації зайняття забороненими видами господарської діяльності?

1) так, зайняття забороненими видами господарської діяльності повністю декриміналізовано;

2) ні, оскільки в тексті КК України залишилося декілька спеціальних норм, які передбачають відповідальність за зайняття окремими забороненими видами господарської діяльності, наприклад ст. 150 «Експлуатація дітей» КК України;

3) ні, оскільки в тексті КК України залишилося декілька спеціальних норм, які передбачають відповідальність за зайняття окремими забороненими видами господарської діяльності, наприклад ст. 203-2 «Зайняття гральним бізнесом»;

4) ні, оскільки в тексті КК України залишилося декілька спеціальних норм, які передбачають відповідальність за зайняття окремими забороненими видами господарської діяльності, наприклад ч. 2 ст. 204 КК України, де передбачено відповідальність за незаконне виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших підакцизних товарів, шляхом відкриття підпільних цехів або з використанням обладнання, що забезпечує масове виробництво таких товарів;

5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

12. Які з наведених положень щодо ознак складу злочину фіктивне підприємництво є правильними?

1) об'єктивна сторона складу злочину фіктивне підприємництво охоплює такі діяння як створення, придбання будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності;

2) об'єктивна сторона складу злочину фіктивне підприємництво охоплює такі діяння як створення, придбання будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб);

3) об'єктивна сторона складу злочину фіктивне підприємництво охоплює такі діяння як здійснення видів діяльності щодо яких є спеціальна заборона;

4) метою в складі фіктивного підприємництва є лише прикриття злочинної діяльності;

5) метою в складі фіктивного підприємництва є лише прикриття незаконної діяльності.

13. Які з наведених положень щодо предмету складу злочину, передбаченого ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» є правильними?

1) всі відповіді правильні;

2) предметом злочину, передбаченого ч. 1 ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів», є незаконно виготовлені алкогольні напої, тютюнові вироби та інші підакцизні товари, тобто товари, до ціни яких згідно з чинним законодавством включається акцизний податок;

3) перелік підакцизних товарів визначено законами України та іншими нормативно-правовими актами;

4) незаконно виготовленими слід вважати зазначені в ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів», товари, що виготовлені: особою, яка не зареєстрована як суб'єкт підприємництва, незалежно від того, чи підлягає діяльність з їх виготовлення ліцензуванню; суб'єктом підприємницької чи господарської діяльності без одержання ліцензії, якщо їх виготовлення підлягає ліцензуванню;

5) незаконно виготовленими слід вважати зазначені в ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів», товари, якщо вони недоброякісні, тобто не відповідають встановленим стандартам, нормам і правилам, та здатні заподіяти істотну шкоду здоров'ю споживачів.

14. Які з наведених положень щодо ознак складу злочину, передбаченого ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво» є правильними?

1) під незаконною діяльністю, про яку йдеться у ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво» належить розуміти діяльність, яка містить ознаки складу злочину, передбаченого КК України;

2) під незаконною діяльністю, про яку йдеться у ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво», слід розуміти такі види діяльності, які особа або не має права здійснювати взагалі, або ж, маючи право на це за певних умов чи з дотриманням певного порядку, здійснює з їх порушенням;

3) під незаконною діяльністю, про яку йдеться у ст. 205 КК України «Фіктивне підприємництво», слід розуміти лише ті види діяльності, які особа не має права здійснювати взагалі;

4) фіктивне підприємництво вважається закінченим з моменту початку незаконної діяльності для прикриття, якої був створений або придбаний суб'єкт господарської діяльності;

5) фіктивне підприємництво вважається закінченим з моменту державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності (юридичної особи) або набуття права власності на нього.

15. Які з наведених положень щодо предмета в складі злочину передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» є правильними?

1) предметом названого складу злочину є з-поміж іншого несплачений єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

2) предметом названого складу злочину є з-поміж іншого несплачені страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

3) предметом «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» є не сплачені податки, збори, інші обов'язкові платежі, які передбачені лише Податковим кодексом України;

4) предметом «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» є не сплачені податки, збори, інші обов'язкові платежі, що входять у систему оподаткування і введені в установленому законом порядку;

5) жодна з наведених відповідей не є правильною.

16. Назвіть ознаки податків, зборів (обов'язкових платежів) як предмета в складі злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)».

1) є обов'язковими платежами, встановлюються лише на підставі і в порядку, визначеному в законі;

2) сплачуються в грошовій формі;

3) сплачуються до державного чи місцевих бюджетів, а також державних цільових фондів;

4) сплачуються періодично або одноразово в строки, встановлені законом;

5) сплачуються лише з легальних доходів.

17. Які з наведених положень щодо змісту ознак складу злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» є правильними:

1) предметом «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» є з-поміж іншого майно, яке перебуває у податковій заставі;

2) під ухилення в названому складі злочину слід розуміти просту несплату чи несвоєчасну сплату обов'язкових платежів;

3) ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є злочином з формальним складом;

4) ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є закінченим з моменту ненадходження до бюджету відповідного рівня коштів в сумі, що перевищує 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян тоді, коли сплив остаточний термін розрахунків, встановлений законом;

5) ухилення від сплати як суспільно-небезпечне діяння в складі злочину, переданого ст. 212 КК України включає дію чи бездіяльність, які свідчать про небажання особи виконувати покладений на неї обов'язок по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів та бездіяльності - несплату належних сум.

18. Які положення щодо розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян для цілей кримінально-правової кваліфікації є правильними?

1) неоподатковуваний мінімум доходів громадян для будь-яких цілей становить 17 гривень;

2) неоподатковуваний мінімум доходів громадян дорівнює розміру мінімальної заробітної плати, встановленої Законом України про Державний бюджет на відповідний рік» станом на 1 січня;

3) порядок визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян для цілей кримінально-правової кваліфікації визначається Податковим кодексом України;

4) неоподатковуваний мінімум доходів громадян дорівнює 100 % розміру прожиткового мінімуму, встановленому відповідною постановою Верховної Ради України;

5) неоподатковуваний мінімум доходів громадян до 31 грудня 2014 року становить 50% розміру прожиткового мінімуму на одну працездатну особу(у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року.

19. Які положення щодо розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян у для цілей кримінально-правової кваліфікації є правильними?

1) неоподатковуваний мінімум доходів громадян встановлено у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року;

2) порядок визначення розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян для цілей кримінально-правової кваліфікації визначається Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб»;

3) неоподатковуваний мінімум доходів громадян встановлено у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року;

4) неоподатковуваний мінімум доходів громадян встановлено у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року;

5) неоподатковуваний мінімум доходів громадян встановлено у розмірі, що дорівнює 100 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на момент вчинення злочину.

20. Ввезення на територію України з приховуванням від митного контролю підробленої іноземної валюти з метою подальшого збуту належить кваліфікувати як

- 1) контрабанду (ст. 201 КК України);
- 2) виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199 КК України);
- 3) за сукупністю як контрабанду (ст. 201 КК України) та виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199 КК України);
- 4) легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 5) жодна з відповідей не правильною.

21. Ввезення на територію України поза митним контролем іноземної валюти з метою подальшого збуту у розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян належить кваліфікувати як

- 1) контрабанду (ст. 201 КК України);
- 2) виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199 КК України);
- 3) за сукупністю як контрабанду (ст. 201 КК України) та виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту, збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї (ст. 199 КК України);
- 4) легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 5) як діяння, яке не містить ознак складу злочину.

22. Які з наведених положень є правильними?

- 1) у чинному законодавстві передбачено кримінальну відповідальність не за сам факт несплати в установлений строк податків, зборів, інших обов'язкових платежів, а за умисне ухилення від їх сплати, коли встановлено, що особа мала намір не сплачувати належні до сплати податки, збори, інші обов'язкові платежі в повному обсязі чи певну їх частину;
- 2) необережна несплата в установлений строк податків, зборів, інших обов'язкових платежів у розмірі, що в 1000 і більше разів перевищує

неоподатковуваний мінімум доходів громадян тягне кримінальну відповідальність за ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)»;

3) безпідставне відшкодування сум податку на додану вартість з Державного бюджету України кваліфікується як ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);

4) не є ухиленням від сплати податків і не може кваліфікуватися за ст. 212 КК України вічуження платником податків активів, які перебувають у податковій заставі, без письмової згоди податкового органу;

5) кримінальна відповідальність за ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» за умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів диференційована з урахуванням розміру коштів несплачених як податки, збори, інші обов'язкові платежі.

23. Які з наведених положень є правильними?

1) виконавцями злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» можуть виступати працівники підприємств, установ, організацій, які не є службовими особами і за наказами, вказівками, розпорядженнями службових осіб, відповідальних за правильність обчислення і своєчасність сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, внесли завідомо неправдиві відомості в документи первинного обліку;

2) суб'єктами злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» не можуть бути фізичні особи підприємці, оскільки вони не є службовими особами;

3) суб'єктами злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» можуть бути будь-які особи, котрі зобов'язані утримувати та/або сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі, що входять у систему оподаткування і введені в установленому законом порядку;

4) позаштатний бухгалтер (який веде бухгалтерський облік, проте не є працівником відповідного підприємства, установи чи організації, а надає послуги на підставі цивільно-правового договору) не може бути виконавцем злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)»

5) жодна з відповідей не є правильною.

24. Які з наведених положень є правильними?

1) у ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» передбачено спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин;

2) ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є злочином з матеріальним складом;

3) суб'єкт складу злочину передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)» загальний;

4) ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є злочином з двома формами вини;

5) кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) у ст. 212 КК України не диференційована.

25. Які з наведених положень є правильними?

1) однією з умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є вчинення відповідного діяння вперше;

2) однією з умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є сплата належних сум податків, зборів (обов'язкових платежів) у подвійному розмірі;

3) однією з умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є сплата належних сум податків, зборів (обов'язкових платежів) та відшкодування шкоди, завданої державі їх несвоєчасною сплатою;

4) однією з умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є вчинення відповідних дій до моменту порушення кримінальної справи;

5) однією з умов звільнення від кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є вчинення відповідних дій до моменту винесення слідчим постанови про притягнення особи як обвинуваченого і пред'явлення їй обвинувачення.

26. Які з наведених положень є правильними?

1) кримінальний закон не передбачає можливості звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що призвело до ненадходження до бюджету відповідного рівня коштів в особливо великому розмірі;

2) у розділі VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» спеціальні підстави звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені **лише** щодо ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);

3) розділ VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» містить склади злочинів, додатковим безпосереднім об'єктом в яких виступає життя особи;

- 4) всі основні склади злочинів у сфері господарської діяльності є умисними;
- 5) суб'єкт всіх основних складів злочинів у сфері господарської діяльності загальний.

27. У якій з наведених статей Особливої частини КК України назва є ширшою за змістом, ніж закріплена у ній диспозиція кримінально-правової норми?

1) ст. 209-1 «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму»;

2) ст. 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»;

3) ст. 204 «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів»;

4) ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї»;

5) ст. 200 «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення».

28. Зміст ознак, якого складу злочину у сфері господарської діяльності може деталізуватися в кримінальному законі іншої держави?

1) «Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму»;

2) «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»;

3) «Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків»;

4) «Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті»;

5) «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару».

29. Заподіяння, якої шкоди в ході протидії законній господарській діяльності не охоплюється ст. 206 КК України «Протидія законній господарській діяльності» та потребує кваліфікації за сукупністю за іншими статтями Особливої частини КК України:

1) нанесення потерпілому тілесних ушкоджень, які призвели до втрати 20% працездатності;

- 2) умисне заподіяння смерті близьким особам потерпілого;
- 3) заподіяння потерпілому тяжких тілесних ушкоджень;
- 4) нанесення потерпілому тілесних ушкоджень, які призвели до розладу здоров'я тривалістю 5 днів;
- 5) знищення належного потерпілому майна, вартість якого становить 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян загальнонебезпечним способом.

30. Назвіть ознаки комерційної таємниці як предмета окремих злочинів у сфері господарської діяльності.

- 1) будь-які відомості про діяльність фізичної особи – підприємця;
- 2) відомості не є державною таємницею;
- 3) відомості, не передбачені в переліку відомостей, що не становлять комерційної таємниці
- 4) будь-які відомості про діяльність суб'єкта підприємницької діяльності;
- 5) всі відповіді правильні.

31. За яких умов за розголошення комерційної таємниці настає кримінальна відповідальність?

- 1) відповідні дії повинні бути вчинені необережно;
- 2) розголошення комерційної таємниці за будь-яких умов становить адміністративне правопорушення, передбачене ст. 164-3 Кодексу України про адміністративне правопорушення «Недобросовісна конкуренція»;
- 3) розголошення комерційної таємниці заподіяло істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності;
- 4) розголошення комерційної таємниці вчиняється з метою заподіяння шкоди діловій репутації іншого підприємця;
- 5) жодна з вище наведених відповідей не є правильною.

32. Вкажіть, які з наведених злочинів у сфері господарської діяльності є злочинами з матеріальним складом:

- 1) контрабанда (ст.201 КК України);
- 2) Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму (ст. 209-1 КК України);
- 3) Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст.212-1 КК України);
- 4) Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок (ст. 216 КК України);

5) основний склад шахрайства з фінансовими ресурсами (ч. 1ст. 222 КК України).

33. Предметом у складі злочину легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом можуть визнаватися:

- 1) кошти, не сплачені як податки, збори, інші обов'язкові платежі;
- 2) кошти, одержані в результаті незаконної торгівлі зброєю;
- 3) кошти, одержані в результаті проведення фінансових операцій з використанням банківських рахунків підприємств, які мають ознаки фіктивності;
- 4) кошти або інше майно, одержані внаслідок відчуження службовою особою без письмового узгодження з податковим органом активів, що перебувають у податковій заставі
- 5) всі відповіді є правильними.

34. Вкажіть, які з наведених злочинів у сфері господарської діяльності є злочинами з формальним складом:

- 1) Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст.208 КК України);
- 2) Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст.209 КК України);
- 3) Контрабанда (ст.201 КК України);
- 4) Розголошення комерційної або банківської таємниці (ст.232 КК України);
- 5) Доведення до банкрутства (ст.219 КК України).

35. Предметом у складі злочину легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом можуть визнаватися:

- 1) не повернена чи прихована виручка в іноземній валюті від реалізації на експорт товарів (робіт, послуг);
- 2) кошти (незалежно від їх розміру), одержані як субсидії, субвенції, дотації чи кредити внаслідок надання неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам;
- 3) кошти, одержані в результаті вчинення предикатного діяння, за умови що їх сума менше 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
- 4) кошти, здобуті від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;
- 5) кошти, одержані в результаті незаконної торгівлі органами людини.

36. Які з наведених положень є правильними?

1) необережне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції є кримінально-караним незалежно від наслідків;

2) умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції є злочином з матеріальним складом;

3) умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції є злочином у тому випадку, коли такі дії вчинені у великих розмірах;

4) вартість небезпечної продукції в складі злочину умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції значення для кваліфікації немає;

5) всі відповіді є правильними.

37. В яких складах злочинів у сфері господарської діяльності суб'єкт спеціальний?

1) «Доведення до банкрутства» ст. 219 КК України;

2) «Шахрайство з фінансовими ресурсами» ст. 222 КК України;

3) «Маніпулювання на фондовому ринку» ст. 222-1 КК України;

4) «Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів» ст. 223-1 КК України;

5) в усіх перелічених.

38. Максим домалював на однодоларовій купюрі нуля. Скориставшись тим, що на вулиці сутеніло і торгівля на ринку вже припинялася, а також невіглаством продавця, придбав на ці ніби-то 10 доларів у Ганни курку. Дайте кримінально-правову оцінку діям Максима.

1) дії Максима слід кваліфікувати як виготовлення підроблених грошей з метою збуту та збут підроблених грошей за ч. 1 ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» КК України;

2) у діях Максима нема складу злочину;

3) дії Максима слід кваліфікувати за сукупністю як виготовлення підроблених грошей з метою збуту за ч. 1 ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» КК України та шахрайство за ч. 1 ст. 190 «Шахрайство» КК України;

4) дії Максима слід кваліфікувати за сукупністю як виготовлення підроблених грошей з метою збуту та збут підроблених грошей за ч. 1 ст. 199 «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту

або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» КК України та шахрайство за ч. 1 ст. 190 «Шахрайство» КК України;

5) у діях Максима нема складу злочину.

39. Які з наведених положень є правильними?

1) у тих випадках, коли очевидна невідповідність грошового знака чи державного цінного папера справжнім виключає їх участь в обігу, а інші обставини справи також свідчать про те, що умисел винної особи був спрямований лише на обман окремих громадян з метою заволодіння їх майном, такі дії мають кваліфікуватись як шахрайство;

2) у разі збуту іноземної валюти, в якій підроблено лише цифровий номінал купюри, дії особи, котра її збула, слід кваліфікувати за ст. 199 КК України «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї»;

3) виготовлення підроблених грошей чи державних цінних паперів може бути кваліфіковано за ст.199 КК України «Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї» незалежно від мети вчинення таких дій;

4) збут підроблених грошей чи державних цінних паперів - це умисна або необережна форма їх відчуження: використання як засобу платежу, продаж, розмін, обмін, дарування, передача в борг і в рахунок покриття боргу, програш в азартних іграх тощо;

5) відповідно до позиції Верховного Суду України заволодіння особою внаслідок збуту підроблених грошей чужим майном додаткової кваліфікації за статтями, які передбачають відповідальність за розкрадання цього майна, не потребує.

40. Які з наведених положень є правильними?

1) збирання та реалізація побутового брухту чорних та кольорових металів не є кримінально-караною;

2) організація незаконних пунктів прийому, збуту та схову металобрухту становить адміністративне правопорушення;

3) здійснення без державної реєстрації та без ліцензії операцій з прийому та заготівлі, металобрухту чорних та кольорових металів становить злочин, передбачений ст. 202 КК України «Порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг»;

4) здійснення без державної реєстрації та без ліцензії операцій з прийому та заготівлі, металобрухту чорних та кольорових металів декриміналізовано узв'язку з

виключенням з КК України ст. 203 «Зайняття забороненими видами господарської діяльності»;

5) здійснення без державної реєстрації та без ліцензії операцій з прийому та заготівлі, металобрухту чорних та кольорових металів становить злочин, передбачений ст. 213 КК України «Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом».

Нормативно-правові акти:

Бюджетний кодекс України від 21 червня 2001 року № 2542-III // Відомості Верховної Ради України. - 2010. – N 50-51. – Ст.572.

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року N 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984.- Додаток до N 51.- Ст.1122.

Митний кодекс України від 11 липня 2002 року № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - N 38-39. - Ст.288.

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року N 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011.- N 13-14, N 15-16, N 17. - Ст.112.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - NN 40-44. - Ст.356;

Закон України “Про Перелік пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації” від 23 вересня 2008 року № 574-VI // Відомості Верховної Ради України. –2009. - N 8. - Ст.105;

Закон України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” від 21 вересня 1999 року № 1068-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. - N 48. - Ст.405;

Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” від 14 травня 1992 року № 2343-XII (в редакції Закону від 30 червня 1999 року № 784-XIV) // Відомості Верховної Ради України. – № 42-43. - Ст. 378;

Закон України “Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР// Відомості Верховної Ради України. – № 1995. - N 46. - Ст. 345;

Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 30 жовтня 1996 року № 448/96// Відомості Верховної Ради України. –1996. - N 51. - Ст. 292;

Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців” від 15 травня 2003 року № 755-IV// Відомості Верховної Ради України. –2003. - N 31-32. - Ст. 263;

Закон України “Про загально обов’язкове державне пенсійне страхування” від 9 липня 2003 року № 1058-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. - NN 49-51. - Ст.376;

Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26 червня 1997 року № 400/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - N 37. - Ст.237;

Закон України “Про Митний тариф України” від 5 квітня 2001 року № 2371-III // Відомості Верховної Ради України. –2001. - N 24. - ст.125;

Закон України “Про особливості державного регулювання діяльності суб’єктів господарювання, пов’язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування” від 17 січня 2002 року № 2953-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - N 17. - Ст.121;

Закон України “Про особливості приватизації підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України” від 18 травня 2000 року № 1741-III// Відомості Верховної Ради України. –2000.- N 35. - Ст.279;

Закон України “Про охорону прав на зазначення походження товарів” від 16 червня 1999 року № 752-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. - N 32. - Ст.267;

Закон України “Про охорону прав на знаки для товарів і послуг” від 15 грудня 1993 року № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. –1994. - N 7. - ст. 36;

Закон України “Про перелік об’єктів права державної власності, що не підлягають приватизації” від 7 липня 1999 року № 847-XIV// Відомості Верховної Ради України. –1999. - N 37. - Ст. 332;

Закон України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” від 5 квітня 2001 року № 2346-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - N 29. - Ст.137;

Закон України “Про приватизаційні папери” від 6 березня 1992 року № 2173-XII// Відомості Верховної Ради України. –1992. - N 24. - Ст.352;

Закон України “Про приватизацію державного житлового фонду” від 19 червня 1992 року № 2482-XII // Відомості Верховної Ради України. –1992. - N 36 - Ст.524;

Закон України “Про приватизацію державного майна” від 4 березня 1992 року № 2163-XII. В редакції Закону від 19 лютого 1997 року № 89/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - N 17. - Ст. 122;

Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” від 6 березня 1992 року № 2171-XII (в редакції Закону від 15 травня 1996 року № 189/96-ВР) // Відомості Верховної Ради України. –1992. - N 24. - Ст.350;

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 // Голос України.-17.12.2011.- № 239;

Закон України «Про металобрухт» від 5 травня 1999 року N 619-XIV // Відомості Верховної Ради України. –1999.- N 25;

Закон України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 року № 3480-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2006. - N 31. - Ст.268;

Закон України про державний бюджет на відповідний рік;

- Постанова Кабінету Міністрів України “Про додаткові вимоги до умов реалізації спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 1 лютого 1997 року № 117;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору з голографічними захисними елементами і маркування алкогольних напоїв та тютюнових виробів” від 23 квітня 2003 року № 567;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку обігу дисків для лазерних систем зчитування, що були вироблені або імпортовані до набрання чинності Законом України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування" від 29 квітня 2002 року № 600;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку реєстрації фінансових операцій суб'єктами первинного фінансового моніторингу” від 26 квітня 2003 року № 644;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок вивезення за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів з них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження” від 15 травня 2003 року № 700;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ” від 28 лютого 2002 року № 228;

Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок виробництва, зберігання, видачі контрольних марок та маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних” від 13 жовтня 2000 року № 1555 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 року № 369);

Постанова Кабінету Міністрів України “Про впорядкування видачі суб'єктам підприємницької діяльності ліцензій на право оптової торгівлі спиртом етиловим, коньячним, плодовим і виноградним, алкогольними напоями та тютюновими виробами” від 31 березня 1999 року № 500;

Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження положення про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору і маркування алкогольних

напоїв та тютюнових виробів” від 24 жовтня 1996 року № 1284 (в редакції постанови КМУ від 10 грудня 1998 року № 1956);

Постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993р. № 611 “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці”;

Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації “Правила обов'язкової сертифікації алкогольних напоїв” від 13 вересня 1996 року № 379;

Наказ Державного комітету фінансового моніторингу України “Про затвердження Порядку прийняття Державним комітетом фінансового моніторингу України рішення про подальше зупинення проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем за нею є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності” від 19 квітня 2006 року № 74;

-Наказ МВС України “Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів” від 21 серпня 1998 року № 622;

Наказ Міністерства культури і мистецтв України “Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України” від 22 квітня 2002 року № 258;

Наказ Міністерства фінансів України “Механізм обмеження витрачання коштів розпорядниками коштів Державного бюджету України” від 27 лютого 1998 року №45;

Наказ Мінфіну України і Державного комітету фінансового моніторингу “Про затвердження Вимог до організації фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму” від 24 квітня 2003 року № 40;

Наказ Мінфіну України, Державного департаменту фінансового моніторингу, Генеральної Прокуратури України “Про затвердження Порядку надання Держфінмоніторингом України Генеральній прокуратурі України узагальнених матеріалів щодо фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів або фінансуванням тероризму, та отримання інформації про хід їх опрацювання” від 20 серпня 2003 року № 98/40;

Наказ Міністерства освіти та науки України “Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг” від 3 серпня 2001 року № 576;

Наказ Фонду державного майна України “Про затвердження Порядку здійснення операцій в системі реєстру власників іменних цінних паперів на підставі документів, які надаються органом приватизації” від 11 вересня 2000 року № 1885;

Наказ Фонду державного майна України “Про затвердження Порядку надання державними органами приватизації згоди на подальше відчуження об'єктів, придбаних покупцями державного майна за договорами купівлі-продажу” від 30 березня 2001 № 500;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Ліцензійних умов провадження професійної діяльності на фондовому ринку - діяльності з управління активами інституційних інвесторів (діяльності з управління активами)” від 26 травня 2006 року № 341;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Положення про депозитарну діяльність” від 17 жовтня 2006 року № 999;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу учасниками ринку цінних паперів” від 4 жовтня 2005 року № 538;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів” від 17 жовтня 2006 року № 1000;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Положення про порядок переведення випуску іменних акцій документарної форми існування у бездокументарну форму існування” від 30 червня 2000 року № 98;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів” від 19 грудня 2006 року № 1591;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Порядку переведення випущених емітентом у документарній формі акцій на пред'явника в іменні акції” від 29 вересня 2009 року № 1129;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про затвердження Порядку та умов видачі ліцензії на провадження окремих видів професійної діяльності на фондовому ринку, переоформлення ліцензії, видачі дублікату та копії ліцензії” від 26 травня 2006 року № 345;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про Порядок приймання Національним депозитарієм України первинних документів, на підставі яких здійснювалися зміни в системі реєстру власників іменних цінних паперів, та Порядок приймання Національним депозитарієм України реєстру власників іменних цінних паперів” від 11 січня 2002 року № 27;

Рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України “Про порядок розкриття інсайдерської інформації” від 22 липня 2008 року № 792;

Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України “Про затвердження Порядку проведення перевірок з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” від 5 серпня 2003 року № 26;

Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва Міністерства промислової політики України від 23.10.2007 N 127/595 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з заготівлі, переробки, металургійної переробки металобрухту кольорових і чорних металів»;

Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України “Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами” від 5 серпня 2003 року № 25.

Судова практика

Єдиний державний реєстр судових рішень.- електроний ресурс:
<http://reyestr.court.gov.ua/Search>

Постанова Пленуму ВС України від 03.06.2005 N 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил»;

Постанова Пленуму ВС України від 15.04.2005 N 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»;

Постанова Пленуму ВС України від 08.10.2004 N 15 «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів»;

Постанова Пленуму ВС України від 25.04.2003 N 3 «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності»;

Постанова Пленуму ВС України від N 6 від 12.04.96 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про виготовлення або збут підроблених грошей чи цінних паперів».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Андрушко П.П., Короткевич М.Є. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: кримінально-правова характеристика) / П.П. Андрушко, М.Є. Короткевич.—К.: Юрисконсульт.—2005.—292с.
2. Берзін П.С. Злочини у сфері господарської діяльності: методика обчислення матеріальної шкоди / П.С. Берзін. - К.: Юрисконсульт, 2005. - 149 с.
3. Брич Л.П., Навроцький В.О. Кримінальна кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні: Монографія / Л.П. Брич, В.О. Навроцький. – Атіка, 2000.- 288 с.
4. Гуторова Н.О. Кримінально -правова охорона державних фінансів України / Н.О. Гуторова.- Х.: Національний університет внутрішніхсправ, 2001.- 383 с.
5. Дудоров О.О. Злочини в сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика / О.О. Дудоров. – К.: Юридична практика, 2003. – 923 с.
6. Дудоров О.О. Ухилення від сплати податків: кримінально-правові аспекти / О.О. Дудоров.—К.: Істина, 2006.— 648с.

Додаткова література

1. Андрушко П.П. Коментар до постанови Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 р. №15 / П.П.Андрушко // Вісник Верховного Суду України. - 2004. - №11. - С.16-17.
2. Андрушко П.П. Коментар до статті 213 Кримінального кодексу України / П.П.Андрушко // Законодавство України. Науково-практичні коментарі.- 2003.-№3.-с.3-10.
3. Баулін Ю.В. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності / Ю.В. Баулін // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. конференції.-Х.: Кроссруд, 2006.
4. Беницкий А.С. Уголовная ответственность за легализацию (отмывание) денежных средств и иного имущества, приобретенного преступным путём: проблемы квалификации и совершенствования законодательства / А.С.Беницкий.-Луганск: ЛИВД, 2001.-349с.
5. Беницкий А.С., Розовский Б.Г., Якимов О.Ю. Ответственность за легализацию приступно приобретенных доходов по законодательству Украины и Российской федерации / А.С. Беницкий, Б.Г.Розовский, О.Ю. Якимов. – Луганск: РИО ЛГУВД им. Э.А.Дидоренко, 2008. – 496 с.
6. Берзін П. Окремі проблеми визначення зброї як предмета контрабанди // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали ІХ

регіональної науково-практичної конференції. 13-14 лютого 2003 р. / П.С. Берзін - Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. - С. 378-379.

7. Берзін П.С. Грошові обчислення в кримінальному праві України. Навчальний посібник / П.С. Берзін. – К.: Вид. Паливода А.В., 2009.- 116 с.

8. Берзін П.С. Наслідки у складах злочинів у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика.: Навчальний посібник / П.С. Берзін. – К.: КНТ, 2007. – 392 с.

9. Берзін П.С. Незаконне використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів та послуг: аналіз складів злочину, передбаченого ст. 229 КК України: Монографія / П.С. Берзін. - К.: Атіка, 2005. - 316 с.

10. Берзін П.С. Проблеми кваліфікації незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення / П.С. Берзін // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – 2002. – № 6. – С. 30-44.

11. Берзін П.С. Суб'єктивна сторона шахрайства, що вчиняється з використанням підроблених банківських платіжних карток / П.С. Берзін // Законодавство України. Науково-практичні коментарі.-2003.-№1.-с.36-43.

12. Бойко А.М. Про поняття та систематизацію злочинів у сфері господарської діяльності.-Новий Кримінальний кодекс України: питання застосування і вивчення / // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Харків, 25-26 жовтня 2001р.-Х., 2002.-С. 129-131.

13. Волженкин Б.В. Преступления в сфере экономической деятельности (экономические преступления). – / Б.В. Волженкин. - С.-Пб.: Юридический центр Пресс, 2001.-600с.

14. Готін О.М. Випуск або реалізація недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки: проблеми кримінальної відповідальності: Монографія / МВС України, Луг. акад. внутр. справ ім. 10-річчя незалежності України / О.М. Готін – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2004. – 288 с.

15. Грищук В., Омельчук О. Деякі проблемні питання кримінальної відповідальності за контрабанду / В. Грищук, О.Омельчук // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2002. – Вип. 37. – С. 430 – 444.

16. Грищук В.К. До питання про соціальну зумовленість кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння у сфері господарської діяльності / В.К. Грищук // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. Конференції.-Х.: Кроссруд, 2006.-С. 16.

17. Дудоров О. Законодавство про оподаткування злочинних доходів: сучасний стан і перспективи, вплив на застосування статті 212 Кримінального

кодексу України / О.О. Дудоров // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. — 2004. — № 3. — С.30—46

18. Золотарьов А.І. Звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання та його відбування за злочини у сфері господарської діяльності. Автореф. дис. ...к.ю.н. спец. 12.00.08 „Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” – / А.І. Золотарьов К., 2008. – 23 с.

19. Золотарьов А.І. Кримінально-правове заохочення у боротьбі зі злочинністю в сфері господарської діяльності / А.І. Золотарьов // Право і безпека.- 2005.-№ 4'2.-С. 66-67.

20. Коваленко В.В. Розмежування злочинів пов'язаних із незаконним переміщенням товарів через митний кордон України і відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом / В.В. Коваленко // Митна справа.-2004.-№4.-с.31-40.

21. Матвійчук В.К. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їхнього виготовлення / В.К. Матвійчук // Актуальні проблеми економіки. - 2002. - № 11. - с. 68-73.

22. Мінаєв М.М. Кримінальна відповідальність за незаконне виготовлення зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (ст. 204 КК України): Автореф. дис... к.ю.н.. спец. 12.00.08 „Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” – / М.М. Мінаєв - К., - 2005. –21с.

23. Мойсик В.Р. Проблеми відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від злочинів проти власності / В.Р. Мойсик // Адвокат. - №1. – 2002. – С. 3-10

24. Мойсик В.Р. До питання про відмежування шахрайства з фінансовими ресурсами від інших злочинів у сфері господарської діяльності / В.Р. Мойсик // Вісник Верховного Суду України.- 2002.- № 4(32).- С. 26-30.

25. Мойсик В.Р. Про об'єкт і предмет шахрайства з фінансовими ресурсами / В.Р. Мойсик // Вісник Верховного Суду України.-2002.-№1.-С.34-42.

26. Омельчук О. Об'єктивна сторона контрабанди / О.Омельчук // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Серія юридична. – 2001. – Вип. 36. – С. 482 – 487.

27. Омельчук О.М. Окремі аспекти відмежування контрабанди від суміжних складів злочинів / О.Омельчук // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління і права. – 2004. – №1-2. – С.169-177.

28. Панов М.М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків / М.М. Панов. – Х.: Право, 2009 – 184 с.

29. Панов М.М. Об'єкт незаконних дій з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків,

обладнанням для їх виготовлення (ст.200 КК України) / М.М. Панов // Вісник Академії правових наук України. Х.: Право. 2005. №3 (42).

30. Пономаренко Ю.А. Покарання, альтернативні позбавленню волі, в санкціях статей, що передбачають відповідальність за злочини в сфері господарської діяльності / Ю.А.Пономаренко // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. Конференції.-Х.: Кроссруд, 2006.-С. 40-42.

31. Радутний А.Э. Информация как предмет преступления (на примере анализа отдельных составов) / А.Э.Радутний //Проблеми законності.- Вип. 37.- 1999.- С. 181-189.

32. Радутний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю / О.Е.Радутний . – Х.: Ксілон, 2008. – 202 с.

33. Тацій В.Я. Ответственность за хозяйственные преступления: Объект и система. В.Я. Тацій / – Х.: Вища школа, 1984. – 231 с.

34. Попрас В.О. Штраф як вид покарання за за злочини в сфері господарської діяльності/ В.О. Попрас // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. Конференції.-Х.: Кроссруд, 2006.

35. Шаповалова О.А. Проблеми оптимізації кримінальних покарань за злочини у сфері господарської діяльності / О.А. Шаповалва // Відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності: Матер. наук.-практ. Конференції.-Х.: Кроссруд, 2006.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, що розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.236 КК України “Порушення правил екологічної безпеки” - ст. 253 КК України “Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля”.			

б) ст. 242 КК України “Порушення правил охорони вод” - ст. 243 КК України “Забруднення моря”.			
в) ст.252 КК України “Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об’єктів природно-заповідного фонду” - ч. 2 ст. 240 КК України “Порушення правил охорони надр”; ст. 246 КК України “Незаконна порубка лісу”.			
г) ст. 245 КК України “Знищення або пошкодження лісових масивів” - ст. 246 КК України “Незаконна порубка лісу”.			

II. Проведіть відмежування складів злочинів і складів адміністративних правопорушень:

Склади правопорушень, що розмежовуються	Спільні ознаки таких складів правопорушень	Відмежувальні ознаки (ознаки складу правопорушення, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів правопорушень
а) ст.236 КК України “Порушення правил екологічної безпеки” - ст.791 КпАП України “Недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об’єктів або споруд”			
б) ст.238 КК України “Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення” - ст.82 ³			

<p>КпАП України “Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об’єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними”</p> <p>в) ст.248 КК України “Незаконне полювання” - ст.85 КпАП України “Порушення правил використання об’єктів тваринного світу”</p>			
<p>г) ст.252 КК України “Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об’єктів природно-заповідного фонду” - ст.91 КпАП України “Порушення правил охорони та використання територій та об’єктів природно-заповідного фонду”.</p>			

III. Вирішіть задачі:

1. Яків - голова правління відкритого акціонерного товариства “Пошук”, який було створено для спорудження артезіанських свердловин, вирішив розширити сферу дії свого АТ й зайнятися видобутком гафнію та сапропелю в Азовському морі. З цією метою він силами працівників АТ організував розвідувальне буріння на акваторії моря, на відстані 240м. від берега, на глибині 1,7м. та видобув по 700 кг кожної речовини. Дозвіл на це він одержав від голови селищної Ради Степана.

2. Під час заправки паливом судна в порту м. Маріуполь паливний шланг зіскочив з горловини баку для палива й воно почало виливатися в море. Вахтовий матрос Павло який повинен був стежити за процесом заправки, внаслідок неуважності, помітив це лише через 15 хв. За цей час в море вилилося 8 тонн солярки. Ділянка берега в 3.7 км, на якій був розташований піонерський табір, будинок відпочинку, міський пляж, стала непридатна для використання протягом сезону. На площі 8 тис. кв. м. загинуло венусів 3 тис. штук, змієхвосток і голотурій по 7 тис. штук, морських трав 15 тис. кг.

Варіант: Забруднення моря сталося через неприйняття заходів до своєчасного ремонту паливного трубопроводу, який проходив берегом.

3. Головний зоотехнік колективного сільськогосподарського підприємства Карпо не приймав заходів щодо своєчасного очищення гноєсховищ. Внаслідок їх переповнення гноївка по схилу рельєфу попала в Київське водосховище, що призвело до забруднення водойми. При цьому загинула риба сазан та ікра. Середня кількість загиблої риби становила 2 шт. на квадратний метр; площа негативного впливу пошкодження 5 тис. кв. м, ікри загинуло в середньому 10 штук на кв. м, загибелі рибної молоді не встановлено.

4. На території були залишені спілі сосни для того, щоб їх насінням була заліснена зрубана ділянка лісу. Борис зрубав 15 таких сосен, діаметр яких біля місця зрубу становив 35-40см. Внаслідок цього заліснення ділянки затрималось на кілька років, з лісової ділянки зникли білки та корисні птахи, розмножилися шкідливі комахи, збільшилися масштаби вітрової та водної ерозії.

5. Орест, збираючи в лісі гриби, побачив петлю зі сталевого тросу, поставлену невідомим бракон'єром, в яку попав лось. він добив знесилену тварину, потім на легковому автомобілі перевіз м'ясо, отримане від розділки туші лося, додому.

Варіант 1: В пастку потрапила видра, яка була вже мертва, Орест використав її хутро.

Варіант 2: Пастка належала державному мисливському господарству. Орест визволив з неї і відпустив на свободу горностая.

6. За полювання без дозволу Сиволоба було оштрафовано. Через якийсь час він проник на територію заповідника і намагався застрелити лося, але промахнувся. В заповіднику Сиволоб натрапив на лисицю, яка спіймалася в пастку, поставлену науковими співробітниками заповідника, й забрав її собі.

7. Лісничий Супоненко, не маючи відповідного дозволу, застрелив на закріпленій за ним території трьох лосів. М'ясо він використав для споживання, а шкури вичинив і продав.

8. 8 березня, 1 і 14 квітня Нікулін без дозволу ставив в дельті ріки риболовні снасті, спеціально пристосовані для вилову риби цінних порід, але безрезультатно. 26 квітня він знову поставив снасті і виловив десять ікр'яних севрюг.

9. Степан - водій спецмашини для чистки каналізації, скинув вміст кузова машини у відведеному місці. А машину помив у річці Східничанці в місці її витоку. Внаслідок фекального забруднення у річці загинула вся форель. Річка протікає через зони санітарної охорони джерел мінеральної води курорту Східниця. Але забруднення джерел мінеральних вод не сталося.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Конвенція ООН про континентальний шельф від 29 квітня 1958 р.
Ратифікована СРСР 20 жовтня 1960 р.

Водний Кодекс України (ст.ст. 1; 3-5, 18-111).

Земельний кодекс (ст.ст.2; 18-22; 25; 28; 33-36; 38-60; 63-77; 84; 98; 103-115; 156; 157; 162-168; 207; 208; 211).

Кодекс торговельного мореплавства України. (ст. ст. 15, 25, 48-72, 277-325).

Кодекс України про надра (ст. ст. 1, 13-27, 37-59, 65).

Лісовий Кодекс (ст. ст. 1, 3 - 4, 7 - 9, 18-22; 36 - 41, 48 - 70, 81-86, 98.)

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 5 травня 1993 р., 6 березня 1996 р., 19 листопада 1997 р., 5 березня 1998 р., 30 червня 1999 р., 14 липня 1999 р., 14 грудня 1999 р., 14 грудня 1999 р., 6 квітня 2000р, 8 червня 2000 р., 21 червня 2001 р., 7 лютого 2002 р., 14 жовтня 2002 р. 18 листопада 2002 р., 26 грудня 2002 р. (ст. ст. I, 5, 22, 27; 32; 33; 38; 39; 50; 60-65; 68).

Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 18 червня 1996 р. (ст.ст. 1; 3; 5, 6).

Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 5 травня 1993 р., 14 грудня 1999 р., Декретом Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. (ст.ст.3; 9; 15-18; 20; 23; 25; 27; 29; 31; 33; 35; 37; 42; 64).

Про цивільну оборону: Закон України від 3 лютого 1993 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 24 березня 1999 р., 29 травня 2001 р. (ст.ст.1; 12).

Закон України “Про тваринний світ” від 3 березня 1993 р.(ст.ст.3; 16; 17; 20-22; 25-31; 39; 45-48; 50; 51; 63).

Про карантин рослин: Закон України від 30 червня 1993 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 18 червня 1997 р., 30 червня 1999 р. (ст.ст. 1,8,9, 11. 15, 16).

Про пожежну безпеку: Закон України від 17 грудня 1993 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 5 листопада 1997 р., 18 листопада 1997р, 12 вересня 2002 р. (ст.ст.2; 35).

Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 19 листопада 1996р, 3 грудня 1997 р., 30 червня 1999 р., 11 січня 2000 р., 20 квітня 2000 р. (ст.1; 7; 13; 26; 27; 45; 72; 73; 81).

Про екологічну експертизу: Закон України від 9 лютого 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 квітня 2000 р., 28 листопада 2002 р. (ст.ст.1; 5; 7; 8; 13; 14; 16; 17; 50).

Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. (ст.ст.1; 4; 10-13; 18; 20).

Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 березня 1996 р., 17 грудня 1996 р. (ст.ст.2; 22; 24; 28; 29).

Про видобування і переробку уранових руд: Закон України від 19 листопада 1997 р. (ст.ст. 1,6,7, 16).

Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 26 квітня 2001 р. (ст.ст.1; 5; 6)

Про відходи: Закон України від 5 березня 1998 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 7 березня 2002 р. (ст.ст.1; 33; 34; 42-44).

Про захист рослин: Закон України від 14 жовтня 1998 р. (ст. ст.1, 4; 14, 21)

Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 22 лютого 2000 р. 8 червня 2000 р., 7 грудня 2000 р., 5 квітня 2001 р., 29 травня 2001 р., 4 жовтня 2001 р., 20 грудня 2001 р., 26 грудня 2002 р. (ст.1; 4; 12-17; 49).

Про меліорацію: Закон України від 14 січня 2000 р. (ст.ст.1; 3-8; 19; 33).

Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22 лютого 2000 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 7 лютого 2002 р. (ст.ст.1; 4; 12; 14-16; 19; 20; 33; 35; 42; 43).

Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України від 8 червня 2000 р. (ст.ст.1; 7-15).

Про курорти: Закон України від 5 жовтня 2000 р. (ст.ст.28-43).

Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. (ст.ст.1; 12).

Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13 липня 2000 р.(ст.ст.1; 8;16).

Про Червону книгу України: Закон України 7 лютого 2002 р. (ст.ст.3-5; 10-20).

Про затвердження Положення про курорт Східниця: Постанова Ради Міністрів УРСР від 29 червня 1987 р. №230 (п.2; 14).

Постанова Пленуму Верховного Суду України №І від 26 січня 1990 р. “Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи”

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 2 липня 1976 р. №4 “Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи

колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки” (в редакції від 3 березня 2000 р.).

Додаткові нормативно-правові акти до теми:

Інструкція про порядок здійснення перевірок суб'єктів, що використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність у межах водоохоронних зон: затверджена наказом Державного комітету України по водному господарству від 29 січня 2001, №22 (Розд.1,4).

Інструкція про здійснення державної екологічної експертизи: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 7 червня 1995 р., №55 (Розд.1,2,5,6,8,11,13).

Інструкція про порядок видачі дозволів на видобування підземних вод: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 28 липня 1994 р., №79 (Розд.2,3).

Інструкція про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, форм клопотання та бланків дозволів на таке добування: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 1 лютого 1993 р., №3 (Розд.1,2,3).

Інструкція про порядок видачі ліцензій на добування мисливських тварин та порядок здійснення полювання на цих тварин: затверджена наказом Державного комітету Лісового господарства від 27 грудня 2000 р.(Розд.2,3).

Інструкція про порядок установа та розподілу лімітів використання живих об'єктів рибного господарства загальнодержавного значення і видачу дозволів на їх спеціальне використання: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Міністерства рибного господарства України від 6 червня 1995 р. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінекобезпеки N 141/4 від 2 вересня 1997 р. (Розд.2,3,4).

Інструкція про порядок спеціального використання водних живих ресурсів: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Державного комітету рибного господарства України від 10 лютого 2000 р. (Розд.1,2,3).

Інструкція щодо порядку погодження матеріалів з Мінекобезпеки України та його органами на місцях для отримання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 30 вересня 1996 р. (Ст. 1-22).

Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27 жовтня 1997 р. (Розд. 2,3,4).

Методика прогнозування наслідків виливу (викиду) небезпечних хімічних речовин при аваріях на промислових об'єктах і транспорті: затверджена наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства аграрної політики України, Міністерства економіки України, Міністерства екології та природних ресурсів України від 27 березня 2001 р.(Розд.2,4).

Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 18 травня 1995 р. (Розд.1,3,4,5,7) Із змінами, внесеними згідно з Наказами Мінекобезпеки №116 від 26 жовтня 1995 р.; №8 від 30 січня 1996 р.; Наказом Мінекоресурсів №48 від 31 січня 2002 року.

Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: затверджена наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 18 травня 1995 р. (Розд.3,4,5).

Методичні вказівки про порядок притягнення до адміністративної відповідальності порушників законодавства у сфері захисту рослин: затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 6 вересня 2000 р. (Розд. 3,4,5,9,14).

Інструкція по виявленню, локалізації та ліквідації карантинних об'єктів: затверджена наказом Міністерства Сільського господарства і продовольства України, Головної державної інспекції з карантину рослин від 5 лютого 1997 р. (Розд.1,4,5; 1,4,5).

Режими рибальства в 2001 році: затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 21 березня 2001 р. (п.п. 1-3). Із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики №41 від 12 лютого 2002 року.

Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р., №554. Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №142 від 14 лютого 2001 року (п.п. 1-2).

Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р., №1147 (п.п. 1-17,76-83). Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №1519 від 17 листопада 2001 року.

Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення: постанова Кабінету Міністрів України від 12 грудня 1994 р., N

827. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №1463 від 27 вересня 2000 року; №1481 від 28 вересня 2000 р.

Про Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. №284 (п.п. 1-6).

Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 15 липня 1998 р. №1099 (п.п. 1-16).

Положення про моніторинг земель: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. №661 (п.п. 1-8).

Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів: затверджене наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18 грудня 2000 р. (Розд. 1,3,4).

Про порядок ведення державного земельного кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 1993 р., №15. Із змінами, внесеними згідно з Кабінету Міністрів України №99 від 30 січня 1997 р.; №1919 від 18 жовтня 1999 р. (п.п. 1-20).

Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №174. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №1541 від 28 вересня 1998; №527 від 1 квітня 1999 р.; №1709 від 19 грудня 2001 р. (п.п.1-8).

Положення про порядок забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення: затверджена Постановою Кабінету Міністрів від 17 січня 1995 р. №33 (п.п. 2,3,5-8).

Положення про порядок надання гірничих відводів: затверджена Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. №59 Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №24 від 9 січня 1996 р.(п.п. 4,6,8, 21-29).

Положення про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України та внесення змін і доповнень до наказу від 18 травня 1995 р. №37: затверджено наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 26 жовтня 1995 р.

Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них: затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р. №486. Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №72 від 24 січня 2002 (п.п.3,6-12).

Порядок визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам: затверджений Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1993 р. №284 (п.п.1-6).

Порядок здійснення державного моніторингу вод: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 1996 р. №815. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №1763 від 24 вересня 1999 р.; №1481 від 28 вересня 2000 р.(п.п. 2,3, 4, 11-14).

Порядок здійснення любительського і спортивного рибальства: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 18 липня 1998 р. №1126 (2,3,5,10,11,16-18).

Порядок зменшення спеціально уповноваженими державними органами виконавчої влади лімітів забору, використання води та скидання забруднюючих речовин у разі настання маловоддя: затверджений Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України, Державним комітетом України по водному від 30 березня 2001 р. (2,6,7,8,10)

Порядок і умови використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України: затверджені Постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 1999 р. №1490 (п.п. 2,3,8,9).

Порядок надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. №709. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №784 від 15 липня 1997 р.; №283 від 07 березня 1998 р.; №1548 від 28 вересня 1998 р.; №6 від 04 січня 1999 р.; №1439 від 09 серпня 1999 р.; №2242 від 9 грудня 1999 р.; №1282 від 21 серпня 2000 р.; №705 від 30 травня 2002 р. (п.п. 2,3,7,10,12,19).

Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища затверджений Постановою Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 (2-12).

Порядок одержання дозволу на виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізацію отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 1995 р. №44. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №92 від 26 січня 1998 р.; № 656 від 7 травня 1998 р.; №1518 від 11 жовтня 2002 р. (п.п. 2,3,5).

Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 1995 р. №870. Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №57 від 18 січня 1999 р. (п.п. 2,5,6,11,12).

Порядок поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захищеності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. №557 (п.п.2,4,6).

Правила відпуску деревини на пні в лісах України: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1999 р. № 1378 (Розд. 1,2,5).

Правила любительського і спортивного рибальства та Інструкція про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства: затверджені Наказом Державного комітету Рибного господарства від 15 лютого 1999. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Мінагрополітики №229 від 01 серпня 2001 р.(Розд. 2,3,4).

Правила організації полювання та надання послуг іноземним туристам-мисливцям: затверджені Наказом Державного комітету лісового господарства України від 9 вересня 1999 р. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Держкомлісгоспу №101 від 8 вересня 2000 р. (Розд. 1,4,5).

Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. №269. Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №431 від 29 березня 2002 р. (п.п. 1-30).

Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 1999 р. №465 (п.п. 2-20).

Правила пожежної безпеки в Україні: затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України від 22 червня 1995. Із змінами, внесеними згідно з Наказом МВС №217 від 5 березня 2002 р.(Розд.2,3,6).

Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України: затверджені Наказом Державного комітету рибного господарства від 18 березня 1999 р.(Розд. 1,6,7).

Правила рубок головного користування в лісах України: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. №559. Із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №1751 від 29 листопада 2000 р. (Розд. 1).

Правила рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 1996 р. №535 (п.п. 6-21).

Санітарні правила в лісах України: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. №555 (п.п. 1,4,6,10-16).

Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів риб та інших об'єктів

водного промислу: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 р. №32.

Такси на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю: затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. №44. Із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №853 від 19 травня 1999 р.; №595 від 29 травня 2001 р. (Розд. 1-4).

Тимчасовий порядок ведення рибного господарства і здійснення рибальства: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. №1192 (п.п. 1-7, 27, 28).

Типовий договір про умови ведення мисливського господарства: затверджений наказом Міністерства лісового господарства України від 12 грудня 1996.

Рекомендована література:

Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні. Київ: Верховна Рада України. Інститут законодавства. - 2002. - 634с.

Голуб С. Об'єктивна сторона складу незаконного полювання і питання його кваліфікації. // Право України. - 1998. - №3. - С. 54-59.

Жевлаков Э.Н. Уголовно-правовая охрана природной среды в РФ. - М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997. - 240 с.

Ищенко О.М., Матвійчук В.К., Єросова І.Ю. Кримінально-правовий захист атмосферного повітря. Навчальний посібник. - К. Ред.-вид. відділ МВС України. - 64 с.

Корчева З.Г. Уголовно-правовая охрана природы в УССР (Учебное пособие). - Харьков: ХЮрИ. - 1975. - 83 с.

Матвейчук В.К. Квалификация незаконной охоты. Учебное пособие. - К.: РИО МВД Украины. - 1992. - 52 с.

Мельник П. Кримінально-правова відповідальність за незаконну порубку лісу: окремі питання. // Право України. - 2001. - №6. - С. 84-87.

Навроцький В. Предмет злочинного забруднення водойм // Радянське право. - 1982. - №3. - С. 39-41.

Хохлова І.В. Проблеми кваліфікації злочинів, пов'язаних з порушенням правил охорони надр // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х. - 2002. - Вип. 18. - С. 171 - 176.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

На перше заняття: виконайте завдання 1 а), б), в); II а); III; V - задачі 1, 2, 3.

На друге заняття: виконайте завдання 1 г), д); II б); I V; V - задачі 4, 5, 6.

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ч.1 ст. 258 КК України “Терористичний акт” - ст. 113 КК України “Диверсія”.			
б) ст. 257 КК України “Бандитизм” - ч. 4 ст. 260 КК України “Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань”.			
в) ч.1 ст. 258 КК України “Терористичний акт” - ст. 261 КК України “Напад на об’єкти на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення”.			
г) ст.262 КК України “Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем” - ст. 263 КК України “Незаконне поводження з зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами”.			
д) ст.275 КК України “Порушення правил, що стосуються безпечного			

використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд” - ст. 236 КК України “Порушення правил екологічної безпеки”			
--	--	--	--

II. Проведіть відмежування таких складів злочинів проти громадської безпеки від адміністративних правопорушень:

а) ст. 263 КК України “Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами” - ст.190 КпАП України “Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї”.

б) ст.264 КК України “Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів” - ст.191 КпАП України “Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів”.

III. Назвіть норми про склади злочинів проти громадської безпеки, що перебувають у конкуренції загальної та спеціальної норм.

IV. Назвіть норми про склади злочинів проти громадської безпеки, що перебувають у конкуренції частини і цілого.

V. Вирішіть задачі:

1. Володимир із своїм знайомим Петром створили групу, яка складалася з них обидвох і у період з травня до лютого займалася такою злочинною діяльністю: вимагала від Василя передати учасникам групи гроші в сумі 3500 грн., погрожуючи розповсюдити інформацію про те, що його дочка - наркоманка. Під погрозою знищення автомобіля “Мерседес - 600” вимагали гроші на суму 4000 грн. від Дмитра, власника мережі ресторанів “Еліт”, умисно знищили гараж Кирила, заподіявши йому шкоду на суму 10000 грн. Погрожуючи розповсюдити зібрані ними за допомогою таємної відеозйомки матеріали про аморальну поведінку Данила і Катерини, вимагали від них передачі грошей в сумі 3000 грн.

2. Раніше судимий за контрабанду Ярослав створив групу, у якій, крім нього брали участь раніше судимі за контрабанду Іван, Богдан та Костянтин. Ця група під керівництвом Ярослава з грудня по квітень займалася незаконним перевезенням в Україну з Угорщини спиртних напоїв. Всього ними було перевезено з приховуванням від митного контролю 1,5 тонни спиртних напоїв, за які вони сплатили продавцям 173 тис.502 долари США.

3. Олександр, Кирило і Дмитро та інші (всього вісім чоловік) домовилися про спільну злочинну діяльність. Їхнім керівником став Олександр. З цього часу вони розпочали розшук осіб, які мали значні валютні кошти та майно. Одержавши інформацію про те, що Ігор займається підприємницькою діяльністю вони вирішили здійснити напад на нього в його ж помешканні. 10 травня Кирило і Дмитро проникли в квартиру Ігоря і, застосувавши насильство у вигляді перелому руки у ліктьовому суглобі та погрожуючи вбивством, почали вимагати в нього негайної передачі 10 тис. доларів США. Але грошей у Ігоря дома не виявилось. Тоді вони почали висувати вимоги про передачу цієї суми грошей пізніше. Для того, щоб Ігор сприймав їхні погрози всерйоз згодом сюди прибув учасник групи В'ячеслав із собакою, яку нацькував на потерпілого з цією ж метою. Під дією застосованого насильства Ігор погодився виконати вимоги нападників, пообіцявши їм зібрати необхідну суму грошей у своїх родичів та знайомих, але сказав, що для цього йому потрібен час. Учасники групи поперемінно змінюючи один одного майже два місяці насильно утримували потерпілого під своїм контролем у його квартирі. Олександр розробив чіткий графік чергувань учасників групи на квартирі Ігоря. Безпосередньої ж участі у захопленні та насильницькому утриманні Ігоря він не брав. Інші ж учасники групи під-час чергувань знущалися над потерпілим, застосовували тортури та погрожували вбивством. Внаслідок таких дій потерпілий втратив орієнтацію в часі та просторі - у нього розвинулася епілепсія.

Одержавши гроші від Ігоря, група зайнялася вимаганням ще у підприємців - братів Андрія та Євгена, погрожуючи розправою. А також знищили майно Бориса і Віктора - співвласників туристичного агентства, які не піддалися на вимагання, шляхом підпалів, на загальну суму 6801 грн.

4. Сергій організував і керував групою з 5 осіб: Івана, Степана, Кирила, Миколи для зайняття вимаганням з багатих громадян. Для цього він придбав дві гладкоствольні мисливські рушниці. Сергій мав великий досвід злочинної діяльності та значний авторитет у злочинному світі. До нього, як до заступника звернувся Богдан, у якого була викрадена машина. Сергій допоміг йому повертати викрадене. Також він допоміг Ірині і Ользі, що втратили роботу, влаштуватися на роботу у фірму, яка займається торгівлею нерухомістю. За це Ірина і Ольга збирали інформацію для групи Сергія про багатих громадян, про їх фінансові плани. Богдан інколи підвозив своєю машиною Сергія і його групу на місце, де вони вчиняли збройні напади на громадян. Про це його попереджали наперед за два дні. Сам Богдан участі у нападах ніколи не брав. Одного разу, коли група після нападу сідала в машину Богдана, його схопив приступ радикуліту. Тоді Богдан попросив свого знайомого таксиста Олега, щоб той забрав групу з місця злочину. Олег знав, що група тільки що вчинила злочин. Негайно довів групу на замську дачу. За це йому добре заплатили.

5. Пахом працював завідувачим авторемонтною майстернею. Під час виконання робіт у оглядовій ямі він, нехтуючи наявністю паливно-мастильних матеріалів, запалив сірника, від чого виникла пожежа, в ході якої зварювальник Тимофій, який знаходився поряд, дістав тяжкі тілесні ушкодження.

6. Літак АН-24 з двома пілотами вибухнув у повітрі. Причиною аварії стало те, що приватний підприємець Віктор, який орендував цей літак для перевезення пшениці, завантажив у літак контейнер із сірчаною кислотою, не пристосований для перевезення цієї речовини. Потрапивши за межі контейнера сірчана кислота, вступаючи в реакцію з металом, спричинила пожежу і вибух паливного бака літака.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №3.

Рекомендована література:

Акімов М. Про умови та механізм звільнення від відповідальності члена організованого злочинного формування. // Право України. - 2000. - №2. - С. 64-67.

Андреева А., Овчинникова Г. Кваліфікація бандитизма. // Законность. - 1996. - №4. - С. 17.

Антипенко В. Визначення поняття “безвинні жертви” у складі тероризму: актуальна проблема // Право України. - 2001. - №6. - С. 75-77.

Антипов В.І. Уголовно-правовая борьба органов внутренних дел с преступлениями, посягающими на общественную безопасность. Киев. - 1987. - 88с.

Блоконев В. Співвідношення понять “боеприпаси” і “вибухові речовини” у кримінальному праві. // Право України. - 1997. - №2. - С. 27-30.

Демидова Л.Н. Руководство преступной организацией как одна из форм объективной стороны состава преступления, предусмотренного частью 1 статьи 255 УК Украины // Проблемы законности / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. - 2002. - Вип. 57. - С. 151 - 156.

Ємельянов В.П. Злочини терористичної спрямованості. Харків: Рубікон, 1997. - 160с.

Ємельянов В.П. Тероризм - как явление и как состав преступления. - Харьков: “Право”, 1999. - 272 с.

Ємельянов В.П. Тероризм, злочини терористичної спрямованості, злочини з ознаками тероризування: поняття і співвідношення // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х. - 2002. - Вип. 19. - С. 131 - 135.

Єфремов С.О., Редька А.І. Деякі питання кваліфікації злочинів, вчинених організованою групою. // Вісник Верховного Суду України. - 2001. - №4. - С. 54-59.

Іваненко І.В. Актуальні питання кримінально-правової характеристики бандитизму // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 4. - С. 116 - 121.

Кириченко О.В. Відмежування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності від суміжних злочинів // Вісник Запорізького юридичного інституту МВС України. - 2001. - Вип. 1 (14). - С. 198 - 206.

Кононенко В. Деякі питання судової практики про бандитизм. // Право України. - 1996. - №4. - С. 25-28.

Куц І. Суспільна небезпечність злочинів, пов'язаних з пожежами. // Право України. - 2001. - №1. - С. 104-106.

Лазебник С.В. До питання про поняття терористичної діяльності // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності - Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 2. - С. 333 - 344.

Лихова С., Нагнойний Я. Бандитизм: спірні питання кваліфікації. //Право України. - 1998. - №3. - С. 75-77.

Маляренко В., Окнян В. Порушенням правил пожежної безпеки - безпомилкову судову оцінку // Право України. - 1991. - №5. - С. 21-24.

Меживой В. П. Про деякі терміни, що використовуються під час кваліфікації злочинів, пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами // Проблеми правознавства і правоохоронної діяльності. - Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. - 2002. - Вип. 2. - С. 183 - 192.

Радисюк А.М. До визначення понять “громадська безпека” і “громадський порядок” в умовах виникнення аварій на АЕС та ліквідації їх наслідків // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 1 (14). - С. 123 - 128.

Романюк Б., Коваленко В. Щодо кримінально-правового визначення тероризму // Право України.-2001.-№6.-С.71-75.

Романюк Б., Коваленко В. Щодо кримінально-правового визначення поняття тероризму // Право України. - 2001. - №6. - С. 71-74.

Семикін М.В. Створення терористичної групи чи терористичної організації як різновид тероризму // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х. - 2002. - Вип. 19. - С. 13 - 15.

Тихий В.П. Ответственность за преступления против общественной безопасности. Учебное пособие - Харьков: ХЮрИ. - 1984. - 68 с.

Тихий В.П. Проблеми вини у злочинах проти суспільної безпеки.// Вісник Академії правових наук України. - 1996. - №5.

Тихий В.П. Уголовная ответственность за нарушение правил обращения с общепасными предметами. - К.: УМК ВО. - 1989. - 80 с.

Тихий В.П. Уголовно-правовая охрана общественной безопасности. Харьков. - 1981. - 172с.

Цимбал М. Пожежа як елемент об'єктивної сторони складів умисних злочинів. // Право України. - 1998. - №9. - С.78-79.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
<p>а) ст.275 КК України “Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд” - ст.227 КК України “Випуск або реалізація недоброякісної продукції”.</p>			
<p>б) ст.274 КК України “Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки” - ст.265 КК України “Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами”</p>			
<p>в) ст.274 КК України “Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки” - ст.236 КК України “Порушення правил екологічної безпеки”.</p>			

II. Знайдіть у Особливій частині КК норми, що перебувають у конкуренції частини і цілого із нормами, що передбачають відповідальність за злочини проти безпеки виробництва.

III. Впорядкуйте дані щодо фактичних обставин справи, описаної у фабулі задачі №4.

IV. Вирішіть задачі:

1. Бригадир дільничної бригади Кирило посадив помічником на косарку неповнолітнього Андрія, з яким не було укладено трудового договору, не провівши з ним інструктаж, і останньому ножами косарки відрізало стопу правої ноги.

2. Працюючи завідувачем свиноферми в с. Демидівка Херсонської області, Степан допустив до роботи по підключенню електроенергії учня-електрика Олега, знаючи, що той перебуває у стані алкогольного сп'яніння. Олег був смертельно травмований.

3. Виконуючий обов'язки начальника Іллінецького комбикормового заводу Ярослав дав вказівку трьом жінкам-вантажницям скидати висівки з другого поверху на перший за допомогою спеціальних отворів. При цьому він знав, що захисні решітки цих отворів зняті, а вантажниці не мали досвіду такої роботи і це не входило до кола їхніх безпосередніх обов'язків. Під час роботи сипуча маса висівок затягла до отворів двох працівниць, які впали на перший поверх, де були засипані висівками і згодом загинули від механічної асфіксії.

4. На заводі мінеральних добрив ВО "Хлорвініл" вибухнула колона синтезу аміаку. Жовту хмару аміаку швидко несло вітром низько над землею на цехи, де працювали люди. В день аварії від опіків загинуло 16 людей. Внаслідок вдихання парів аміаку протягом місяця після аварії загинуло 52 людей. Більше, ніж 100 чоловік після того пролежали в лікарні два місяці, лікуючись від хімічного опіку легень.

Встановлено, що вибух стався через порушення технології синтезу аміаку. Водень подавався з тиском вищим, ніж це допустимо для цієї хімічної реакції, операторами Михайлом та Зоєю. Крім того, протигази, які могли б урятувати людей, знаходилися у металевій шафі, закриті на замок. Ключ від замка був у начальника цеху, який в момент вибуху знаходився на іншій дільниці цього ж цеху. Майстра зміни Олега в цей час не було на робочому місці. Він знаходився у відділі кадрів заводоуправління, з'ясовуючи питання про свою відпустку.

Майстер зміни з іншого цеху, намагаючись урятувати людей заганяв їх у душові під воду. Так він врятував від смерті та неминучої хвороби легень 40 чоловік. Сам загинув.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. (із змінами та доповненнями, внесеними законами України від 15 травня 1996 р., 30 червня 1996 р., 21 листопада 2002 р. (ст.ст.1, 6, 13, 14, ст.15, 17,18).

Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. Із змінами та доповненнями, внесеними законами України від 19 листопада 1996 р., 3 грудня 1997 р., 30 червня 1999 р., 11 січня 2000 р., 20 квітня 2000 р.(ст.ст.1, 10, 11, 14, 25-30, 33, 35-37, 46, 53, 56, 61-66).

Про дозвільну діяльність у сфері ядерної енергії: Закон України від 11 січня 2000 р. (ч.2 ст.6, ст.ст.7, 8, 9, ч.2 ст.17).

Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 р. (ч.2, 3, 7 ст.1, ст.ст.8, 12, 15).

Перелік робіт з підвищеною небезпекою: Затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30 листопада 1993 р. №123. (абз.3).

Загальні положення забезпечення безпеки атомних електростанцій: Затверджені наказом Державної адміністрації ядерного регулювання України від 9 грудня 1999 р. №63 (п.1.2., п.2, п.3.1.-3.3., п.5.2.2., п.5.5.6., п.5.5.7., п.6.1.1., п.6.1.3.-6.1.5., п.6.1.10., п.6.1.12, п.6.1.13., п.6.2.1., п.6.3.2., п.6.3.5, п.6.4.2, п.6.4.3, п.6.5.2.).

Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів: затверджені наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 9 січня 1998 р №4.(п.2.1.5).

Правила пожежної безпеки України, затверджені наказом УДПО МВС України від 14 червня 1995 р., зареєстровані в Міністерстві юстиції України 14 липня 1995 р. №219/755.

Правила будови і безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском, затверджені наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 18 жовтня 1994 р. №104. Із змінами і доповненнями, внесеними наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 11 липня 1997 р. №183.

Про затвердження Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту: затверджене наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 29 жовтня 1996 р. №170.

Про заходи щодо підвищення рівня захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Указ Президента України від 9 лютого 2001 р.

Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій: наказ Комітету по нагляду за охороною праці Міністерства праці та соціальної політики від 17 червня 1999 р. №112.

Про практику застосування судами України законодавства і виконання постанови Пленуму Верховного Суду у справах, пов'язаних з порушеннями вимог

законодавства про охорону праці: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 жовтня 1982 р. №6 (з наступними змінами).

Рекомендована література:

Балюк Г.І. До встановлення причинного зв'язку між ядерним інцидентом і ядерною шкодою // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки. - 2001. - Вип. 43. - С. 46 - 51.

Борисов В. Коментарий к разделу X Уголовного кодекса Украины // Юридичний вісник України.-2001.-№39(327), 29вересня-5жовтня.-С.25-32.

Борисов В.И. Уголовная ответственность за нарушение правил при производстве строительных работ. - Харьков: "Вища школа". - 1977. - 114 с.

Готин А.Н. Нерешенные проблемы уголовной ответственности за создание угрозы здоровью и жизни человека товарами, услугами, работами, не отвечающими установленным требованиям безопасности // Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні. Випуск третій. - Харків: Харківський Центр вивчення організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні, 2002. - С. 133-154.

Дудоров О.О., Мельник М.І., Хавронюк М.І. Злочини у сфері підприємництва. Навчальний посібник. / За ред. Хавронюка М.І. - К.: Атіка, 2001.(Глава 12) - С. 533- 553.

Зинченко Э.Н. Уголовная ответственность за нарушение правил безопасности горных работ. - Киев-Донецк: "Вища школа". - 148 с.

Лановенко І.П., Мельник П.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони праці в умовах формування в Україні підприємницького сектору економіки // Боротьба зі злочинністю в сфері підприємницької діяльності (кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми). - Харків: Право, 2001. (Глава 3). - С. 95-130.

Маляренко В.Т., Борисов В.І. Деякі питання кваліфікації злочинних порушень правил охорони праці. // Юридичний вісник України. - 1996. - 1-15 травня.

Маляренко В.Т., Борисов В.І. Практика розгляду справ про порушення правил охорони праці і безпеки ведення робіт. // Коментар судової практики з кримінальних справ. - Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1996. - №6. - С. 81-88.

Навроцький В.О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації. Київ: Атіка. - 1999. - 464 с. - С. 85-88 (Етап впорядкування даних щодо фактичних обставин справи).

Пащенко А.А. Об основном непосредственном объекте нарушения правил ядерной или радиационной безопасности // Вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. - 2002. - Вип. 3. - С. 161 – 169.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ

На перше заняття: виконайте завдання 1 а); II; III; V - задачі 1, 2, 3.

На друге заняття: виконайте завдання 1 б),в); I V; V - задачі 4, 5, 6.

I. Проведіть розмежування таких складів суміжних злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
<p>а) ст.291 КК України “Порушення чинних на транспорті правил” - ст.288 КК України “Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху” - ст.286 КК України “Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами”.</p>			
<p>б) ст.287 КК України “Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації” - ст.271 КК України “Порушення вимог законодавства про охорону праці”.</p>			
<p>в) ст.289 КК України “Незаконне заволодіння транспортним засобом” - ст.185 КК України “Крадіжка”, ст.186 КК України “Грабїж”, ст.187 КК України “Розбій”, ст.189 КК України “Вимагання”.</p>			

II. Назвіть злочини, що передбачені нормами розділу XI Особливої частини КК України, які вчиняються загальним суб’єктом.

III. Назвіть склади злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту, кваліфікуючими ознаками яких в законі одночасно названо загибель людей або інші тяжкі наслідки. Встановіть зміст цих ознак.

IV. Вкажіть статті (частини статей) розділу XI Особливої частини КК України, які передбачають відповідальність за злочини, суспільно-небезпечне діяння у яких виражається у порушенні певних правил. Назвіть нормативні акти, що встановлюють ці правила.

V. Вирішіть задачі:

1. Одарка переганяла своїх п'ять корів на пасовище. Щоб скоротити шлях вона почала переганяти корів через залізничну колію помімо переїзду, на ділянці з обмеженою видимістю, як це робила завжди. Черговий по залізничному переїзду, розташованого неподалік, Влас зробив Одарці зауваження, а пізніше, оскільки вона не реагувала, почав переганяти Одарку та корів, які вже перейшли на другий бік колії, назад. Під-час суперечки та колотнечі приїхав поїзд, який наїхав на трьох корів і смертельно травмував їх, хоч машиніст і застосував аварійне гальмування. Внаслідок гальмування була пошкоджена колія і рух поїздів був перерваний на 12 годин.

2. Органи ДАІ скерували припис начальнику шляхового експлуатаційного підприємства Андрію про ліквідацію ями, що утворилася на дорозі, яку обслуговувало це підприємство. Однак Андрій виконати припис не зміг, бо наявні в його розпорядженні працівники та техніка за розпорядженням голови райдержадміністрації були задіяні на впорядкуванні дороги до його приватного будинку. У зв'язку з наявністю ями на дорозі був встановлений дорожній знак, який забороняв рух на цій ділянці. Однак водій автобуса Тарас вирішив не їхати поганою об'їзною дорогою, а поїхав всупереч забороні, встановленій знаком. Автобус влетів у яму, перекинувся і два пасажери загинули.

3. Любомир, рухаючись о 22 год. на автомобілі КамАЗ, після роз'їзду із зустрічним транспортом, не ввімкнув далеке світло фар, а продовжував їхати з ближнім світлом її швидкістю 55 км/год. У цей час він побачив, як на трасу на відстані 60 м від його машини по ходу руху з бокової дороги став виїжджати автомобіль ВАЗ, не подаючи ніяких світлових сигналів. Любомир швидкість не знизив, а розраховуючи, що водій ВАЗа зупиниться, з метою уникнути зіткнення застосував нічим не виправданий маневр, виїхавши на смугу зустрічного руху. Однак той не зупинився, а продовжував рухатись, внаслідок чого і сталось зіткнення транспортних засобів. При цьому водій ВАЗа Михайло і двоє його пасажирів були травмовані, від чого померли, а транспортним засобам були заподіяні значні технічні пошкодження.

У висновку комплексної автотехнічної експертизи було сказано, що в конкретній дорожній ситуації водій Любомир мав технічну можливість зупинити керований ним автомобіль і таким чином уникнути зіткнення транспортних засобів. Автомобіль ВАЗ виїхав на дорогу без світлових сигналів і Леоніду не було відомо, яким чином діятиме водій ВАЗа. Аварійну обстановку на дорозі створив саме Михайло, який, до того ж, був у стані алкогольного сп'яніння.

4. Кирило вважаючи, що б'ють його приятеля Бориса, направив вантажний автомобіль на групу молоді з тим, щоб при його розвороті Борис міг вискочити з гурту й на ходу сісти в автомобіль. Коли автомобіль наблизився до гурту й хлопці почали розбігатись, при виконанні лівого повороту Кирило вчинив наїзд на Данила, який від одержаних травм помер.

5. Директор приватного орендного сільськогосподарського підприємства дав наряд учню профтехучилища Науму (який проходив на цьому підприємстві виробничу практику і не мав права керування тракторами) на виконання транспортних робіт - доставку дров пенсіонерам - на непристосованому для цього належним чином колісному тракторі Т-40 (колеса не було встановлено на максимальну ширину) з необладнаним гальмами двохосним причепом. Рухаючись з навантаженим причепом слизькою дорогою з ухилом більше 20 градусів, Наум не справився з керуванням, трактор перекинувся, і Наум та пасажир Дмитро загинули.

6. Василь, Іван та Яків, домовилися викрасти автомобіль Едуарда "Audi A6" вартістю 79500 грн. Для цього вони підстерegli Едуарда, коли його машина зупинилася на червоне світло світлофора, ввірвалися в машину і приставивши до горла Едуарда ніж, вимагали ключі від автомобіля. Самого ж Едуарда, щоб він не звернувся за допомогою, зв'язали і посадили на задні сидіння автомобіля, вивезли за місто, де хотіли вбити, але були зупинені патрулем ДАІ.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Повітряний кодекс України: прийнятий 4 травня 1993 р. Із змінами та доповненнями, внесеними законами України від 21 жовтня 1997 р., 15 грудня 1999 р. (ст.ст. 51-56, 58, 62. 68-75).

Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 р. Із змінами та доповненнями, внесеними законами України від 10 листопада 1994 р., 24 березня 1999 р., 7 лютого 2002 р., 7 лютого 2002 р. (ст.ст. 10, 14-20, 24, 26, 29-34, 53).

Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 р. (ст.ст. 10, 16, 30).

Про трубопровідний транспорт: Закон України від 15 травня 1996 р. (абз. 1.ст.1, ч.2 ст.12, ст.ст. 16-20).

Про залізничний транспорт: Закон України від 4 липня 1996 р. Із змінами та доповненнями, внесеними законами України від 10 січня 2002 р. (абз.1 ст.1, ст.ст.6, 11, 13, ч.1 ст.15, ст.20).

Правила дорожнього руху: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р.

Єдині правила ремонту і утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, правила користування ними та охорони: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 1994 р. №198. Із змінами та доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 9 березня 1995 р., 15 лютого 1999 р., 24 грудня 2001 р., 12 квітня 2002 р. (п.1.5., розділи II, III, VI).

Правила поведінки громадян на залізничному транспорті: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10 листопада 1995 р. №903 (п.п. 1-14).

Правила експлуатації трамвая та тролейбуса: затверджені наказом Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 10 грудня 1996 р. №103 (п.п.1.4.1.- 1.4.4.; п.п. 1.4.6.-1.4.12.; п.2.2.7.6.; п.2.2.7.7.; п.3.5; п.3.11).

Правила користування трамваем і тролейбусом в містах України: затверджені наказом Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України від 18 листопада 1997 р. №22 (розділи II, III, IV).

Статут залізниць України: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1998 р. №457, із змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів від 11 жовтня 2002р, 25 грудня 2002 р. (п.п.68,-70; 100; 104).

Правила технічної експлуатації залізниць України: Затверджені наказом Міністерства транспорту України від 20 грудня 1996 р. №411.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про транспортні злочини: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 грудня 1982 р. (з наступними змінами та доповненнями).

Рекомендована література:

Борисов В. И. Гизимчук С. В. Уголовная ответственность за нарушения правил, норм, стандартов, обеспечивающих безопасность дорожного движения .- Х.: Фирма “Консум”, 2001 .- 158 с.

Бурдін В.М. До питання граматичного тлумачення окремих термінів КК України. // Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства та практики його застосування. Збірник тез доповідей Регіонального круглого столу (21-22 лютого 2003 року).- Хмельницький.- 2003.- С. 33-35.

Зверьяк В.А. Насилие как способ совершения захвата транспортного средства. // Проблемы борьбы с насильницькою злочинністю в Україні: Збірник матеріалів наук.-практ. конференції / [Редкол.: Борисов В.І. (гол.редактор) та ін.]. - Харків: ПФ “Книжкове видавництво” “Лестивця Марії”, 2001. - С. 45-47.

Касынюк В.И. Уголовная ответственность за повреждение путей сообщения и транспортных средств. Текст лекций. - Харьков: Юридический институт, 1979. - 58 с.

Касынюк В.И., Корчева З.Г. Вопросы квалификации транспортных преступлений. - К.: УМК ВО при Минвузе УССР - 1988 - 72 с.

Коржанський М.Й., Мисливий В.А. Кваліфікація автотранспортних злочинів. - К.: Юрінком, 1996. - 80 с.

Коробеев А.И. Транспортные правонарушения. Квалификация и ответственность. - М.: Юридическая литература, 1990. - 128 с.

Котовенко О.М. Об'єкт пошкодження магістральних трубопроводів та технологічно пов'язаних з ними систем // Вісник Академії правових наук України, Харків: Право, 2001.-№1 (24).-С.216-221.

Кузнюк Д.В. Міжнародний політ як ознака складу злочину порушення правил міжнародних польотів // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Юридичні науки. - 1999. - Вип. 35. - С. 72 - 78.

Свірін М.О. Незаконні заволодіння транспортними засобами у кримінальному законодавстві України // Вісник Національної академії внутрішніх справ України. - 2001. - Вип. 4. - С. 206 - 213.

Тельнов О.В. К вопросу о некоторых составляющих причинного комплекса нарушений безопасности дорожного движения и эксплуатации автотранспорта // Вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. - 2000. - Вип. 4. - С. 221 - 229.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН (КОМП'ЮТЕРІВ), СИСТЕМ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ І МЕРЕЖ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких	Розме- жувальні ознаки	Зміст ознак, харак-
-------------------------------------	----------------------------	------------------------------	---------------------------

	складів злочинів	(ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	терних для кожного із складів злочинів
а) ст.361 КК України “Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), систем та комп’ютерних мереж і мереж електрозв’язку” - ст.194 КК України “Умисне знищення або пошкодження майна”.			
б) ст.231 КК України “Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну таємницю” - і ст.362 КК України “Викрадення, привласнення, вимагання комп’ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем”.			
в) ст. 361 КК України “Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), систем та комп’ютерних мереж і мереж електрозв’язку” - ст.362 КК України “Викрадення, привласнення, вимагання комп’ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем”.			
г) ст.361 КК України “Незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), систем та комп’ютерних мереж і мереж електрозв’язку” - ст.362 КК України “Викрадення, привласнення, вимагання комп’ютерної інформації або заволодіння нею шляхом шахрайства”.			

П. Знайдіть серед складів злочинів, передбачених статтями Особливої частини КК України ті, які виступають суміжними із складами злочинів,

передбачених у розділі XVI Особливої частини КК України (крім уже наведених у завданні I).

III. Вирішіть задачі:

1. Михайло, використовуючи електронну кредитну картку шляхом підбору цифрової комбінації коду доступу в комп'ютерну систему управління рахунками клієнтів банку систематично викрадав грошові суми до того моменту, коли його злочинна діяльність була присічена. Загальна сума викраденого становила 80 млн. грн.

2. Богдан - керівник одного з туристичних агентств вирішив розорити конкурентне агентство. Він використав несанкціонований доступ в автоматизовану комп'ютерну систему продажу авіабілетів і шляхом підміни інформації закупили білети на літаки на всю суму грошових коштів, що знаходилися на рахунках туристичного агентства.

3. Житель міста Києва Борис з метою викрадення валютних коштів домовився з начальником відділу автоматизації неторгових операцій обчислювального центру банку "Волинь" Євгеном про спільне вчинення злочину. Борис підробив шість паспортів іноземних громадян довідки кількох організацій, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, на підставі яких відкрив у банку "Волинь" шість розрахункових рахунків, внісши на кожний по 100 дол. США. Євген змінив програмне забезпечення, яке використовувалося при здійсненні банківських операцій, в результаті чого на відкриті Борисом рахунки було переведено в сукупності 125 тис. дол. США. За підробленими паспортами Борис отримав валюту з рахунків і вони з Євгеном привласнили її.

4. Тарас, керівник підприємства, яке займалося розробленням комп'ютерних програм, розробив програму, яка розповсюджувала комп'ютерний вірус, що повністю знищував всю інформацію, яка знаходилася на вінчестері комп'ютера, включно із програмами. Цей вірус він розсилав за допомогою листів через комп'ютерну мережу "Інтернет" з посланнями "Я люблю тебе". Потім за допомогою Інтернету він розіслав повідомлення користувачам комп'ютерів про те, що його підприємство розробило антивірусну програму проти цього небезпечного вірусу, по ціні 400 дол. США для одного користувача.

5. Іван - програміст підприємства "Зелений дух" був незадоволений розміром своєї заробітної плати. З метою примусити керівництво підприємства підвищити йому зарплату Іван змінив паролі доступу до комп'ютерних файлів і програм, в яких містилася інформація про фінансову та виробничу діяльність підприємства. Керівництву підприємства він заявив, що повідомить ці паролі тільки після

підвищення йому заробітної плати. Після відмови, Іван знищив дискету з паролями. Внаслідок цього інформація стала недоступною. Внаслідок цього підприємство не змогло у передбачені законом строки подати податкову звітність до податкової служби та сплатити податки, за що на нього був накладений штраф у загальному розмірі 50 тис. грн.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України від 5 липня 1994 р. (ст.ст.1-9, 17);

Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене Указом Президента України від 27 вересня 1999 р. Із змінами, внесеними Указом Президента України від 6 жовтня 2000 р.(п.п.4, 24-27, 39-41).

Рекомендована література:

Азаров Д. Порушення роботи автоматизованих систем - злочин у сфері комп'ютерної інформації. // Право України. - 2000. - №12. - С. 69-74.

Азаров Д.С. Про об'єкт злочинів у сфері комп'ютерної інформації //Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць. – Одеса: „Юридична література”. – 2001. – С. 717-722.

Азаров Д.С. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж: деякі критичні міркування //Вісник Запорізького державного університету (юридичні науки). Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗДУ. – 2001. - № 1. – С. 107-114.

Азаров Д.С. Про основні напрями вдосконалення кримінального законодавства щодо захисту суспільних відносин у сфері комп'ютерної інформації // Вісник Запорізького державного університету (юридичні науки). Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗДУ. – 2001. - № 2. – С. 263-269.

Азаров Д.С. Застосування норм про кримінальну відповідальність за „комп'ютерні” злочини //Теорія та практика застосування чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства у сучасних умовах: Тези доповідей наук.-практ. конф.: У 2-х ч. – К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2002. – Ч. 1. – С. 57-58.

Безкоровайний С. Правові проблеми боротьби з комп'ютерною злочинністю. // Право України. - 2000. - №5. - С. 90-93.

Вехов В.Б. Компьютерные преступления. Способы совершения. Методика расследования.- Москва: Право и Закон. - 1996.- 182 с.

Голубєв В.О. Теоретико-правові питання кваліфікації злочинів у сфері використання електронно-обчислюваних машин // Проблеми правознавства і правоохоронної діяльності. - Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ. - 2002. - Вип. 2. - С. 176 - 183.

Лісовий В. “Комп'ютерні злочини”: питання кваліфікації. // Право України. - 2002. - №2. - С. 86-88.

Усатий Г. Кримінальна відповідальність за комп'ютерні злочини: проблеми та перспективи // Науковий вісник Академії державної податкової служби України. - 2001. - Вип. 2 (12). - С. 225 - 231.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.293 КК України "Групове порушення громадського порядку" - ч.2 ст.296 КК України "Хуліганство, вчинене групою осіб".			
б) ст.293 КК України "Групове порушення громадського порядку" - ст.294 КК України "Масові заворушення".			

II. Знайдіть у розділі XII Особливої частини КК України склади злочинів обов'язковою ознакою яких виступає предмет. Охарактеризуйте його.

III. Вирішіть задачі:

1. Роман перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вчинив уночі у будинку свого тестя сварку, нецензурно лаявся, погрожував розправою дружині, побив посуд, шибки у вікнах, а потім кочергою переламав тестеві руку у зап'ясті та кілька пальців на руці, від чого той лікувався 23 дні. Для того, щоб його приборкати мешканці села викликали працівника міліції Василя, який зажадав від Романа припинити дебош. Проте Роман вирвався із рук Василя, коли той намагався відібрати в нього кочергу. Роман вдарив кочергою Василя по руці, заподіявши легке тілесне ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я.

2. Василь з самого ранку пиячив у кафе “Ватра”. О 12 год. дня він вийшов із кафе на вулицю і почав чіплятися до перехожих жінок. Коли Василь схопив за руку Оксану, яка в цей час проходила по вулиці з чоловіком, останній зробив йому зауваження, щоб той до них не чіплявся. У відповідь Василь вийняв з кишені складаний ніж, розкрив його і вдарив чоловіка Оксани ручкою ножа. Після цього з допомогою перехожих був обеззброєний та затриманий.

3. Член злочинної організації Тарас, оцінивши спортивні можливості 16-річного Богдана, який займався бойовими мистецтвами, вирішив залучити його для надання одноразової допомоги у вчиненні вимагання цією організацією. Для цього він водив Богдана по магазинах, де продавалися дорогі машини, по дорогих ресторанах. При цьому Тарас пояснював неповнолітньому, що вся ця розкіш може бути йому доступна, якщо він надасть певні “послуги”, злочинній організації. Богдана захоплювала можливість такого розкішного життя. Про це він похвалився своїй сестрі. А та негайно повідомила батькам, які припинили спілкування Богдана з Тарасом. Крім того, вони повідомили в міліцію про те, що Тарас схилив їхнього сина до вчинення злочину.

4. Віктор у відповідь на справедливе зауваження знайомої Людмили про його нетверезий стан, зайшов до неї у двір, став штовхати її, нецензурно лаятися, витяг ніж і став лякати ним Людмилу, не маючи наміру його застосовувати. Захищаючись потерпіла схопилася рукою за лезо ножа і одержала легкі тілесні ушкодження.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Основи законодавства України про культуру: Закон України від 14 лютого 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 23 вересня 1994 р., 22 грудня 1995 р., 17 грудня 1996 р., 7 грудня 2000 р., Декретами Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р., 31 грудня 1992 р., 22 січня 1993 р., 19 лютого 1993 р.(ст.ст.13; 15; 18).

Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 квітня 2000 р., 7 лютого 2002 р. (ст.ст.1; 12; 14; 18-27; 29; 30; 38-41; 47).

Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16 листопада 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 11 листопада 1993 р., 14 лютого 1997 р. (ст.ст.1; 2; 4; 36; 37; 41).

Про тваринний світ: Закон України від 3 березня 1993 р.(ст.ст.3; 4; 9; 16; 17; 37; 63).

Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21 грудня 1993 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 28 лютого 1995 р., 2 червня 1995 р.,

14 лютого 1997 р., 22 жовтня 1997 р., 5 березня 1998 р., 20 жовтня 1998 р., 16 липня 1999 р., 6 квітня 2000 р., 11 травня 2000 р., 13 вересня 2001 р., 10 січня 2002 р. (ст.ст.1; 6; 26; 42; 46-48).

Про національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 р. у редакції Закону України від 13 грудня 2001 р. (ст.ст.1; 21; 42; 43).

Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 18 листопада 1997 р, 30 червня 1999 р., 24 травня 2001 р. (ст.1; 8; 19; 21; 22; 27).

Про видавничу справу: Закон України від 5 червня 1997 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 7 лютого 2002р (ст.ст.1; 2; 28).

Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. (ст.ст.3; 26).

Про охорону культурної спадщини: Закон України від 8 червня 2000 р. Із змінами і доповненнями, внесеними Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001р і законом України від 10 січня 2002 р. (ст.ст.1; 2; 31-34; 43).

Про поштовий зв'язок: Закон України від 4 жовтня 2001 р. (ст.ст.1; 6; 19; 23; 26; 28).

Положення про державний реєстр національного культурного надбання: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. №466. (ст.ст.2; 4).

Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. №174. (ст.ст.2; 3).

Про судову практику в справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України №3 від 28 червня 1991 р. Із наступними змінами та доповненнями.

Рекомендована література:

Бандурка А.М., Зелинский А.Ф. Вандализм [Исследование сложного социально-правового явления] / Министерство внутренних дел Ун-т внутр. дел. - Харків.; Ун-т внутр. дел.- 1996.-199с.

Дудоров О. Порнографія і кримінальний закон: питання кваліфікації, проблеми вдосконалення законодавства. // Юридичний вісник України. - 2000. - №49. 7-13 грудня. - С. 9.

Иванов Н. Хулиганство: проблемы квалификации. // Российская юстиция. - 1996. - №8.

Наклович М.Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством. - Львів: Вища школа, 1974. - 112 с.

Піщенко Г. Громадський порядок як об'єкт посягання хуліганських дій. // Право України. - 1997. - №8.

Шишков С. Об ответственности за незаконные действия с порнографическими предметами. // Российская юстиция.- 1996. - №5.

Яценко С.С. Ответственность за преступления против общественного порядка.-
Киев.- 1976. - 189с.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ АБО ПРЕКУРСОРІВ ТА ІНШІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

На перше заняття: виконайте завдання I а); II 1), 2); III (задачі 1-6).

На друге заняття: виконайте завдання I б); II 3), 4); III (задачі 7-13).

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.305 КК України “Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів” - ст.201 КК України „Контрабанда”.			
б) ст.307 КК України “Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів” - ст. 309 КК України “Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту”.			

II. Наведіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабули) і запишіть їх письмово:

1) спонукання неповнолітніх до застосування допінгу;

- 2) заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування або іншої продукції;
- 3) порушення правил боротьби з епідеміями;
- 4) порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами.

III. Вирішіть задачі:

1. Василь придбав з метою передачі особам, які відбували покарання у виді позбавлення волі в установі ІН-316/53, 85 грам висушеної макової соломи. Але при спробі передачі був затриманий представниками адміністрації цієї установи.

2. Андрій з метою збуту перевозив із Узбекистану в Україну такі речовини: фентаніл 0,1 грама; метадон 0,015 грам, морфін 0,15 грам, ефедрин 200 грам. При спробі продати ефедрин Миколі, який придбавав його для власних потреб, Андрій був затриманий працівниками міліції.

3. Данило одержав замовлення від керівника злочинної організації Кирила на поставку наркотиків. Кирило, який перебував у стані наркотичної абстиненції сказав, що уб'є Данила, якщо той протягом двох днів не здобуде йому наркотиків. Оскільки поставщики Данила були заарештовані, інших зв'язків, щоб добути наркотики він не мав, а відмовити Кирилу боявся. Тоді Данило, Роман і Петро попередньо домовилися між собою вчинити напад на онкологічне відділення міської лікарні з метою викрадення наркотичних чи інших речовин, з яких можна було б виготовити наркотики. Для цього вони придбали пістолет "Беретта". Вночі вони ввірвалися у це відділення і погрожуючи пістолетом черговій медсестрі заставили її відкрити сейф і заволоділи такими медичними препаратами: валокордин 5 флаконів по 50 мл; барбовал 10 флаконів по 25 мл., седалгін-нео 50 пачок по 10 таблеток у кожній. А також толуолу 1 літр. Коли група їхала в машині з місця вчинення злочину, скляна пляшка з толуолом розбилася. Толуол, який вилився вступив у хімічну реакцію з іншими речовинами, сталося горіння. В результаті всі речовини згоріли.

Данило, боячись розправи з боку Кирила, продав йому аспірин - 10 г, сказавши, що це героїн, одержавши за це 500 гривень.

4. Параска з 20 до 24 год. однієї доби продала Дмитру 5 грам, Борису 12 грам, Богдану 8 грам опію у вигляді соку снодійного маку, що згорнувся.

5. Директор аптечного складу "Ейфорія" Назар їдучи в маршрутному таксі голосно розповідав своєму сусіду про те, що завтра з його складу о 7 год. ранку виїде машина, яка буде розвозити медичні препарати, що містять наркотичні засоби, по лікарнях та аптеках міста. Ця інформація була використана представниками однієї із

злочинних організацій. І, коли машина з препаратами виїхала за межі аптечного складу, препарати були захоплені шляхом нападу із застосуванням зброї на водіїв та охоронців.

6. Федір 22 вересня придбав коробочки маку, перевіз їх до себе додому, де зберігав та без мети збуту подрібнював її та шляхом рафінування і екстракції добував опій ацетильований. 29 вересня міліцією з квартири Федора вилучено 37 гр. макової соломи, а ще 40 гр. цього наркотику він продовжував зберігати до 11 грудня - до повторного вилучення.

7. Карпо на своїй присадибній ділянці без належного дозволу з розсади посадив мак снотворний. При цьому було посаджено 340 рослин, з яких виросло 720 стебел. Після збору врожаю вимолотив зерно маку, а макову соломку висушив, одержавши 5 кг макової соломи сухої, яку зберігав та виготовляв з неї ацетильований опій без мети збуту.

8. Зенон протягом трьох місяців надавав свій гараж Петру та Наталії для виготовлення наркотиків і систематично одержував з них орендну плату. Петро ж і Наталія, крім того організували в цьому гаражі систематичні збіговиська наркоманів для спільного вживання наркотиків. За відвідування кожен наркоман сплачував вхідну плату, а також плату за “дозу” одержаного наркотичного засобу. Ін’єкції Наталія робила всім сама. За “зароблені” в такий спосіб гроші Петро і Наталія придбали у власність бар, який мали намір використовувати для розповсюдження наркотиків.

9. У лабораторії особливо небезпечних вірусних інфекцій проводилося дослідження вірусу конго-кримської лихоманки, який спричинив захворювання 25 людей у Волинській області. Препарати з вірусом за наказом завідуючого лабораторією Бориса зберігалися у негерметичних боксах, оскільки герметичних боксів у лабораторії не було. Одна з пробірок розбилася. Через це була інфікована працівниця лабораторії, яка працювала за межами боксу і не була одягнена у протичумний костюм. В результаті зараження вона померла.

10. Світлана, маючи у себе вдома виготовлений нею для особистого вживання наркотичний засіб - маріхуану висушену 100 г, при зустрічі на вулиці із знайомим наркоманом запропонувала останньому придбати в неї частину наркотику у розмірі 30 г. Однак, була затримана у власній квартирі, де цей наркотик був вилучений працівниками міліції до приходу за ним покупця.

11. Богдана придбала макову солому 1.5 кг, виготовила з неї ацетильований опій і зберігала його в домашньому холодильнику для особистого споживання. Василь, знайомий Богдани прийшов до неї додому за її відсутності і попросив матір Богдани продати йому наркотик. Мати, яка до того не знала, що Богдана зберігає наркотики вдома, знайшла їх і продала Василю один флакон з ацетильованим опієм у кількості 5 г за 10 грн.

12. Павло о 14 год. дня надав квартиру, яку він знімав для тимчасового проживання, Михайлові для виготовлення з макової соломки наркотику - опію ацетильованого. Коли через півтора години Михайло прийшов в квартиру до Павла, щоб вжити наркотик, Павло відмовив йому у притулку, пояснивши, що у нього гості. При цьому сказав, що вколотися наркотиком Михайло може і у під'їзді цього будинку, показавши йому закутки в яких можна сховатися від сторонніх очей. Михайло скористався його порадою.

13. Семен і Борис довідавшись про те, що Прокіп шукає покупців героїну, вступили між собою у змову про викрадення у нього героїну з метою подальшого його вживання. Для цього при зустрічі з Прокопом, знаючи, що той зберігає кульку з героїном за відворотом шапки, Борис збив шапку з голови Прокопа, а Семен, забрав кульку з героїном, що випала. Після цього Борис і Семен сховалися в під'їзді будинку і частину викраденого героїну вжили, а частину перевезли до себе додому і зберігали без мети збуту .

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24 лютого 1994 р.

Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 року.

Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів: Закон України із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 8 липня 1999 року N 863-XIV

Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 6 квітня 2000 р.

Перелік особливо небезпечних, небезпечних, інфекційних та паразитарних хвороб людини і носіїв збудників цих хвороб": наказ МОЗ України від 9 липня 1995 р., №133.

Про затвердження Положення про порядок здійснення діяльності у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 1996 р. N 6

Про затвердження Порядку видачі сертифікатів на ввезення в Україну та вивезення з України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів:

Постанова Кабінету Міністрів України від 3 лютого 1997 р. N146 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 року N 296.

Інструкція про порядок виробництва, зберігання, перевезення і реалізації прекурсорів: Затверджена Міністерством промисловості України №104 від 19 червня 1997 р.

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 року, №770.

Про затвердження Порядку знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, визнаних непридатними для подальшого використання або переробки, а також відходів, що містять наркотичні засоби чи психотропні речовини: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2001 р. N 299.

Про затвердження порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у лікувально-профілактичних закладах та установах: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2001 р. N 106

Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, з обігом яких пов'язана діяльність, що підлягає ліцензуванню: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 1999 р. N 786

Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 року N 188 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16 серпня 2000 р. за N 512/4733.

Про затвердження переліків комбінованих лікарських засобів, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, які контролюються у сфері ввезення в Україну та вивезення з України: наказ Комітету з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я України від 16 лютого 2001 року №8.

Про скасування наказу Комітету з контролю за наркотиками при МОЗ України від 16.02.2001 р. №8 “Про затвердження переліків комбінованих лікарських засобів, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, які контролюються у сфері ввезення в Україну та вивезення з України”: наказ Комітету з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я від 10 липня 2001 р.

Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: постанова пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №4.

Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил: постанова Пленуму Верховного Суду України №2 від 26 лютого 1999 р.

Узагальнення судової практики в кримінальних справах про злочини, пов'язані з наркотичними засобами, психотропними речовинами та прекурсорами, підготовлене суддею Верховного Суду України Є.Ф. Стрекаловим.

Рекомендована література:

Белоусов Ю.Л. Правова оцінка діянь, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х. - 2002. - Вип. 18. - С. 488 - 491.

Глушков В.А. Ответственность за преступления в области здравоохранения. - К.: "Вища школа" - 1987. - 200 с.

Музика А. Загальна характеристика об'єктивної сторони злочинів, пов'язаних з наркоманією. // Право України. - 1997. - №5. - С. 67-73.

Музика А. Об'єкт злочинів, пов'язаних з наркоманією. // Право України. - 1997. - №12. - С. 90-95.

Музика А. Особливості суб'єктивної сторони злочинів, пов'язаних з наркоманією. // Право України. - 1997. - №9. - С. 50-55.

Музика А. Про предмет злочинів, пов'язаних з наркоманією. // Право України. - 1997. - №3. - С. 62-66.

Музика А.А. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів. - К.: Логос, 1998. - 324 с.

Наден О. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності за умови добровільної здачі наркотичних засобів: спірні питання. // Право України. - 2001. - №5. - С. 47-50.

Селиванов М.П., Хруппа М.С. Антинаркотичне законодавство України. Історія. Теорія. Коментар. - К.: Юрінком, 1997. - 352 с.

Фесенко Є. Система злочинів проти здоров'я населення та його охорони. // Право України. - 2000. - №10. - С. 43-47.

Фесенко Є.В. Кримінально-правовий захист здоров'я населення (коментар законодавства та судової практики). - К.: Істина, 2001. - 192 с.

Фесенко Є. Захист людини від біологічних носіїв смерті (новела розділу XIII Особливої частини КК України) // Право України. - 2001. - №12. - С. 91-93.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ АВТОРИТЕТУ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

На перше заняття: виконайте завдання I а), б); II 1), 2); III (задачі 1-4).

На друге заняття: виконайте завдання I в); II 3), 4); III (задачі 5-6).

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст. 354 КК України “Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації” - ст. 368 КК України “Одержання хабара”.			
б) ст. 354 КК України “Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації” - ст. 189 КК України “Вимагання”.			
в) ст.355 КК України “Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов’язань” - ст.189 КК України “Вимагання”.			

II. Наведіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабули) і запишіть їх письмово:

- 1) втручання у діяльність державного діяча;
- 2) перешкоджання діяльності народного депутата;
- 3) невиконання службовою особою законних вимог тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України;
- 4) умисне пошкодження ліній зв’язку.

III. Назвіть прості складі злочинів, передбачені статтями розділу XV Особливої частини КК України, обов’язковою ознакою в яких виступає предмет. Встановіть зміст цієї ознаки у кожному із складів злочинів.

III. Вирішіть задачі:

1. Стас і Дарина з однієї сторони та Федір з другої сторони домовилися, що Федір буде скуповувати в Криму фрукти за гроші Стаса і Дарини та через провідників поїздів поставляти їх до Києва., Стас і Дарина - реалізовувати їх на ринках. Після закінчення цієї діяльності передбачалось одержаний прибуток поділити порівну між усіма учасниками угоди, а податки не сплачувати, свою діяльність не реєструвати.

Згідно з цією домовленістю Федір ціле літо до вересня на одержані від Стаса та Дарини грошу поставляв їм фрукти (скуповував фрукти, завантажував їх на найнятий ним транспорт, домовлявся з провідниками поїздів про доставку фруктів до Києва), а вони продавали їх. Стас і Дарина не сплатили Федору ту суму грошей, яку обіцяли за його участь у спільній діяльності. Через півроку Федір подзвонив до Дарини і став вимагати свою частку прибутку, яка становить 1 тис. дол. США. Дарина сказала, що цю суму вона віддасть йому пізніше. Минуло ще півроку і Федір дізнався, що Дарина має намір продати будинок і виїхати за межі України. Тоді, він домовився із своїми знайомими Андрієм та Олегом поїхати до Дарини і одержати від неї 1 тис. дол. США, які вона повинна була, за його підрахунками, віддати йому за підсумком їх спільної діяльності.

Увечері Федір, Андрій та Олег прибули до будинку Дарини, де зустрілися з нею та її чоловіком. Федір почав вимагати віддати йому 1 тис. дол. США як його частку прибутку від спільної діяльності. Проте Дарина відмовилася виконати цю його вимогу, заявивши, що нічого йому не винна. Тоді Андрій схопив її за горло, вимагаючи негайно розрахуватися з Федором. При цьому він сказав, що у разі неповернення боргу вони заберуть у неї документи на будинок. Коли чоловік Дарини намагався захистити Дарину, але Андрій ударив його кулаком в обличчя, після чого завів Дарину у дім, де вимагав видати документи на будинок, розраховуючи, що без них вона не зможе його продати і змушена буде розрахуватися з Федором. Під впливом погроз та насильства Дарина віддала паспорт на будинок, паспорти свій і чоловіка і написала розписку про те, що вона заборгувала Федору 5 тис. гривень (еквівалент 1 тис. дол. США). Після цього Федір, Андрій та Олег залишили помешкання Дарини.

2. У жовтні, будучи студентом Ужгородського університету, Леонід позичив у Федора 20 дол. США під заставу двох залікових книжок (своїї та свого колеги), а також ювелірного виробу, який належав Тамарі. На початку січня Леонід повернув борг, а Федір віддав йому залікову книжку колеги та ювелірний виріб Тамари. Залікову книжку самого Федора Леонід віддати відмовився, вимагаючи сплатити проценти в сумі 16 дол. США за користування позикою.

Оскільки Леонід таких грошей не мав, він вирішив забрати залікову книжку шляхом обману. Вклавши у свій паспорт бутафорну банкноту номіналом у 100 дол. США та взявши із собою кухонний ніж для самозахисту від Федора, якщо той викриє

обман. Леонід віддав банкноту Федору, який сприйнявши її за справжню повернув залікову книжку. Коли Леонід став виходити з кімнати. Федір зрозумів, що його обмануто, став затримувати Леоніда і вдарив його кулаком в обличчя. Між ними виникла бійка, під-час якої Леонід завдав Федору 16 ударів ножем, внаслідок чого той помер на місці.

Після цього Леонід викрав із сейфа 300 дол. США, а також, щоб відвернути від себе підозру у вчиненні вбивства, забрав 16 залікових книжок інших студентів, які загорнув у сорочку потерпілого і того ж дня спалив.

3. Микола, Федір і Петро домовилися вчинити крадіжку з магазину - бару "Міраж" Діючи узгоджено вони пошкодили сигналізацію вартістю 1230 грн., зламали ковані віконні ґрати вартістю 3000 грн. і проникли в приміщення, викравши товарів і грошей на загальну суму 3 тис. 739 грн.

Коли вони завантажували причеп викраденими продуктами, до них на автомобілі під'їхали працівники міліції Богдан, Пилип, Володимир, які одержали інформацію про пошкодження сигналізації в магазині і на виконання своїх службових обов'язків прибули на місце події, маючи на озброєнні пістолети та автомат.

Побачивши працівників міліції Микола й Федір сіли у свій автомобіль, а Петро озброєний обрізом заховався на неосвітленій території. На вимогу працівників міліції скласти зброю та здатися вони не реагували, намагалися шляхом маневрування автомобілем втекти з місця злочину. При цьому Микола вигукував погрози вбивством на адресу працівників міліції та зробив два постріли вгору. Такі їх дії змусили працівників міліції стріляти по колесах автомобіля.

Після того як Федір вигукнув, що вони здаються, працівник міліції Богдан наказав припинити вогонь, але Микола скориставшись цим наказав Федору їхати з місця події і той, різко розвинувши швидкість став тікати. У зв'язку з цим працівники міліції ще раз застосували зброю, внаслідок чого Федора було убито, а Микола отримав поранення в ногу. Коли працівник міліції Богдан підійшов до машини із вимогами до Миколи вийти з автомобіля, Микола не підкоряючись його законним вимогам висловлював на його адресу погрози вбивством, направляючи в сторону Богдана обріз двоствольної мисливської рушниці, але не стріляв з нього. Спільними зусиллями працівників міліції Миколу було затримано. А Петро з місця події зник.

4. Микола на ґрунті ревності бив свою дружину Ольгу. На шум з'явилися працівники міліції Сергій і Петро, котрі виконуючи свій службовий обов'язок, припиняли протиправні дії Миколи. Тоді Микола вдарив Сергія штик-ножем у груди, а потім кинув під ноги працівників міліції, зірвавши чеку, бойову гранату "РГ-42". Сергій своїм тілом накрив гранату. Тому Петро і Ольга залишилися живі, але Сергій помер.

5. Євген, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, рухався по вулиці на власній автомашині і не зупинився на жест працівника міліції. Тоді працівники міліції Микола, Назар і Роман все ж таки зупинили порушника і зажадали пред'явити документи. Замість цього Євген став рушати. Микола з метою затримати його кинувся на капот автомобіля і Євген змушений був зупинитися. Внаслідок цієї ситуації Микола одержав тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

6. Юрій, Борис і Віктор, знаючи, що у Андрія вдома зберігається велика сума грошей, домовилися заволодіти цими грошима, яких, на їх думку було приблизно 10 тис. дол. США, виручених Андрієм від продажу машини. Вдома у Андрія завжди залишалася мати, а зламати міцні металічні двері із складним замком не вважалося за можливе. Тому вони вирішили потрапити у квартиру під виглядом працівників міліції. Для цього вони здобули три комплекти міліцейської форми та придбали підроблені посвідчення працівників міліції.

Матері Андрія, яка на їх вимогу відкрила двері, вони представилися працівниками міліції, пред'явили посвідчення і пояснили, що за їх даними, у цій квартирі переховується особа злочинець, який заявлений у всеукраїнський розшук. Тому вони повинні оглянути квартиру. Жінка їх впустила. Тоді вони зв'язали її і сказали показати де гроші. Перелякана жінка вказала їм, де знаходяться гроші. Вони забрали всю суму - 11 тис. дол США і пішли з квартири.

7. До Остапа додому прийшов слідчий прокуратури міста разом з працівниками міліції і, повідомивши, що проти Остапа порушена кримінальна справа за наклеп і слідчим винесена постанова про вилучення друкарської машинки. Але Остап, маючи сина - студента III курсу юридичного факультету, знав, що з 1 вересня 2001 року в Україні діє новий Кримінальний кодекс від 5 квітня 2001 р., яким декриміналізоване таке діяння як наклеп. Тому він відмовився добровільно віддати друкарську машинку і став вимагати, щоб слідчий і працівники міліції залишили його квартиру. Незважаючи на те, що Сергій бив по руках працівників міліції, які вилучали машинку, нецензурно лаявся на х адресу та викрикував прокльони, слідчий все ж таки вилучив друкарську машинку.

8. Герасим хотів заволодіти пістолетом. Знаючи, що працівникам міліції видається табельна зброя, він вирішив напасти на Михайла - працівника міліції і заволодіти пістолетом. З метою подолання можливого опору Михайла Герасим озброївся обрізом і кинджалом. Вибравши безлюдне місце Герасим напав на Михайла, ударив обрізом по голові, кинджалом у спину. Коли поранений Михайло стікав кров'ю, він забрав пістолет.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. (ст.ст.53¹; 97; 147; 185¹; 186; 187).

Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 13 січня 2000 р., 17 лютого 2000 р., 22 лютого 2000 р., 11 травня 2000 р., 7 грудня 2000 р., 20 грудня 2001 р., 26 грудня 2002 р. (ст. 87, 88).

Митний кодекс України від 12 грудня 1991 р. (ст.ст.9; 153; 154; 156).

Митний кодекс України від 11 липня 2002 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 28 листопада 2002 р., 24 грудня 2002 р. (вступить в силу з 1 січня 2004 р.) (ст.ст. 1; 11-15; 17; 407-410; 423-429).

Про державну податкову службу в Україні: Закон України від 4 грудня 1990 р. в редакції Закону України від 24 грудня 1993 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 14 грудня 1994 р., 11 липня 1995 р., 16 травня 1996 р., 16 грудня 1997 р., 15 січня 1998 р., 5 лютого 1998 р., 30 червня 1999 р., 30 червня 1999 р., 20 квітня 2000 р., 21 вересня 2000 р., 21 грудня 2000 р., 10 січня 2002 р., 10 січня 2002 р., 20 лютого 2003 р. (ст.ст. 1; 16; 19; 23).

Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 19 червня 1992р, 26 січня 1993р, 28 червня 1994 р., 14 березня 1995 р., 11 грудня 1998 р., 13 січня 2000 р., 6 квітня 2000 р., 21 грудня 2000 р., 21 червня 2001 р., 10 січня 2002 р., 7 лютого 2002 р., постановою Верховної Ради України від 22 квітня 1993 р. (ст.ст. 1; 7; 9; 10; 16; 17; 20; 21).

Про Прикордонні війська України: Закон України від 4 листопада 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 18 червня 1996 р., 8 жовтня 1999 р., 10 січня 2002 р., 7 березня 2002 р.(ст. 9).

Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 18 червня 1996 р. (ст.ст.1; 3; 4; 9; 10; 11; 12; 20).

Про прокуратуру: Закон України від 5 листопада 1991 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 22 квітня 1993 р., 26 листопада 1993 р., 21 березня 1995 р., 5 жовтня 1995 р., 21 грудня 2000 р., 12 липня 2001 р., 10 січня 2002 р., 17 січня 2002р . (ст.ст.13, 17, 56).

Про Службу безпеки України: Закон України від 25 березня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 13 січня 2000 р., 21 грудня 2000 р., 10 січня 2002 р., 7 березня 2002 р., 6 лютого 2003 р. (ст.ст. 19, 20, 24).

Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 26 березня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 31 жовтня 1995 р., 11 грудня 1998 р., 13 січня 2000 р., 21 грудня 2000 р. (ст.ст. 1; 10; 13).

Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 11 листопада 1993 р., 18 листопада

1997 р., 13 травня 1999 р., 21 грудня 2000 р., 11 липня 2001 р. (ст.ст. 1; 2-4; 14-16; 19; 27; 32).

Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. в редакції Закону від 22 березня 2001 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 4 липня 2002 р., 12 вересня 2002 р. (ст.ст. 1; 27; 36-38).

Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні: Закон України від 26 січня 1993 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 10 січня 2002 р., 10 січня 2002 р. (ст. 15).

Про Антимонопольний комітет: Закон України від 26 листопада 1993 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 13 липня 2000 р., 20 грудня 2001 р., 10 січня 2002 р., 26 грудня 2002 р. (ст.ст. 1; 19; 29).

Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 11 грудня 1998 р., 7 березня 2002 р. (ст.ст. 1; 2; 22).

Про Рахункову палату: Закон України від 11 липня 1996 р. із змінами і доповненнями, внесеними постановою Верховної Ради України від 14 січня 1998 р., рішеннями Конституційного Суду України від 23 грудня 1997 р., 14 грудня 2000 р. (ст.ст. 1; 8-10; 14; 20; 37).

Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення: Закон України від 23 вересня 1997 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 30 вересня 1998 р., 16 липня 1999 р., 11 травня 2000 р., 13 вересня 2001 р. (ст.ст. 1; 10; 11; 12; 32; 38).

Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 17 грудня 1997 р. (ст.ст. 1; 6; 24).

Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. (ст.ст. 1; 4; 20; 21).

Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 14 січня 1998 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 16 лютого 1999 р., 7 лютого 2002 р. (ст.ст. 1; 2; 38; 57; 58).

Про вибори Президента України: Закон України від 5 березня 1999 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 16 червня 1999 р., 8 вересня 1999 р., 21 грудня 2000 р. (ст.ст. 1; 2; 7; 16; 33; 36; 50).

Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 17 лютого 2000 р., 20 квітня 2000 р., 13 липня 2000 р., 7 грудня 2000 р., 20 вересня 2001 р., 10 січня 2002 р. (ст.ст. 1; 64; 66).

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 р. із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 26 грудня 2002 р. (ст.ст. 1-13).

Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. (ст.ст. 1-5; 22).

Про вибори народних депутатів України: Закон України від 18 жовтня 2001 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 17 січня 2002 р. (ст.ст. 1; 56; 85).

Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. (ст.ст. 1; 2; 15; 30; 31; 36).

Положення про Державний департамент з питань виконання покарань, затверджене Указом Президента України від 31 липня 1998 р.

Рішення КС у справі за конституційним поданням Верховного Суду України та Служби Безпеки України щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України “Про статус народного депутата України” (справа про запити народних депутатів України) №4-рп/99 від 19 травня 1999 р.

Рішення КС у справі за конституційним поданням Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України “Про статус народного депутата України” (справа про запити народних депутатів України до прокуратури) №4-рп/2000 від 11 квітня 2000 р.

Рішення КС у справі за конституційним поданням Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 86 Конституції України та статей 12, 19 Закону України “Про статус народного депутата України” (справа про запити народних депутатів України до прокуратури) №4-рп/2000 від 11 квітня 2000 р.

Про затвердження Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства: постанова Кабінету Міністрів України від 28 вересня 1996 р. (п.п. 1-4; 23-26; 28; 38; 40; 46; 48; 54).

Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 р.

Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 червня 1992 р.

Про судову практику в справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р.

Рекомендована література:

Мальцев В. Уголовно-правовая охрана должностных лиц и граждан в связи со служебной или общественной деятельностью. // Законность. - 1996. - №1. - С. 14.

Осадчий В. Правоохоронній діяльності - спеціальний кримінально-правовий захист. // Право України. -1996. - №8. - С. 43.

Осадчий В. Відмежування заподіяння тілесних ушкоджень працівникові правоохоронного органу від суміжних посягань. // Право України. - 1994. -№3-4. - С. 24.

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ, НЕДОТОРКАНОСТІ ДЕРЖАВНИХ КОРДОНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИЗОВУ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.111 КК України “Державна зрада” - ст.328 КК України “Розголошення державної таємниці”.			
б) ст.114 КК України “Шпигунство” - ст.330 КК України “Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави”.			
в) ст.332 КК України “Незаконне переправлення осіб через державний кордон України” - ч.1 ст. 149 КК України “Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини”.			
г) ст.328 КК України “Розголошення державної таємниці” - ст. 329 КК України “Втрата документів, що містять державну таємницю”.			

II. Вирішіть задачі:

1. Пілоти сільськогосподарської авіації Антон та Роман вирішили перевірити пильність підрозділу протиповітряної оборони на одній з ділянок українсько-польського кордону. Під час проведення авіахімічних робіт вони відхилилися від встановленого маршруту на 12-15 км, перетнули державний кордон України і впродовж 2 хв. знаходилися у повітряному просторі Республіки Польща після чого повернулися на свій аеродром.

2. Мешканка міста Львова Галина за винагороду взялася перевезти з України в Німеччину двох малолітніх дітей громадянина Пакистану Абдули. З цією метою вона вклеїла до свого закордонного паспорта фотографії дітей Абдули, поставила підроблені печатки та штампи і при спробі перетнути українсько-польський кордон з чужими дітьми була затримана.

3. Петро при поїзді за кордон скористався запрошенням та закордонним паспортом, які були оформлені на ім'я його брата. Проте під час повернення в Україну його було затримано на контрольно-пропускному пункті.

4. Призовник Олександр отримав повістку про прибуття на призовний пункт для наступного проходження строкової військової служби. Не бажаючи іти в армію, Олександр почав симулювати наявність психічного захворювання, в зв'язку з чим був скерований для стаціонарного обстеження й повторного проходження військово-призовної медичної комісії. Встановлено, що поради про те, як симулювати хворобу давав йому рідний дядько - Андрон.

5. Назар проводив науково-дослідницьку роботу у галузі нових зразків бойової техніки на базі танка Т-84 і у зв'язку з цим був ознайомлений із відомостями про технічні характеристики нового взірця. Коли проводився вечір зустрічі випускників вузу, Назар бажаючи похвалитися перед колишніми однокурсниками своєю значимістю, розповідав їм про технічні можливості і бойові характеристики нового взірця. Товариші виявляли до цього професійний інтерес, задавали уточнюючі запитання. Назар все більше захоплювався, давав детальну характеристику цього взірця. Своему другу Миколі обіцяв наступного дня показати сам взірець у дії. Коли він намагався провести Миколу на територію військового полігону, був затриманий на контрольно-пропускному пункті.

6. Іван сержант запасу, знаючи, що йому має прийти повістка з військкомату про призов його на перевірні збори, сказав дружині, щоб вона відповідала посильному, що Іван у відрядженні і не брала повістку. Дружина так і робила.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Кодекс про адміністративні правопорушення України (ст.212²).

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 19 лютого 1992р, 1 лютого 1994 р., 15 лютого 1995 р., 28 лютого 1995 р., 2 березня 1995 р., 14 березня 1995 р., 22 грудня 1998 р., 21 жовтня 1999 р., 23 березня 2000 р., 8 червня 2000 р., 17 січня 2002 р., 7 лютого 2002 р., 25 грудня 2002 р., постановами Верховної Ради України від 12 травня 1992 р., 23 червня 1992 р., Декретами Кабінету Міністрів України від

9 грудня 1992 р., 11 січня 1993 р., 12 січня 1993 р., 19 лютого 1993 р., 17 березня 1993 р.(ст.20; 22).

Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 18 червня 1996 р.(ст.ст.1-12, 20-21, 35).

Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 6 квітня 2000 р., від 7 лютого 2002 р.(ст.22).

Про порядок виїзду з України та в'їзду в Україну громадян України: Закон від 21 січня 1994 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 24 жовтня 2002 р.(ст.ст.1-3, 6, 9, 12).

Про правовий статус іноземців: Закон України від 4 лютого 1994 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 8 червня 2000 р., 18 січня 2001 р., 26 вересня 2002 р., 6 лютого 2003 р.(ст.ст.1,4-5, 25-28).

Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України в редакції від 18 лютого 1999 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законом України від 6 квітня 2000 р.(ст.ст.2, 8,12).

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України в редакції від 13 травня 1999 р.(ст.1, 21).

Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України в редакції від 18 червня 1999 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 21 грудня 1999 р., 20 квітня 2000 р., 21 грудня 2000 р., 28 листопада 2002 р., 28 листопада 2002 р., 6 лютого 2003р (ст.ст.1,15-19, 24, 29, 30, 33-39, 41).

Про державну таємницю: Закон України в редакції від 21 вересня 1999 р. (ст.ст.1-6; 8-14; 18; 28; 29; 37; 39).

Про біженців: Закон України в редакції від 21 червня 2001 р.(ст.ст.1-3; 17).

Про імміграцію: Закон України від 21 червня 2001 р. (ст.ст.1; 11)

Положення про військовий облік військовозобов'язаних і призовників: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України №377 від 9 червня 1994 р.

Правила перетинання державного кордону громадянами України: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України №57 від 27 січня 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. (ст.ст.1; 2; 5; 6; 22).

Про порядок повітряного сполучення через державний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України №1017 від 18 грудня 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 1998 р. (п.1).

Правила в'їзду іноземців в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України №1074 від 29 грудня 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 5 червня 2000 р., 26 вересня 2001 р.

Положення про порядок контролю за експортом, імпортом і транзитом окремих видів виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, що можуть використовуватися для створення озброєння, військової чи спеціальної техніки: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України №1005 від 22 серпня 1996 р. Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 1998 р., 18 серпня 1998 р., 15 червня 1999 р., 7 жовтня 1999 р., 15 лютого 2002 р., 16 листопада 2002 р.

Положення про порядок державного контролю за міжнародними передаваннями товарів військового призначення: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України №1358 від 8 грудня 1997 р. Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Кабінету Міністрів України від 15 червня 1999 р., 14 березня 2001 р., 15 лютого 2002 р., 11 липня 2002 р.

Звід відомостей, що становлять державну таємницю (ЗВДТ): Затверджений наказом Голови Служби Безпеки України від 1 березня 2001р №52. Із змінами, внесеними наказом Голови Служби Безпеки України від 20 листопада 2001 р.

Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил: постанова Пленуму Верховного Суду України №2 від 26 лютого 1999 р.

Рекомендована література:

Лащук Є Інформація з обмеженим доступом як предмет злочину. // Право України. - 2001. - №3. - С. 75-78

**ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З НАДАННЯМ
ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ**

На перше заняття: виконайте завдання 1 а), б); II 1); IV (задачі 1-4).

На друге заняття: виконайте завдання 1 в), г); II 2); IV (задачі 5-8).

На третє заняття: виконайте завдання 1 д); III; IV (задачі 9-13).

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів:

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.364 КК України "Зловживання владою або службовим становищем" - ст.365			

КК України “Перевищення влади або службових повноважень”.			
б) ст.364 КК України “Зловживання владою або службовим становищем” - ст.367 КК України “Службова недбалість”.			
в) ст.368 КК України “Одержання хабара” - ст.354 КК України “Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації”.			
г) ст.369 КК України “Давання хабара” - ст.370 КК України “Провокація хабара”.			
д) ст.368 КК України “Одержання хабара” - ст. 370 КК України “Провокація хабара”.			

II. Наведіть приклади (складіть фабули) вчинення таких злочинів:

1) провокація хабара, тобто свідоме створення службовою особою обставин і умов, що зумовлюють пропонування хабара, щоб потім викрити того, хто дав хабара;

2) перевищення влади або службових повноважень, що супроводжувалося насильством.

III. Випишіть із розділу VI Особливої частини КК України статті, що передбачають склади злочинів, кваліфікуючою ознакою яких в законі названо службову особу.

IV. Вирішіть задачі:

1. Степан, працюючи контролером трамвайно-тролейбусного управління, протягом трьох місяців в різний час одержав винагороди від шести безквиткових пасажирів за те, що виявивши у них підроблені посвідчення, які дають право на безкоштовний проїзд не доставив їх в органи міліції, а саме: від Бориса - 60 грн.; Григорія - 30; Сергія - 30 грн.; Миколи - 100 грн.; Кирила - 150 грн., на загальну суму 435 грн. При цьому слідством не було встановлено, що в обов’язки Степана входило поставлення пасажирів з підробленими посвідченнями в органи міліції. А суд не

встановив, що Степан мав єдиний умисел на одержання хабара в особливо великих розмірах.

2. Працівники ДАІ Микола та Степан знаходилися на тимчасовому посту разом з патрульною машиною на дорозі між селами Калинів і Мельнич. По дорозі їхала машина з привідкритим багажником і без номерних знаків. Водій машини, будучи в стані алкогольного сп'яніння на зупиняючий жест працівника ДАІ Миколи не зупинився, а підвищивши швидкість почав тікати. Тоді Микола і Степан сіли в міліцейську машину і почали доганяти Михайла. В процесі погоні вони через гучномовець наказували йому зупинитися, але втікач не виконував їх вимог. Тоді Степан, який їхав не за кермом, зробив два постріли вгору через відчинене вікно свого автомобіля. Михайло все рівно не зупинявся.

Через якийсь час машина Михайла в'їхала в кучугуру снігу. Тоді Михайло вибіг з машини і став тікати дворами населеного пункту. Степан та Микола бігли за ним, наказуючи зупинитись і роблячи постріли з табельної зброї вгору. В кінці кінців Михайло забіг у тупик до високого паркана, який не можливо було перелізти і оббігти. Тоді він зупинився. Першим до нього підбіг Степан, а Микола був ще далеко. Степан наказав Михайлу лягти в сніг, обличчям до землі, а сам став підходити до нього з пістолетом в опущеній до землі руці. Михайло наказу не виконав, а став відбирати пістолет у Степана. В результаті цього стався випадковий постріл, яким Михайла було смертельно поранено. Куля пройшла правою стороною знизу вгору через печінку та легені. Але Михайло будучи від природи здоровим, міцної статури одразу не впав. Більше того, пістолетом він заволодів. Тоді Степан сховався за купу з дровами.

Коли Микола, який чув постріл, добіг до місця події він побачив правопорушника, який стояв з пістолетом в руках. Свого колеги він не побачив. Тоді Микола почав стріляти у Михайла по нижній частині тіла. Михайло впав. Від отриманого першого поранення він помер через півгодини до приїзду швидкої та викликаних місцевими жителями працівників міліції.

3. Завідувачка магазином “Спорттовари” Раїса, отримавши заяву робітника Костянтина про звільнення з роботи, провела з ним розрахунок, а заяву в контору “Спорттовари” не передала і на протязі кількох місяців вказувала в табелях, що він працює. Одержані, як зарплату гроші Костянтина в сумі 1200 грн. видавала тим працівникам магазину, які через відсутність вантажників у магазині виконували вантажно-розвантажувальні роботи.

4. Міліціонери патрульно-постової служби Володимир і Петро патрулюючи на маршруті, по рації отримали наказ прямувати до вказаної квартири для того, щоб припинити бійку, один з учасників якої погрожував ножом оточуючим. Не бажаючи

ризикувати і вважаючи, що з часом конфлікт вщухне сам по собі вони прибули у вказане місце (до якого було 3-5 хв. ходу) лише через годину. Бійка своєчасно не була припинена, за півгодини до приходу міліціонерів один з учасників бійки вчинив вбивство.

5. Інвентаризація виявила на складі недостачу продуктів та алкогольних напоїв на суму 780 гривень. Завідуючий складом Олег пояснив, що продукти та спиртне на вказану суму дав у борг своєму приятелю Миколі, який підтвердив ці показання й негайно відшкодував недостачу.

6. Майстер закрійного цеху взуттєвої фабрики Віктор часто сам проводив розкрій шкіри. Не маючи права виписувати наряди на своє ім'я, він записував виконану роботу в наряди робітників-розкрійників. Згодом вони передавали Віктору гроші за виконану ним роботу. Всього він отримав 530 гривень.

7. Завідуючий гаражем Орест списав як непридатний двигун автомобіля ГАЗ 24 хоча він щойно надійшов з заводу після капітального ремонту, мав балансову вартість 2 800 гривень. Цей двигун Орест придбав за ціною металобрухту й використав на власному автомобілі.

8. Рядовий міліціонер Максим виконував вказівку про поставлення на засідання органу в справах неповнолітніх 16-ти річного Назара. Назар опирався, намагався вирватися з рук міліціонера, а потім виламав дверцята автомашини й почав втікати. Максим намагався догнати Назара, потім дістав пістолет вигукнув “Стій буду стріляти”, але той не зупинявся. Тоді Максим перший постріл здійснив в повітря а другим вбив Назара.

9. До члена МСЕК В'ячеслава звернувся Микита, який повинен був проходити обстеження у МСЕК на предмет встановлення інвалідності й попросив посприяти в тому, щоб йому була встановлена не III, а II група інвалідності, пообіцявши дати за це 500 доларів США. В'ячеслав сказав, що це питання він сам вирішити не може, потрібно поговорити з головою МСЕК Зеновієм, якому теж потрібно “дати”. Микита попросив провести необхідні переговори з Зеновієм і передати для нього гроші що В'ячеслав і виконав. Микиті була встановлена II група інвалідності, оформлені необхідні документи, хоча показань для цього й не було. Інші члени комісії про це не знали, а при проведенні експертизи виявили неухважність.

10. Богдан і Гнат були притягнуті до кримінальної відповідальності за хуліганство. Дружина Богдана ввійшла в контакт з слідчим Валерієм, який за винагороду в розмірі 800 дол.США пообіцяв звільнити її чоловіка від кримінальної

відповідальності. Про це дізналася дружина Гната, яка попросила передати слідчому таку ж суму за звільнення від відповідальності її чоловіка. Дружина Богдана погодилась і під час чергової зустрічі передала Валерію 800 дол. США сказавши, що половина суми - за звільнення її чоловіка а половина - за звільнення Гната.

11. В зв'язку з проведенням реконструкції автодороги здійснювалася розбивка траси. Бригадир дорожників Роман наказав поставити вішки таким чином, що дорога ніби-то повинна була пройти через подвір'я й город Мар'яна. Мар'ян почав просити Романа змістити трасу на кілька десятків метрів вбік, що той і пообіцяв зробити, але за винагороду в 400 гривень. Мар'ян передав вказану суму, вішки були переставлені, дорогу провели осторонь його садиби. Встановлено, що за проектом дорога й не повинна була проходити через подвір'я та город Мар'яна.

12. До водія автомобіля-таксі Ігоря звернувся помічник прокурора району Влас з проханням допомогти викрити інспектора дорожньо-патрульної служби ДАІ Артура. З цією метою Ігор навмисне грубо порушував Правила дорожнього руху - перевищував швидкість, проїхав перехрестя на дорожній сигнал світлофора на ділянці вулиці яку патрулював Артур. Будучи затриманим Ігор передав Артуру 10 гривень за те, щоб останній не оформлював протоколу про ці порушення. Після отримання грошей Артур був затриманий.

13. Сержант Степан - старший наряду та рядовий Іван несли службу в складі прикордонного наряду. Вони помітили, що невідомий громадянин з драбиною підійшов до дротяного загородження, переліз його й подав сигнал, на який з гушавини вийшло ще біля двох десятків низькорослих смуглявих громадян, що теж почали перелазити через загородження. Коли всі перелізли через загорожу, Степан російською мовою наказав всім зупинитися й лягти на землю. Частина невідомих виконала команду, а інші - всього 12 осіб, почали бігти в бік сусідньої держави. З метою їх затримання Іван самостійно зробив кілька попереджувальних пострілів з відстані 150-200 метрів, а потім розпочав прицільну стрільбу з автомата. Втікачі зупинилися й були затримані, жодному з них шкода не була заподіяна.

Варіант: Одним з пострілів була вбита жінка-втікачка.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про міліцію: Закон України від 20 грудня 1990 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 19 червня 1992р, 26 січня 1993р, 28 червня 1994 р., 14 березня 1995 р., 11 грудня 1998 р., 13 січня 2000 р., 6 квітня 2000 р., 21 грудня 2000 р., 21 червня 2001 р., 10 січня 2002 р., 7 лютого 2002 р., постановою Верховної Ради України від 22 квітня 1993 р. (ст.ст.10; 15; 15¹).

Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх: Закон України від 24 січня 1995 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 11 грудня 1998 р., 8 липня 1999 р., 3 квітня 2003 р.

Положення про державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. №341 (підпункти 5; 6; 7; 8; 9 пункту 5).

Порядок організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності: постанова Кабінету Міністрів України, від 4 квітня 1994 р. №221.

Інструкція про встановлення груп інвалідів, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28 грудня 1991 р. №16.01/20.

Статут патрульно-постової служби, затверджений наказом Міністерства Внутрішніх Справ України від 28 липня 1994 р. №404 (п.п.124; 126 в).

Про судову практику в справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. №5;

Про судову практику в справах про перевищення влади або посадових повноважень: постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 грудня 1985 р.

Рекомендована література:

Бантышев А. Должностные преступления (вопросы квалификации). Учебное пособие. - К. - 1996. - 84 с.

Брич Л., Навроцький В. Ознаки посадової особи та кваліфікація господарських злочинів, вчинених нею. Загальні ознаки поняття посадової особи - суб'єкта господарських злочинів // Підприємництво, господарство і право. - 2001. - №1. - С. 58-52

Брич Л., Навроцький В. Ознаки посадової особи та кваліфікація господарських злочинів, вчинених нею. Спеціальні ознаки поняття посадової особи - суб'єкта господарських злочинів // Підприємництво, господарство і право. - 2001. - №2. - С. 68-71.

Гринберг М.С. Должностные преступления и крайняя необходимость. //Советское государство и право. - 1989. - №5. - С. 64-72.

Дудоров О. Кваліфікація одержання хабара, поєднаного з вимагательством. // Право України.-1994.- №5-6. - С. 34-37.

Дячук С. Проблеми кримінально-правової оцінки діяння службової особи, яка віддала протиправний наказ. // Право України. - 1999. - №9. - С. 94-98.

Егорова Н. Взятничество и хищения: проблемы квалификации. // Российская юстиция.-1996.-№7.

Іллічов М.О. Кримінальна відповідальність службових осіб у світлі нового кримінального законодавства України // Держава і право / Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. - 2002. - Вип. 15. - С. 421 - 427.

Клименко В.А., Мельник Н.И., Хавронюк Н.И. Уголовная ответственность за должностные преступления. - К.: "Блиц-Информ" - 1996. - 512 С.

Лысов М.Д. Ответственность должностных лиц по советскому уголовному праву. Казань. Из-во Казан. ун-та. - 1972. - 178с.

Малярченко В. Деякі питання перевищення влади або посадових повноважень. // Коментар судової практики з кримінальних справ. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - Київ: Юрінком. - 1996. - №6. - С. 64-68.

Мельник М., Хавронюк М. Розмежування складів злочинів “зловживання владою або посадовим становищем” та “перевищення влади або посадових повноважень”. // Право України. - 1997. - №2. - С. 31-33.

Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії. - К.: Атіка, 2001. - 304 с.

Мельник М.І. Проблеми кваліфікації застосування насильства при вимаганні хабара. // Проблеми боротьби з насильницькою злочинністю в Україні: Збірник матеріалів наук.-практ. конференції / [Редкол.: Борисов В.І. (гол.редактор) та ін.]. - Харків: ПФ “Книжкове видавництво” “Лестивця Марії”, 2001. - С. 41-44.

Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. - К.: Парламентське видавництво, 2000. - 256 с.

Навроцький В.О. Провокація хабара як можливий спосіб боротьби з корупцією. // Вісник Академії правових наук України. - 1998. - №4(15). - С. 157-162.

Светлов А.Я. Ответственность за должностные преступления. - К.: “Наукова думка”. - 1978. - 303 С.

Терещук О.В. Деякі проблеми розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні діяння // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - Х. - 1999. - Вип. 8. - С. 72 - 77.

Терещук О.В. Суб’єкти корупційних діянь згідно з законодавством України // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 1999. - Вип. 4. - С. 175 - 179.

Туркат М. Відмежування перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень від суміжних злочинів // Вісник прокуратури. - 2001. - №5. - С. 21 - 25.

Туркат М. Щодо кваліфікації військових посадових злочинів // Вісник прокуратури. - 2000. - №3. - С. 84-87.

Хавронюк Н. Существенный ущерб как признак объективной стороны превышения власти или служебных полномочий. // Предпринимательство, хозяйство и право. - 1997. - №1.

Харитонов С.О. До питання про кваліфікацію перевищення влади працівниками міліції при застосуванні вогнепальної зброї // Вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. - 2000. - Вип. 1. - С. 137-143.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

На перше заняття: виконайте завдання Іа), б); ІІ; ІV 1); V (задачі 1-9).

На друге заняття: виконайте завдання І в), г); ІІІ; ІV 2); V (задачі 10-18).

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.390 КК України “Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі” - ст.393 КК України “Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти”.			
б) ст.396 КК України “Приховування злочину” - ст.384 КК України “Завідомо неправдиве показання”.			
в) ст.396 КК України “Приховування злочину” - ст.388 КК України “Приховування майна”.			
г) ст.396 КК України “Приховування злочину” - ст.383 КК України “Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину”.			

ІІ. Випишіть види потерпілих у складах злочинів проти правосуддя і склади злочинів, у яких потерпілий виступає обов’язковою ознакою.

ІІІ. Випишіть усі статті Особливої частини КК України, які передбачають відповідальність за посягання на життя конкретних потерпілих.

ІV Наведіть приклади вчинення таких злочинів (складіть фабули):

1) приховування майна;

2) злісна непокора вимогам адміністрації виправної установи.

V. Вирішіть задачі:

1. Данило домовився із адвокатом Людмилою про надання нею юридичної допомоги його синові, щодо якого була порушена кримінальна справа про звинувачення його у викраденні прекурсорів. Людмила взяла з Данила винагороду за юридичну допомогу, та винагороду за передачу хабара судді в сумі 500 грн., та суму хабара для судді - 3000 дол. США, щоб синові Данила не було призначено покарання у вигляді позбавлення волі. Але свою обіцянку Людмила не виконала і синові Данила було призначено покарання у вигляді позбавлення волі строком на три роки.

Тоді Данило попросив свого знайомого Олексія знайти людину для здійснення помсти - вбивства Людмили, пообіцявши за це винагороду у розмірі 3000 дол. США. Розрахунок мав відбутися після виконання замовлення.

Для виконання замовлення Олексій домовився з Кирилом, що той стане виконавцем вбивства. Олексій передав Кирилу автомат АКСМ-74, оптичний приціл до нього та мотоцикл “Ява” без номерних знаків.

Наступного дня Кирило на мотоциклі під’їхав до будинку Людмили. Коли вона із своїм чоловіком сідала у таксі, за кермом якого сидів водій, Кирило підг’їхав до них і з відстані 3-4 метрів вистрелив з автомата чергою. Але нікого з них не поранив.

2. Микола і Костянтин перебуваючи в стані алкогольного сп’яніння на одній із вулиць міста Снятина зустріли незнайомого їм Валентина. Костянтин штовхнув його плечем. Валентин зробив йому зауваження. У відповідь на це зауваження Костянтин заподіяв Валентину велику кількість ударів ножем і вбив Валентина. На наступний день Микола і Костянтин були затримані і доставлені у відділ внутрішніх справ, де вони попередньо домовившись між собою давали покази про те, що вони обидва в той час, коли було вчинене вбивство Валентина знаходились у кінотеатрі.

3. Дарія, яка була очевидцем вбивства Романа, вчиненого Петром з хуліганських мотивів, на прохання винного погодилася давати потрібні покази на допиті. На допиті у слідчого з метою приховати факт вчинення Петром вбивства, вона заперечувала, що вбивство вчинене Петром. Більше того, стверджувала, що Петра не було на місці вбивства.

4. Водій автомашини Дмитро в результаті грубого порушення правил дорожнього руху вчинив наїзд на пішохода, спричинивши йому ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння, і втік з місця вчинення злочину. Максим, який знаходився в кабіні автомобіля поряд з водієм Дмитром, будучи очевидцем цього злочину не заставив Дмитра зупинитися і відвезти потерпілого в лікарню і не

повідомив про те, що сталося в міліцію. Потерпілий залишився живим, лікувався 27 днів.

5. Орест, Роман, Степан та Леонід та Зиновій разом вчиняли крадіжки з проникненням у приміщеннях. Проте на законних підставах кримінальну справу щодо Леоніда і Зиновія було виділено в окреме провадження. Розглядаючи її, суд викликав у судові засідання співучасників Леоніда і Зиновія: Ореста, Романа і Степана, які були допитані як свідки. При цьому вони заперечували факти вчинення разом з підсудними злочинів, які раніше визнавали.

6. Павло і Віктор на досудовому слідстві визнавали, що дали хабарі Степану, який був службовою особою, що займає особливо відповідальне становище. Проте їх було звільнено від кримінальної відповідальності за давання хабара на підставі ч.3 ст.369 КК України. При судовому розгляді справи щодо Степана вони заявили, що хабарів Степану не давали і що з його боку не було вимагання хабара.

7. Після ліквідації підприємства, що орендувало будинок у центрі міста на будівлю з'явилося кілька претендентів, в тому числі міський суд та дитяча музична школа. В той же час в провадженні суду знаходилася цивільна справа про поділ майна між директором музичної школи Борисом та його колишньою дружиною. Голова суду Тимофій зустрівся з Борисом і сказав йому, що коли той відмовиться від претензій на будинок, то суд винесе рішення сприятливе для нього особисто. Борис погодився. Тимофій, розглядаючи цю справу в судовому засіданні виніс рішення відповідно з яким Борис отримав право на переважну частину майна та всю квартиру, яку раніше займав разом з дружиною, хоча насправді вони мали рівні права.

8. Працівнику науково-дослідного інституту судової експертизи Йосипу слідчий доручив проведення автотехнічної експертизи у кримінальній справі, До Йосипа звернувся батько обвинуваченого Влас і запропонував 1 000 гривень за те, що експерт у висновку вкаже, що причиною аварії було не перевищення швидкості (як це було насправді), а незадовільний стан дорожнього полотна та необачна поведінка потерпілого. Йосип прийняв запропоновану винагороду й зробив те, про що просив його Влас. Однак син Власа був засуджений все одно, оскільки слідчий і суд не погодилися з висновком експерта.

9. Інженер науково-технічного відділу управління внутрішніх справ Панас брав участь в допитах обвинувачуваних у перевищенні посадових повноважень Віри, Надії та Любові, записував хід допиту на відеомагнітофон. Керівник слідчої групи попередив його, що до закінчення розслідування будь-яку інформацію про хід розслідування, в тому числі про зміст показань обвинувачених, розголошувати

заборонено. Однак за 500 доларів США Панас зробив копії відеоплівки допитів і передав їх кореспонденту журналу Давиду, де й були опубліковані стенограми допитів.

10. Володимир був відрахований з інституту за неуспішність. Бажаючи помститися викладачеві Андрієві, Володимир написав анонімного листа, в якому стверджував, що Андрій проводить заняття на низькому рівні, вимагає винагороду від студентів, які складають іспити та заліки. Ці відомості не відповідали дійсності. Листа Володимир надіслав редакції газети, звідки його переслали до прокуратури для перевірки і вжиття заходів. В результаті негласної перевірки, брехливість інформації, що містилася в листі, стала очевидною. Кримінальна справа щодо Андрія не порушувалася.

11. Федір був притягнутий до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену у особливо великих розмірах. Бажаючи допомогти чоловікові, його дружина звернулася до свідка Любомира з проханням дати показання, які б виправдовували Федора і пообіцяла дати за це 600 гривень, як лише вдасться “виручити” обвинуваченого. Любомир погодився і в подальшому дав показання на користь Федора, однак суд не прийняв його показання і останнього засудили.

12. Ревізор-бухгалтер Пантелеймон, під час проведення ревізії в магазині, виявив недостачу на суму 1700 гривень і пересортицю товарів. Аналіз документів свідчив, що причиною недостачі стали розтрата з боку продавців та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, вчинене завідуючою магазином Зоєю. За таких обставин Пантелеймон повинен був повідомити про виявлені порушення керівництву та в прокуратуру. Однак отримавши від Зої 700 гривень, Пантелеймон в акті ревізії показав, що недостача становить 70 гривень, і причиною її є псування продуктів гризунами. Про виявлені недоліки він нікуди не повідомляв.

13. Начальник житлового відділу міськвиконкому Артур сказав голові районного суду Дмитру, що квартира для новообраного судді може бути виділена до кінця року лише в тому випадку, коли суд задовольнить всі позови міськвиконкому про виселення громадян. На момент такої розмови в суді знаходилося п'ять позовів, задоволенню підлягали лише два з них.

14. До судді Тамари звернувся Левко та запропонував 1000 гривень за винесення виправдувального вироку його брату, справа якого про обвинувачення у зґвалтуванні мала розглядатися незабаром. Тамара відмовилася, заявивши, що вирішить справу згідно з законом. Тоді Левко сказав, що скалічить сина судді у випадку засудження його брата до позбавлення волі. Після винесення вироку Левко, бажаючи відітстити судді, спалив належний Тамарі автомобіль “Жигулі”.

15. Павло, який відбував покарання у вигляді позбавлення волі в колонії посиленого режиму, звернувся до начальника караулу Вікентія з пропозицією відпустити його з колонії до ранку за винагороду в 500 гривень. Вікентій погодився, взяв гроші та провів Павла за межі охоронюваної території. Вранці Павло повернувся, але його відсутність була помічена черговим помічником начальника колонії.

16. Яків, відбуваючи покарання у вигляді позбавлення волі за злісне хуліганство, на шлях виправлення не став - порушував режим, не виконував вимог представників адміністрації, негативно впливав на інших засуджених, За відмову вийти на роботу без поважних причин 20 січня Яків в період з 21.01 по 21.02 переводився в приміщення камерного типу в якості дисциплінарного стягнення. 28 вересня Яків відмовився піднятися за сигналом підйому, незважаючи на настійливі вимоги начальника загону, 29 вересня відмовився усунути порушення у формі одягу та не реагував на зауваження чергового помічника начальника колонії.

17. Давид, який відбував покарання у вигляді позбавлення волі за злісне хуліганство неодноразово порушував режим утримання грав у карти на гроші відмовлявся від роботи на відкритому повітрі взимку. Член секції внутрішнього порядку засуджений Остап став вимагати, щоб Давид та його партнер Йосип припинили гру в карти Тоді Давид та Йосип накинулися на Остапа стали наносити йому удари в голову, а потім закрили подушкою носа і рота, що призвело до смерті потерпілого.

18. Оперуповноважений кримінального розшуку Карен отримав для перевірки заяву про крадіжку кролів. В заяві потерпілий вказував, що крадіжку могли вчинити його сусіди Василь, Юрко та неповнолітній Гаврило. Карен викликав вказаних осіб в райвідділ міліції, провів бесіду, однак ніхто у вчиненні злочину не зізнався. Щоб вплинути на Василя, Юрка та Гаврила й добитися визнання вини кимось із них, Карен вирішив потримати їх під вартою. Для цього Карен підмовив чергового по райвідділу міліції Дениса потримати їх у кімнаті для затриманих до ранку, обіцяючи вранці оформити затримання в якості підозрюваних у встановленому законом порядку. Василь, Юрко та Гаврило були звільнені через 18 годин за вказівкою начальника райвідділу.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Кримінально-виконавчий кодекс України від 7 листопада 2003р.

Кримінально-процесуальний кодекс України: прийнятий 28 грудня 1960 р.

Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 р. Із змінами і доповненнями, внесеними законами України від 15 лютого 1995 р., 21 червня 2001 р. (ст.ст. 1; 3; 9; 10-12).

Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 квітня 1996 р.;

Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 червня 1992 р.;

Про практику застосування судами України законодавства у справах про порушення правил адміністративного нагляду: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 1986 р.;

Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушенням режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 березня 1993 р.

Рекомендована література:

Бажанов М.И. Уголовно-правовая охрана советского правосудия. Учебное пособие. Харьков. - 1986. - 42с.

Воронцов А.В. Об'єктивні ознаки затримання, приводу або арешту як злочинів проти правосуддя, що вчиняються посадовими особами органів дізнання та досудового слідства // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 4. - С. 134 - 138.

Воронцов А.В. Суб'єктивні ознаки злочинів проти правосуддя, вчинюваних посадовими особами органів дізнання і досудового слідства // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2002. - Вип. 1. - С. 166 - 169.

Маляренко В. Окремі питання відповідальності свідків за дачу завідомо неправдивих показань. // Коментар судової практики з кримінальних справ. Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 1996.- №6. - С. 68-81.

Навроцкий В. Является ли судебный эксперт должностным лицом? // Социалистическая законность. - 1984. - №1. - С. 55.

Осадчий В. Зміст правосуддя у злочинах проти правоохоронної діяльності. // Право України. - 2000. - №11. - С. 110-112.

Осадчий В. Мета в злочинах проти правоохоронної діяльності. // Право України. - 1999. - №10. - С. 82-85.

Осадчий В. Особливості суб'єкта в злочинах проти правоохоронної діяльності. // Право України. - 2001. - №2. - С. 108-111.

Осадчий В. Про зміст насильства в злочинах проти правоохоронної діяльності. // Право України. - 1999. - №6. - С. 109-112.

Плужнік О.І. Відмежування злочинів, що порушують режим відбування покарання у вигляді позбавлення волі чи режиму тримання під вартою, від суміжних посягань // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2001. - Вип. 2. - С. 22 - 27.

Плужнік О.І. Кваліфікуючі ознаки втечі з місця позбавлення волі або з-під варти // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2002. - Вип. 1. - С. 65 - 74.

Прошляков А., Николаева З. Может ли обвиняемый нести ответственность за заведомо ложный донос? // Законность. - 1993. - №2. - С. 16-21.

Стуканов А. Уголовные дела о лжесвидетельстве. // Законность.-1996. - №1. - С. 34.

Трубников В.М. Відповідальність за дії, що дезорганізують роботу виправних установ // Вісник Національного університету внутрішніх справ. - X. - 2001. - Вип. 16. - С. 7 - 14.

Туменко О. До проблеми завідомо неправдивих показань. // Право України. - 1992. - №9. - С. 23.

Хабибуллин М.Х. Ответственность за укрывательство и недоносительство по советскому уголовному праву. - Изд-во Казанского университета.- 1984.- 136с.

Юриста О. Суб'єкти правоохоронних відносин. // Право України. - 1998. - №2. - С. 73-75.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ)

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Склади злочини, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
а) ст.427 КК України “Здача або залишення ворогові засобів ведення війни” - і ст.111 КК України “Державна зрада”.			
б) ст.402 КК України “Непокора”			

- ст.403 КК України “Невиконання наказу”.			
в) ст.407 КК України “Самовільне залишення військової частини або місця служби” - ст. 408 КК України “Дезертирство”.			
г) ст.418 КК України “Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання” - ст.420 КК України “Порушення статутних правил несення бойового чергування”.			

II. Складіть і запишіть вичерпний, на вашу думку, перелік норм, передбачених статтями інших розділів КК України, що можуть перебувати у конкуренції із нормами, передбаченими у розділі XIX Особливої частини КК України.

III. Вирішіть задачі:

1. Сержант запасу Микола, віком 50 років, був призваний на навчальні збори тривалістю 1 місяць, які проходив у військовій частині. Через тиждень після початку зборів він втік з військової частини і поїхав до родичів, у яких перебував до кінця зборів, згодом повернувся додому.

Варіант: Микола мав 35 років.

2. Рядовий другого року служби Петро після навчальних стрільб не захотів сам чистити закріплений за ним автомат, а звелів це зробити молодшому сержанту Ігорю, який нещодавно прибув з навчального підрозділу. Той відповів, що зброю кожен повинен чистити сам. Після цього Петро побив Ігоря і потерпілий лікувався протягом 22 днів. Автомат же залишився нечищеним, оскільки командир взводу лейтенант Леонід не перевіряв стан зброї, і став повністю непридатним до стрільби.

3. Прапорщик Дмитро у святковий день наказав двом підлеглим йому солдатам та водію автомобіля поїхати до покинутого кар’єра та привезти пісок, потрібний йому для будівництва власного гаража. Під час роботи він перебував у кар’єрі, однак за виконанням роботи не спостерігав. Внаслідок обвалу піску засипало двох солдатів, які загинули.

4. Під час показових польотів пілот винищувача Іван допустив відхилення від польотного завдання - змістився з запланованого курсу, почав виконувати маневр на недопустимо низькій висоті. Керівник польотів Степан, який помітив відхилення,

відповідну вказівку пілоту дав зі значним запізненням. Не втрутився в хід подій і командуючий військово-повітряними силами держави, який перебував на місці проведення показових польотів. Верховний головнокомандуючий Збройних Сил України в цей час перебував на відпочинку у Криму. Внаслідок допущених порушень літак впав на глядачів, це викликало численні жертви.

5. Під час проведення тендеру на закупівлю продуктів для потреб військових частин, начальник тилу з'єднання полковник Артем віддав перевагу пропозиції фірми, керівником якої була його дружина. Внаслідок цього були закуплені не найкращі і найдешевші продукти. Якби вибір було зроблено на користь учасникам тендеру, які запропонували найбільш вигідні за ціною та якістю продукти, то держава зекономила б на закупівлі 1,7 млн. грн.

6. Під час проведення навчальних стрільб капітан Сергій допустив неуважність і не помітив, що на екрані радара, крім навчальної цілі є ще одна "засвітка", що вказувало на наявність в зоні польоту зенітної ракети стороннього повітряного об'єкта. Він доповів лише про те, що виявлена навчальна ціль, вказав її координати. Не перевіривши стан повітряного простору, не отримавши доповідей від інших операторів, керівник навчань генерал Кузьма дав команду на пуск. Внаслідок цього ракета, випущена в напрямку навчальної цілі, перенацілилася на інший об'єкт - пасажирський літак, збила його, десятки пасажирів та члени екіпажу загинули. Встановлено, що пасажирський літак летів за встановленим маршрутом і не заходив в зону, заборонену для польотів. Міністр оборони Андрій після того неодноразово заявляв, що загибель літака жодним чином не пов'язана з навчальними стрільбами.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. Зі змінами та доповненнями внесеними Законами України від 21 грудня 2000 р. та 13 вересня 2001 р. (ст.ст.:4; 6; 48-52; 62; 68; 69; 83; 86; 92).

Про статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. Зі змінами та доповненнями, внесеними Законами України від 21 грудня 2001 р. та 6 лютого 2003 р. (ст.ст. 2; 46; 60-63; 97; 101; 102; 112; 140; 195-202; 233; 270; 275; 276).

Положення про використання повітряного простору, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. №401.

Про статут внутрішньої служби Збройних сил України: Закон України від 24 березня 1999 р. Зі змінами та доповненнями, внесеними Законом України від 21 грудня 2000 р. (ст.ст. 5; 11; 20-25; 28-34; 49-57; 59; 216-222; 267-271).

Практика застосування судами законодавства про військові службові злочини. //Вісник Верховного Суду України. - 2002.- №2.- С. 21-24.

Рекомендована література:

Блоконєв В. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за порушення правил водіння або експлуатації військових машин. // Право України. - 2000. - №3. - С. 56-59.

Блоконєв В. Співвідношення понять “водіння (рух)” і “експлуатація” бойової, спеціальної або транспортної машини: окремі практичні питання. // Право України. - 2000. - №6. - С. 59-62.

Блоконєв В. М. Відповідальність за військові злочини осіб, яких неправомірно було призвано на військову службу // Держава та регіони Сер. Право.- 2001.- №2 .- С. 66 - 70.

Бондарів В. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями (кримінологічний і кримінально-правовий аспекти). // Право України. - 2000. - №5. - С. 41-44.

Бугаєв В.А. Особенности соучастия в воинских преступлениях // Актуальні проблеми держави та права / Одеська національна юридична академія. - О.: “Юридична література”. - 2001. - Вип. 11. - С. 457 - 462.

Бугаєв В. О. Військові злочини і покарання: Автореф . дис... канд. юридич. наук.- Одеса, 2002.- 21 с. (Ав. 50.586)

Карпенко М. Кримінальна відповідальність за нестатутні взаємовідносини // Право України.-2002.-№3.-с.-147-150.

Карпенко М. Суб’єкти нестатутних взаємовідносин: кримінально-правовий аспект. // Право України. - 2000. - №2. - С. 90-93.

Хавронюк М.І. Військові злочини. - К.: Українська академія внутрішніх справ, 1995. - 156с.

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ МИРУ, БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ

I. Проведіть розмежування таких складів злочинів (заповніть таблицю):

Склади злочинів, які розмежовуються	Спільні ознаки таких складів злочинів	Розмежувальні ознаки (ознаки складу злочину, за якими проводиться їх розмежування)	Зміст ознак, характерних для кожного із складів злочинів
-------------------------------------	---------------------------------------	--	--

а) ст.441 КК України “Екоцид” - ст.246 КК України “Незаконна порубка лісу”.			
б) ст.442 КК України “Геноцид” - ст.161 КК України “Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії”.			
в) ст.443 КК України “Посягання на життя представника іноземної держави” - ст.112 КК України “Посягання на життя державного чи громадського діяча”.			

II. Складіть і запишіть фабули вчинення злочинів, передбачених такими статтями Особливої частини КК:

- 1) ст.436 КК України;
- 2) ст.437 КК України;
- 3) ч.1 ст.439 КК України;
- 4) ч.1 ст.444 КК України;
- 5) ч.2 ст.446 КК України;
- 6) ч.1 або ч.2 ст.447 КК України.

III. Складіть і запишіть вичерпний, на вашу думку, перелік норм, передбачених статтями інших розділів КК України, що можуть перебувати у конкуренції із нормами, передбаченими у розділі XX Особливої частини КК України.

Нормативно-правові акти та практика їх застосування:

Україна в міжнародно-правових відносинах. Книга 1. Боротьба зі злочинністю та взаємна правова допомога. / Збірник документів (українською і російською мовою). - К.: Юрінком, 1996. - 1184 с.

Рекомендована література:

Аль-Захарна Салим Мухаммед Саади. Элементы юридического состава геноцида // Держава і право / Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. - 2000. - Вип. 6. - С. 343 - 351.

Антипенко В.Ф. Соотношение международного и внутригосударственного права в сфере борьбы с терроризмом // Вісник Національної академії внутрішніх справ України. - 2002. - Вип. 3. - С. 21 - 34.

Карпец И.И. Преступления международного характера. - М.: Юридическая литература, 1979. - 264 с.

Майоров І. Гармонізація кримінального законодавства України з правом збройних конфліктів. // Право України. - 1999. - №2. - С. 79-80.

Международное уголовное право. - М.: Наука, 1999. - 264 с.

Панов В.П. Международное уголовное право. Учебное пособие. - М.: ИНФРА. М, 1997. - 320 с.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

I. Порівняйте регламентацію відповідальності за злочини проти власності за КК України та КК Польщі (заповніть таблицю):

Назви злочинів	Особливості відповідальності за КК України	Особливості відповідальності за КК Польщі	Примітка

II. Порівняйте систему Особливої частини КК України та систему Особливої частини КК Франції (заповніть таблицю):

Елементи, за якими проводиться порівняння	За КК України	За КК Франції	Примітка
Назви структурних одиниць			
Кількість статей			
Розділ, з якого починається Особлива частина			
Розділ, яким закінчується Особлива частина			
Наявність нумерації окремих ознак злочинів			
Наявність приміток до статей			
Норми про позитивну посткримінальну поведінку			

III. Назвіть посягання на систему господарства, які є кримінально-караними за КК Російської Федерації, однак не становлять собою злочину за КК України.

IV. Складіть список КК зарубіжних держав, які перекладені на українську чи російську мову, вкажіть джерела, в яких вони опубліковані.

НАПРИКЛАД:

1) Уголовный кодекс Голландии / Науч. ред. Б.В.Волженкин, пер. с англ. И.В.Мироновой. - СПб.: Издательство "Юридический центр Пресс", 2000. - 253 с.

Рекомендована література:

Тексти кримінальних кодексів зарубіжних держав (опубліковані та з мережі *Internet*)

Боботов С.В., Сухов Н.С. Реформа уголовного права во Франции. // Советское государство и право. - 1990. - №8. - С. 118-124.

Бухгольц Э. Уголовное право в объединенной Германии. // Вестник Московского университета. - 1993. - №1. - С. 50-54.

Давид Р. Основные правовые системы современности. - М.: Международные отношения, 1996.-400 с.

Зейкан І. Поняття посадової особи в кримінальному законодавстві: порівняльний аналіз. // Право України. - 2002. - №3.- С. 118-121.

Имамов Э.З. Уголовное право Китайской Народной Республики.- М.,1990.

Ковалев М.И., Козаченко И.Я. О реформе уголовного законодательства Канады. // Советское государство и право. - 1990. - №5. - С. 131-135.

Козочкин И. Новый Уголовный кодекс Испании. // Российская юстиция. - 1996. - №9.

Крылова Н.Е. Основные черты нового уголовного кодекса Франции.- Москва: Спарк.- 1996.- 124с.

Кузнецова Н.Ф., Цзян Хуэйлинь. Реформа уголовного законодательства Китая. // Вестник Московского университета. Серия 11, Право.- 1998.- №4.- С. 65-76.

Лубський В.І., Борис В.Д. Мусульманське право.-К.: "Вілбор", 1997.- 256 с.

Матвеева А.А. Основные тенденции развития уголовного законодательства Литовской республики. // Вестник Московского университета. Серия 11. Право.- 1999.- №4.- С. 42-54.

Навроцький В.О. Кримінальне законодавство зарубіжних держав: питання Особливої частини. - Львів: Юридичний ф-т Львівського держ. ун-ту ім. І. Франка. - 1999. - 56с.

Навроцький В.О. Кримінальне право України. Курс лекцій. (Підрозділ 15.1. Загальна характеристика Особливої частини кримінального законодавства зарубіжних держав).- Київ: Знання.- 2000.- С. 723-769.

Наумов А.В. Основные концепции современного уголовного права.- М.: "Юристь", 1998.-512с.

Пітер Лейленд. Кримінальне право: злочин, покарання, судочинство. (Англ. підхід).-К.: Основи, 1996.-207 с.

Похмелкин В. Новый уголовный кодекс - зеркало российской демократии. // Российская юстиция. - 1996. - №8.